

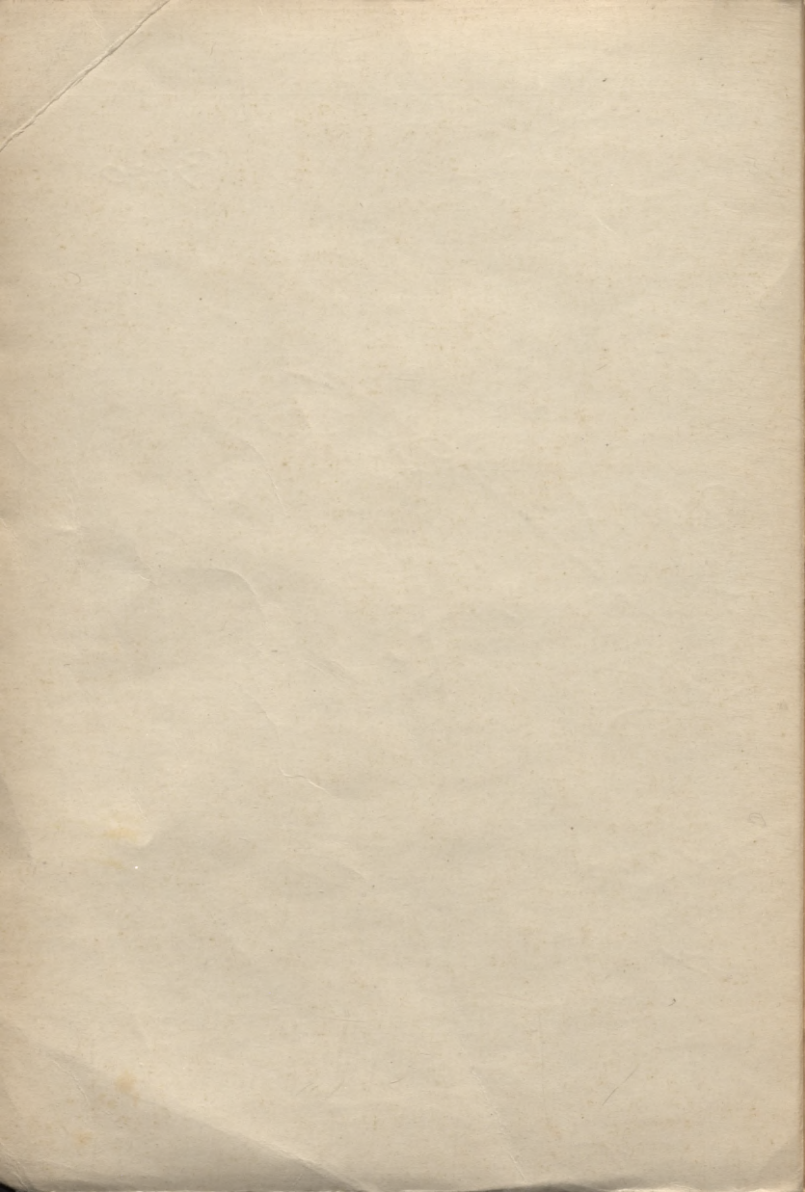
LIDIJA PERLBACHA

A
10043

3000

LUDIS
DODAS
PASAUĻĒ

A
10043

Līdija Perlbacha

10

L

Ludis dodas pasaulē

Bērnu romāns

Ilustr. M. Kovalevska

Rīgā, 1937

Valtera un Rapas akc. sab. apgāds

10

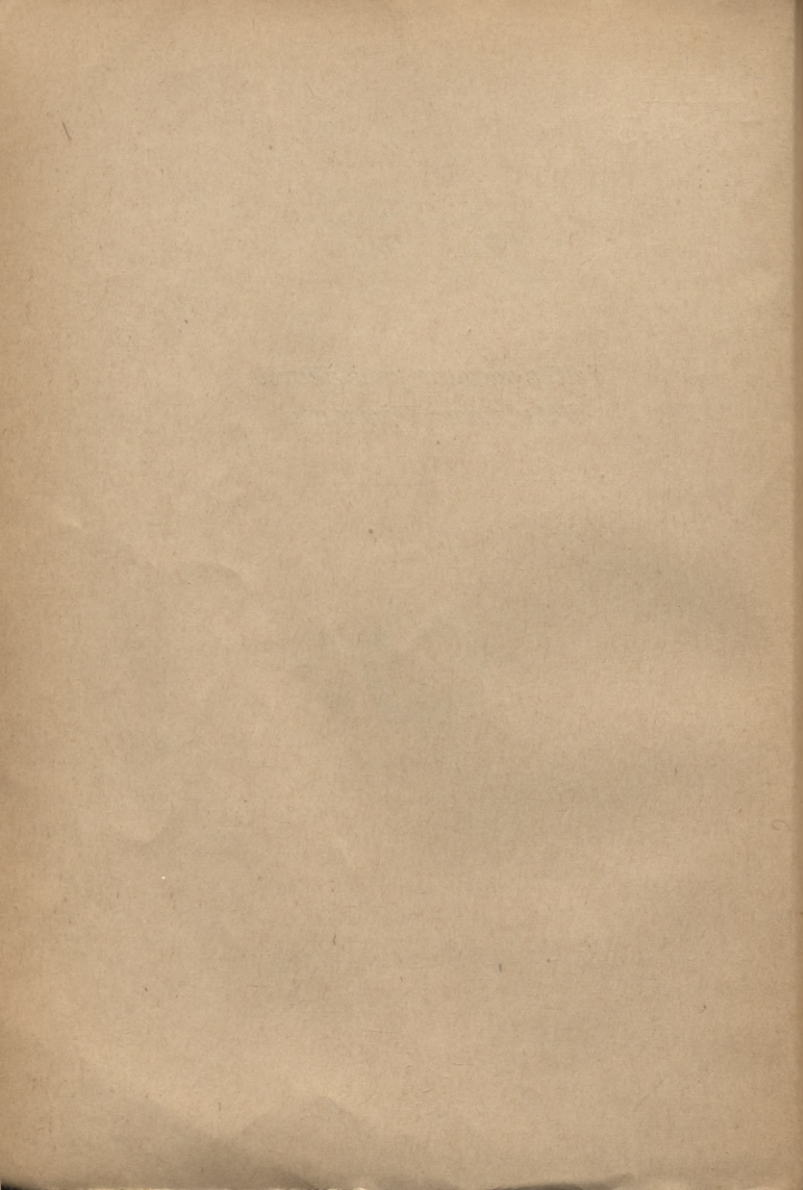
Latv. PSR Valsts Biblioteka
Inv 54-1.001

0304068820

28

*Veltīts manam krustdēlam
Vitoldam Vītumam*

S A T U R S:

	Lpp.
I. Pārplūdušā upe	7
II. Ceļojums pa ģeografijas grāmatu	12
III. Dzīves pārmaiņas	15
IV. Noburtais pārtikas veikals un zaļais pūķis	20
V. Augstā cirka skola	23
VI. Šķiršanās diena	31
VII. Piramida virs bezdibena	33
VIII. Kaut varētu aizlidot uz Ķīnu!	38
IX. Lācēns izsprūk no krātiņa	41
X. Zilēšana pusnaktī	50
XI. Čigānu tauta	54
XII. Mežinieku vidū	60
XIII. Baigās melnās rokas	63
XIV. Bargais večukiņš	67
XV. Auto klizma šķīdonī	71
XVI. Dežūrējošā aptiekā	75
XVII. Ceļa grūtības	80
XVIII. Kuģis ūdens malā	84
XIX. Jaunais misiņš	90
XX. Drudža sapņi	100
XXI. Priecīga izveseļošanās	103
XXII. Matrožu krodziņā	108

	Lpp.
XXIII. Ļaunprātīgais Biskajas līcis	115
XXIV. Ko tavs tēvs teiktu?	120
XXV. Tuvojoties Gibraltarai	123
XXVI. Kanariju putniņš un lielais okeana tvaikonis	127
XXVII. Slavenais arābu šeiks Raizuli	138
XXVIII. Ielu cīņas Tetuānā	143
XXIX. Kommati un punkti	153
XXX. Drāmatiski notikumi Madērā	158
XXXI. Tiesa?	174
XXXII. Sakod zobus!	182
XXXIII. Vasko da Gama, pipari, kanēlis un nagliņas	185
XXXIV. Mūzika Lisabonā un bērns zem baltā šķidr- auta	191
XXXV. Zilējumi papildījušies	195

I. Pārplūdušā upe.

„Gažām klintīm, gažām mīnām! Ludi, stumies, stumies!” spalga balstiņa aizraudamās čivina.

„Tūliņ būsīm pašā straumē,” atbild otra, mazliet mierīgāka.

Divi puikas brauc silē pa pārplūdušu upi. Spēcīgākais no viņiem — Ludis stāv kājās un stumjas ar vecu airi, melni brūnām apaļām acīm vērodams katru akmeni, stiebru un krūmu, kas rēgojas no ūdens. Otrs — ar palamu „Zvirbulis” — vājiņš un dzīvs sēž siles galā jeb, labāki teikt, tikko aiz uztraukuma tur var nosēdēt.

„Ludi, Ludi,” viņš spiedz, „flote brauc!”

Lieta tā, ka Zvirbulis abās rokās tur diegu galus, kas piesieti pie lielām un mazām papīra laiviņām. Tās nu visas sāk dancot un lēkāt pa trako straumi. Arī Ludis ievilcis airi un notupies silē, acīm tiksmīnādamies gar baltajām laiviņām. Pār kauliem tam skrien viegli drebuļi: te taču vajag būt briesmīgi dziļam. Straume sagriežusi sili greizi un lielā ātrumā rauj to uz priekšu.

„Ai, ai, ai!” sauc Zvirbulis, „tavs drednauts gāžas!” Viņš pieceļ apgāzušos laiviņu, izlej no tās ūdeni un nostāda to atkal taisni. Bet pa to laiku sapinušies diegi, un vēl divas laiviņas apsveras. Zvirbulis traucas stāvus un kampj tās ar izstieptām rokām.

„Vai tu esi jucis?“ kliedz Ludis, bet tai pašā mirklī ūdens jau ar strāvu plūst par pieliekušos siles malu. Sile apveļas uz mutes, un puikas iegāžas duļķainajā ūdenī. Viņi kuļas ar rokām un kājām, un Ludis visu laiku brēc: „Turies pie siles!“ Četras rokas krampjaini satver apgāzušos sili, Ludis pirmais uzvelkas augšā un uzsēžas tai jāteniski virsū. Zvirbulis, kājām pērdamies, sit baltus ūdens mutuļus. Laiviņas izklīdušas, izmirkušas, nogrimušas. Nu arī Zvirbulis kā krupis taisās līst silei virsū, bet tā par jaunu apveļas un niķīgi iesviež abus draugus atpakaļ upē. Par laimi te ūdens sniedzas tik līdz jostas vietai, un viņi sprauslādami un purinādamies brien uz krastu. Viss pil un tek un līst. Puikas velk drēbes zemē, izgriež un izžņauga un klāj nopļautajā zālē, lai žūst.

„Tev arī vajadzēja kā trakam mētāties,” Ludis rūc, „viss brauciens izjuka“.

Bet saule jau nākošajā mirklī viņus pašus izkaltējusi, mati griežas sprogās, un patiesībā ir pavisam jauka sajūta. Ludis redz, ka kādus 300 soļus no viņiem pa izārdītā tilta sijām kāpelē peldētāji puikas. Skries arī viņi turp, kamēr drēbes kaltējas. Jau pēc divām minūtēm tie ir šo kāpelētāju starpā. Ludis kā kaķis četrpārus noskrien pa satrunējušo baļķi līdz upes vidum, tad viņš jūt, ka koks zem viņa brikšņ un lūst...

„SOS!“ kliedz Zvirbulis no malas, un Ludis reizē ar grūstošo baļķi šaujās ūdenī, noiedams dibenā. Straume to satver kā vilks avi un nes pa tilta apakšu projām; puika
8 ķepurojas un spārdās — nu beidzot gabaliņu lejup tas ie-

kļūst mierīgākos ūdeņos. Zvirbulis, līdz kaklam upē iebridis, stiepj tam rokas pretī, un tas ir glābts.

Jau pēc britiņa abi kādā sekumā sāk mācīties uz muguras peldēt. Centības tiem netrūkst, bet līdz šim tie tomēr katru reizi ar visu seju paiet zem ūdens...

Pēc kādas stundas viņiem iešaujas prātā drēbes. Dieņņ, ka tikai kāds tās nav nočiepis! Tomēr viss ir kārtībā. Viņi tās uzvelk vēl diezgan mitras un dzied mājās. jo arī izsalkums ar katru minūti aug. Pie akmens tilta tie atvadās. Zvirbulim šodien tēva vietā jāiet sēdēt kioskā. Nu gan viņš būs briesmīgi nokavējies; ļaudis, droši vien, avīzi pārgaidījušies, jau stundām ilgi nikni skatās uz aizslēgto zaļo būdiņu... Ludis viņam novēl labu laimi un iet mājās.

Tur jau tā ir ielas galā — zemā mājiņa ar ziedošajām gaiši mēļajām kazu rozēm uz vecā jumta. Logs ir vaļā. Viņam ir mazliet neērti, jo pat pusdienā tas nav bijis mājās. Ludis pāriet otrā ielas pusē, lai viņu tūliņ neieraudzītu. Bet mājiņa nāk aizvien tuvāk. Viņš pagriežas un stāv uz sliedīšņa. Pie galda sēž māte un šuj.

„Kur tu biji?“ viņas laipnā seja ir izbijusies. „Panāc šurp!“

Māte klusēdama uzliek roku puikam uz pleca, bet piepeši sāk to nemierīgi taustīt.

„Dievs, tu taču esi pavisam slapjš!“

Viņas pirksti aizkaņ arī zēna galvu aiz viņa mazliet jocīgajām noststāvošajām ausīm.

10 „Matos tev dūņas!“

„Tas, māmiņ, nav itin nekas,” viņš atbild ar uzsvaru, un brūnās acis raugās dīvaini mierīgi un nopietni.

Bet viņa tam tomēr liek tūliņ pārgērbties. Kamēr māte vāra upeņu tēju, Ludis jau notiesā pēdu gaņas maizes ar sviestu un biezpienu.

„Vai jūs tiešām nevarat pagaidīt, kamēr tie lietus plūdi noplok,” viņa saka.

Ai, māte jau uzmin daudz ko, bet par sili, kas pašā straumē veļas uz muti, un par lūstošām tilta sijām Ludis tai nesaka labāki nekā, jo viņa taču nezina, ka viņš gandrīz, gandrīz jau prot peldēt, un klusībā tas cieši apņemas nekad vairs nestaigāt pa satrupējušiem tiltiem. — — —

II. Ceļojums pa ģeografijas grāmatu.

Vēlāk viņš šad tad ačcerējās šo pēcpusdienu un daudzus citus savus pārnākšanas brīžus: lūk, viņš stāv uz sliekšņa pēc ilgām stundām, ko pavadījis vēžus zemūdens alās ķerdams, par kuņām Zvirbulis apgalvo, ka tās savienojot upi ar ezeru; jeb viņš izvilcis zivis — divas zaļas, glumjas līdakas — un tur tās rokā, bet mātes norūpējies skats, no šuvekļa paceldamies, vispirms redz tik pašu puiku, līdz pārliecinās, ka arī šoreiz tam visi locekļi veseli.

Vēlāk, ziemā, pārskrienot no skolas un veicīgi ēdot pusdienu, Ludis stāsta, ko šodien dzirdējis stundās. Skolotājs runājis par amerikāni Bairdu, kas kopā ar saviem biedriem lidmašīnā devies uz dienvidpolu. Pols neesot vis līdzens, bet klāts augstiem kalniem ar aizām. Pašā pusnaktī viņi tam pārlidojuši un spieduši cits citam roku.

Pēc dažām dienām Ludis, mātei pie lampas pretī sēdēdams, ar degošiem vaigiem lasa ģeografiju. Viņš to aizņēmiēs no kāda vecāka skolnieka — Zvirbuļa brāļa. Ilgi to nedrīkst paturēt, jādod atpakaļ, bet gandrīz ik uz lapas ir kāds brīnišķīgs attēls, kas vilināt vilina izlasīt aprakstu. Arī mātei viss tas jādzird un jāredz.

„Paskaties, māmiņ, kā ķīnieši ar rīsu lauku: ar vē-

12 šiem un pa ūdeni!”

Citā vietā attēlots, kā indiešu mednieki ar pīķiem sagūsta veselu ziloņu baru; daži sēž uz pieradinātiem ziloņiem, un arī tiem pīķi rokā; ziloņi mīņājas un ar sāniem spiežas cits pie cita; viss skats ietīts putekļu mākonī.

Un te — Viktorijas ūdens kritums. Ludis skatās, kā ūdens biezās, baltās putu grīztēs krīt pār melno klinti.

Ai, kā viņam pašam gribētos tur visur būt, redzēt to īstenībā un tuvumā! Cik labprāt viņš, piemēram, stāvētu uz apaļā važām sasieta plostā, kas peld pa kādu Kanadas upi, uzrāptos uz milzīgā sēdošā Budas tēla vai jātu uz kamēja pa gaņajām tuksneša kāpām!

„Māmiņ, kad es būšu liels, mēs katrā ziņā ceļosim — tālu — visur.“

Māte šuj skaisto balto tērpu kalēja Mirdzai uz kāzām un steidzīgi māj ar galvu: „Droši vien, Ludi.“ —

III. Dzīves pārmaiņas.

Bet tad — pavisam negaidot — māte saslima ar gripu, nežēlīgu slimību. Arī viņš pats bija slims un tamdēļ tikai kā caur miglu atminējās sava mūža visbēdīgākās dienas. Ja to skaidri redzētu, tad varbūt nemaz nevarētu izturēt...

Mātes vairs nav — tikai kaps, aplāts ar skujām un pelēku sūnu vainagu ar baltām papīra rozēm.

Tā kā Ludim nebija neviena rada, to pieņēma pie sevis Trumuļi, kam uz stūra bija pārtikas preču veikals. Ludis tik drīz nevarēja iedzīvoties; un kad viņš redzēja Trumulienu plecos mātes lakatu ar zilajām ripiņām vai viņas rokās mātes pelēkos cimodus, kas tai patiesībā bija par daudz mazi, asaras aptumšoja viņam acis. Trumulis lika puikam stāvēt aiz letes un saskaitīt rēķinus par sērkokoņiem, cukuru, speķi, siļķēm un petroleju. Tad nu notika, ka kādreiz nelāga asaras grauza acis un skaitļi nepareizi uzrakstījās. Trumulis sīta ar dūri pa galdu, tā ka svaru kausi grabēdami salēcās un no atlocītā maisiņa noripoja pāris zirņu.

„Sliņķis tu esi un neprašā, vai tādu maz vērts skolot?” viņš brēca.

Ludis sakoda lūpas: patiesībā arī viņam šāda kļūdišanās ķērās pie dūšas — klasē viņš taču bija labākais rēķinātājs, viņš paklusām bija pat sācis mācīties lielo vienreizvienu.

Saticis Zvirbuli, Ludis apvaicājās, vai tas, savā kioskā tirgodomies, arī kļūdoties.

„Un kā vēl!” Zvirbulis izsaucās, „man bieži vakaros, kasi pārskaitot, ir prāvs pārpalikums.”

„Pārpalikums?” Ludis acumirkli nesaprot, „bet tad jau forši.”

„Forši? gaidi, ka tēvs to atzīs!” Zvirbulis atmet ar roku, „tādās reizēs ausu staipīšana droša.”

Ludis nesaprata, kas ar viņu notika: galva kļuva aizvien neskaidrāka. Par nelaimi naktīs viņš nedabūja izgulēties. Lieta tā, ka bodītē bija milzums peļu, bodīte bija patiesībā peļu apsēsta, kas tur naktīs sarīkoja graušanas sačikstes un trakas dejas pa leti, svaru kausiem un plauktiem. Trumuliene bija nolēmusi šai nebūšanai darīt galu. Vakaros tā uzstādīja piecus aizkrītamus slazdus. Un tā kā Ludis gulēja veikala telpās, tam bija jāuzmanās: tiklīdz kāds slazds aizkrita, vajadzēja izņemt noķerto peli un uzstādīt slazdu par jaunu. Viņam jau nu gan bija ciets miegs, bet Trumuliene no blakus istabas dzirdēja katru brīkšķi un ikreizes tik ilgi sauca, kamēr Ludis uztrūkās. Viņš uzvilka sērkokociņu, aizdedzināja uz letes uzlīpinātu Ziemsvētku svecīti un, nometies ceļos, rīkojās gar saviem slazdiem. Nosistās peles bija saliktas rindā uz grīdas. Uz letes saritinājies gulēja resnais baltais runcis un no sava augstuma laiski blisināja uz šiem upuriem. Pašam peles ķert tam vēl nebija ienācis prātā. Miega apmātais, nogurušais puika juta rūgtu sašutumu pret šo slinko radījumu,

16 kam, kā redzams, nebija nekādas sirdsapziņas. Pēc tādām

naktīm tad gadījās, ka Ludis nedzirdēja skolotāja jautājumu un iesnaudās pat ģeografijas stundās.

Bet lielie drīz vien uztraucās par Ludi vēl citā ziņā. Viņa apģērbā parādījās dažādi plīsumi un traipi, un vienreiz viņš pārnāca mājās ar saskrāmbātu pieri, dubļos notāšķītām rokām un vienu atplēstu zoli. Slikti bija, ka viņš pats to īsti pamanīja tikai tad, kad Trumulienes resnais stāvs tam aizkrustoja ceļu, un viņa, uztraukumā kvēlodama, kļiedza:

17

2 L. Perlbacha. Ludis dodas pasaulē.

„Vai tu esi pavisam bez jēgas? Šitas krusts, kas man jānes! Nedomā, ka es iešu tevi vēl aplāpīt un apmazgāt!” un sekoja veseli plūdi dusmīgu vārdu.

Ludis nokaunējies sevi aplūkoja: taisnība jau bija, tur nevarēja nekā pretī teikt. Lieta tā, ka viņam beidzamajā laikā traki bija iepaticies futbolu sist. Pēc stundām pulciņš zēnu karstā sajūsmā spēra bumbu pa nelidzeno, rudens lietus pelcēm klāto laukumu. Visātrākais, sparīgākais un karstākais viņu vidū bija Ludis. Aizstāvot vārtus, tas pat skrējienā laidās gaŗšļaukus, atsita bumbu ar galvu un seju, klupa iekšā mežonīgu kāju mudžekli. Beigās gandrīz aizvien tai pusē, kur viņš spēlēja, bija arī uzvara, un puikas kļiedza:

„Foršs ķēriens! Vareni! Ludi, nākošreiz arī mūsu pusē!”

Cauri kņadai spiedās Zvirbuļa gaviļu spiedzieni, kas par Luža uzvaru priecājās ne mazāk; kā būtu liksmojis par savējo. Sirds Ludim daudzījās kā neprātīga no skrējiena un laimes... Un tikai daudz vēlāk viņš pamanīja plīsumus un atkārušos zoli... Saprotams, ka viņš bija vainīgs un nevarēja prasīt, lai Trumuliene ņemtos viņu remontēt. Viņš sadabūja adatu un diegu un pats pūlējās pušumus savilkt kopā. Tikai ar zābaku gāja sliktāki. Beidzot viņš atrada vecu naglu un ar akmeni kā spēja aizsita nirdzošo apavu.

Un tad vēl viena nelaime bija pie pusdienās galda. Reiz viņi visi trīs — Trumulis, Trumuliene un Ludis ēd pankūkas. Trumulis bez tam iemet vēl pa šņabim, un Ludis brīnīdamies skatās, kā viņš katrreiz sāpīgi sakniebj

18 acis un savelk degunu krunkās.

„Kuŗa pankūka tev jau būs?“ ass kā nazis skan Trumulienes jautājums.

Ludis pamostas kā no miega, brūnās acis raugās neziņā.

„Divpadsmitā!“ svinīgi paziņo Trumuliene viņa vietā.

Vai tiešām? To viņš nebūtu domājis, bet klusās bažās jūt, ka būtu varējis apēst vēl otrtik.

„Nu saki, cilvēks,“ dvēseles dziļumos satricinātā Trumuliene jautā, pret vīru pagriezusies,“ kāds velns tevi dīdīja šādu negausi pieņemt dēla vietā? Viņš vēl nebūs izaudzis, kad tu jau izbankrotēsi.“

IV. Noburtais pārtikas veikals un zaļais pūķis.

Trumuliene patiesībā bija gaužam nelaimīga būte. Ne jau nu tas dullais puika vien tai darīja rūpes! Beidzamajā laikā visi veikaliņa saimniecības pamati sāka grīloties. Likās, ka kāds jauns gars to būtu nobūris. Mušas kā par spīti pasāka piena kannās slīcināties, skudras atkal apmetās uz saldu dzīvi cukura kulēs un konfekšu kārbās, prusaki izgrauza caurumus kafijas paciņās, siers ietinās zaļā pelējuma kažokā, un maize un milti sāka garšot pēc petrolejas.

Un ja nu tu tādu precī bīji silti ieteikusi un pārdevusi pircējiem, tad uz krusu un pārkonu tev ilgi nebija jāgaida.

„Dodiet manu naudu atpakaļ!“ kļiedza sarkani piepūtušās kundzes. „Šitāda netīrība! Policijai jūs nodot, vairāk nekā!“

Un Trumuliene arī deva naudu atpakaļ, jo ar policiju un tiesām tā negribēja ielaisties darīšanās.

Sen jau bodītē bija pietrūkuši kartupeļi, burkāni, zirņi, desas un siļķes. Nebija neviena, kas tos nopirktu un piegādātu, jo pats Trumulis tik plātīja rokas un žēlojās par „spaidīgiem apstākļiem“. Un kā lai tie nebūtu spaidīgi? Gandrīz katru vakaru Trumulis sēdēja krogā pie glāzes un kārtīm.

Un te nu vienu dienu notika pavisam traka sagādīšanās ar žurku — tā bija noslikusi daktera madāmai pārdotajā

Ai dieniņ, būtu tā vismaz pele bijusi, nu teiksim — kaut vai tarakāns — viss jau šai pasaulītē var gadīties —, bet veca, sirma noliktavu žurka — tas taču pārsniedza katru mēru!

Daktera madāma solījās sūdzēties pašam pilsētas galvam, kas tai bija vēl radnieks. Vai tur maz bija vērts gaidīt spriedumu?

Trumuliene lauzīja rokas.

„Redzi,“ viņa lielās žēlabās pārmeta vīram, „tas nāk no tā, ka tu esi padevis zaļajam pūķim.“

Ludis tai brīdī pie loga tina skaistas papīra kules — smailiem galiem, kā to viņa maizes tēvs bija mācījis. Dzirdot Trumulienes vārdus, tam baigā pārsteigumā pat mazlietiņ sakustējās nostāvošās ausis.

„Zaļais pūķis?“ viņš domāja, un acu priekšā tam nostājās sešgalvains briesmonis ar zaļi liesmojošām atvērtām riklēm un krokodila asti, ar ko tas pātagoja pats sevi.

Bet, it kā paskaidrodama, Trumuliene ar pravietiski izstieptu pirkstu norādīja uz pustukšo degvīna pudeli un apgāzto glāzīti, ko Trumulis bija pametis uz galda.

„Nem nost no acīm!“ viņa gaudās, un Trumulis pudeli iebāza kabatā. „Vai nepietiek, ka tu ar saviem brālīšiem pa krogu plītē?“

Trumulis nicīgi pavīpsnāja:

„Es redzu, ka tev nav saprašanas par smalkāku sabiedrību. Mani paziņas nav nekādi brālīši, bet solidi uzņēmēji, un pašreizējā nelaimē tā ir tīrā laime, ka esmu ar tiem sastapies.“

Un tiešām izrādījās, ka šo paziņu starpā bija kāds pavisam ievērojams kungs — ceļojošas zvērnīcas īpašnieks, kas, kā viņš pats atzinās, aiz sevišķas draudzības pret Trumuli bija nolēmis par zemu cenu pārdot viņam visu savu inventāru — sākot no kamēļa un beidzot ar baltajām pelītēm.

„Katram jāsaprot,” teica Trumulis savai sievai, „ka daudz cienīgāki būt par zvērnīcas īpašnieku nekā tādā nieka piparbodītē pārdot nosliukušas žurkas.”

V. Augstā cirka skola.

Un tā nu vēl tai pašā vakarā Trumulis steidzīgi salīga ar svešo kungu un paziņoja savā veikala izbeigšanos.

Jau pēc nedēļas tas sāka saimniekot pa zvērnīcu.

Agrākais īpašnieks aiziedams atstāja tam par palīgu savu kompaņonu Sīmani.

Tas sākumā menažerijā bija īstais izdarītājs — šis sarkanmatainais jauneklis ar vasaras raibumiem un lielo godkāri. Viņš neapmierinājās ar to, ka zvēri mierīgi sēdēja krātiņos, bet ņēmās tos dīdīt un dresēt, iemācīja viņiem visādus skunstīgus numurus un rādīja tos tad publikai. Ai, viņam jau bija izdevies likt ežiem staigāt uz pakakājām un āpsim gāzelēties šūpuļkrēslā!

Izrādēs viņš neaizmirsā arī sev iedalīt lomu. Viņš nobalsināja seju, uzlika galvā smailu sarkanu cepuri ar baltiem pušķiem un spēlēja uz zāģa kā uz vijoles vai virpuļoja pa gaisu visus Trumuļa kundzes servises dziļos un lēzenos šķīvjus.

Šai Sīmaņa laikā Trumuļa zvērnīcu gluži mierīgi varēja saukt arī par cirku.

Un tiklīdz Ludis pārnāca no skolas, viņš no šā meistara neatkāpās ne soli. Ko visu tur nevarēja redzēt un mācīties! Pat futbola laukums aizmirsās.

Kādu dienu Sīmanis māca baltajiem sārtausu trusīšiem lēkt caur ripām. Vienā pusē viņš noliek zaļu runkuļu lapu, un trusīši arī labprāt lec, aizvien augstāk, pat caur trim ripām. Bet nu Sīmanis grib iet vēl tālāk: aptin ripas ar vati, aizdedzina to un liek gaŗaušiem lēkt caur šiem uguns vārtiem. Saprotams, tie iešmauc krātiņa kaktā un, bailēs elsodami, pieplok sienai. Ludis aizbīda krātiņa durvis un ņemas tos aizstāvēt:

„Sīmaņa kungs, viņiem ir tik skaista zīdaina spalva, tā varētu nosvilt, un tad tiem nebūs vairs nekāda skata.“

„Nieki,“ rūc Sīmanis, „es pats zēna gadus iemācīju kazai lēkt caur jāņuguni, kur liesmas šāvās cilvēka augumā.“

Bet pārāk stingri viņš arī neuzstājas.

Lai nu nāk dzērve! Ko tā tik vienaldzīgi visu rītu stāv uz vienas kājas! Sīmanis tai uzliek galvā mazu cepurīti ar nagu, uzkaŗ uz slaidā kakla somu ar avīzēm. Dzērvei jāstaigā apkārt, jāklaigā un tad, ar knābi izvelkot avīzes no somas, jāpiedāvā tās publikai. Dzērve gan skraidā, nelaimīgi klaigādama, bet ir domāt nedomā vilkt avīzes no somas. Viņa nopurina cepurīti no galvas un, nevarēdama tikt no apnicīgās somas vajā, izmisusi plivina spārnus.

„Kas dumjš dzimis, to pat profesors neizmācīs!“ izskaidro Sīmanis.

Tad daudz paklausīgāki viņam ir četri vecie bruņuru-pučī, kam viņš iepriekš kādu laiku licis pabadoties. Tiem Sīmanis uzliek virsū mazas kamanīņas, kuŗās iesēdina Lu-

24 di — bruņuru-pučī varot milzīgu svaru nest — un liek

1001-75

tiem kā riteniem slidēt uz priekšu, kur uz paplātes uzlikta maltīte — svaigi sakapāti zāles asni.

Tad nāk abu mērkaķīšu kārtā, kas sacenzdamies rāpjas pa divām virvēm pēc ābola. Augšā vēl notiek īsta izplūkšanās un izlamāšanās mērkaķu valodā.

Vispār, numurus ar šiem kustonīšiem Ludis mīlēja vairāk par visiem, jo arī pašus viņus katrs triks uzjautrināja. Tie lidinājās šūpolēs pa gaisu, kūleņoja, apmētāja viens otru ar serpentīnu, spoguļa priekšā sukājās un aplika sev gliemežvāku krelles. Ludis atzina, ka viņi bija gudri, bet Sīmanis nekad ne ar ko nebija apmierināts. Viņš bija īsts „censonā gars”.

„Puika, vai tu esi dzirdējis, ka pat blusām var iemācīt cīnīties ar rapiejiem? Lūk, ko panāk augstā cirka skola!”

Vakaros tad Ludim bija jāstāv zvērnīcas durvju priekšā, jāizdala zaļās un spilgti sārtās ališas, kur varēja lasīt:

„Slavenais pirmais Latvijas ceļojošais cirks un menažerija. Nepārspēta dresūra. Tuksneša kuģis. Zvēru valsts izcilākie eksemplāri.”

Aiz durvīm atradās kase, kur sēdēja pats Trumulis. Tad nāca šaura, gaļa telpa, gar kuņas sienām abās pusēs bija uzstādīti krātiņi ar zvēriem, putniem un rāpuļiem.

Lūsis šķielēja uz kaimiņu būri, kur spalgi kļiedza zili zaļš pāvs. Vannā kā pārakmeņojies gulēja mazs krokodils. Vāverīte kā apmāta skrēja virpojošā kastītē, kas neļāva tai nekur tikt uz priekšu. Lapsas snauda, purnus kuplajās astēs paslēpušas... Bet tuksneša kuģis kamēlis, šī galvenā atrakcija, stāvēja piesiets aiz virvju žoga.

26 Viņš izskatījās neglīts, grūtsirdīgs un īdzīgs. Ludim aiz-

vien likās, ka viņš ir nelaimīgs, un puika tam šad tad pasniedza kādu auzu pušķi vai usnu. Tomēr kamēlis šās dāvanas ņēma pretī ar augstprātīgu vilcināšanos un it kā garlaikodamies. Ludis saprata, ka kāda draudzīga tuvināšanās te tikpat kā neiespējama. Sīmanis ar savu dresūru kamēli līdz šim bija licis mierā, viņš vispār par to nesajūsminājās un teica, ka tas esot neapbrēķināms: nemaz nevarot zināt, kad viņā pamostoties velns.

Šaurās telpas otrā galā bija maza skatuvīte ar priekškaru. Kad afišas bija izdalītas un ļaudis sanākuši, Ludim vajadzēja apskriet mājai apkārt, pa sānu durtiņām uziet uz skatuves, trīsreiz pazvanīt un uzvilkt priekškaru.

Kopā ar viņu iešmauca arī Zvirbulis. Puikas ar sakrustotām kājām tupēja aiz atvilkta priekškara. Zvirbulim kabatās bija novārtīti pelēkie zirņi, ko viņi grāba saujām un meta pa vienam mutē, vai sakaltēti baltie sierīgi ar ķimenēm, kas graužot likās cieti kā akmens. Kopš Ludim Trumuļu skopuma dēļ tik bieži nācās gavēt, viņš šādas mantas sāka sevišķi cienīt.

Tad nu publikas priekšā klanīdamies iznāca Sīmanis ar sarkanbaltu seju, greizām melnām uzacīm un pāvu spalvām matos, staigāja uz rokām, spēlēja mandolīnu un vienu pēc otra rādīja zvēru numurus.

Zvirbuli, kas mēģinājumos nebija noskatījies, izrāde aizvien tā satrauca, ka viņš tikko noturējās neiekliedzies. Juzdams, ka viņa pārāk lielā aizrautība izpaudīsies uz āru, Ludis tam brīdinot iegrūda ar elkoni sānos. Bet dažreiz Zvirbulis neizturēja — sabāza visu savu saburzīto cepuri

mutē, lai aplāpētu smieklus, vai uztraucies čukstēja Ludim:

„Tavs Sīmanis taču ir idiots, paskaties tikai!”

Ludis redzēja: Sīmanis lika vienam no mērkaķīšiem ar makšķeri ķert no mazgājamās bļodas zivis. Tās, saprotams, nepiekodās. Mērkaķītis beidzot saķēra zivi ar ķepu un uzdūra to pats uz makšķeres āķa. Cilvēki smējās un aplaudēja. Sīmanis apjucis kasījās aiz auss, bet tad it kā attapies sāka uz visām pusēm strauji klanīties un pateikties.

Tiešām, pārsteigumi gadījās katru vakaru, nemaz nevarēja paredzēt, kas notiks.

Vienreiz, piemēram, biklie trusīši nelēca vis caur ripām, bet meklēja glābiņu Luža klēpī: tie bija nobijušies no sērkokļa, ar ko kāds skatītājs pirmajā rindā aizdedzināja savu papirosu. Bet Sīmanis saķēra galvu.

Jeb ronis saspītējās, un nesvaidīja vairs pa gaisu raibās cellulozas bumbiņas, bet sakoda tās sīkās druskās kā riekstus. Sīmanis vicināja viņa deguna priekšā dūres. Viņš gan tik daudz nedusmojās uz roni kā uz likteni, jo kā lai nesašūt, ja akls gadījums vai nejaušs untums posta tavus darba augļus!

Lai glābtu kopiespaidu, pats dresētājs tādās reizēs saņēmās divkārši. Viņš virpuļoja pa gaisu ne tikai šķīvjus, bet arī nažus, dakšiņas, lielās un mazās kaķotes un pēc kārtas atdarināja visu savu menažerijas iemītnieku rūcienus, spiedzienus, klaigājienus un zviedzienus tik dabiski, ka gandrīz no katra būra tam atbildēja attiecīga zvēra

Pirmajās reizēs publikas bija diezgan daudz, bet vēlāk salasījās tikai pa saujiņai. Un tā tas pēc tam atkārtojās katrā pilsētiņā, kur ceļojošā menažerija nonāca. Kad Trumulis bažīgi prasīja Sīmanim, kāpēc ļaudis tik ātri atsalst, viņš ar vieglu nicināšanu atbildēja:

„Vai tad province jebkad ir spējusi saprast un novērtēt mākslas smalkumus!“

VI. Šķiršanās diena.

Kad Trumuļi ar zvērnīcu pirmo reiz taisījās ceļā, lija daudz asaru. Raudātāja bija Trumuliene. Sākumā viņa nemaz nebija aptvērusi, ko īsti nozīmēja būt par ceļojošas menežerijas īpašnieci, jo citādi viņa šim pasākumam būtu ar kājām rokām pretī bijusi. Kad Trumulis tai vienā jaukā dienā paziņoja, lai pārdodot liekās mantas un sakravājoties, viņa ilgi nevarēja saprast, par ko viņš runā. Vis-sāpīgāki tai bija šķirties no saraknajām plīša mēbelēm un vecmodīgās lampas uz augstās apzeltītās kājas. Kad šīs lietas veda projām, viņa tās glāstīja kā dzīvas būtes, un likās, ka viņas sirds lūzīs.

Tomēr lielo gleznu, kur bija attēlots mēnesnīcā zai-gojošs ezers, dzirnavas, laivas braucēji, peldoši gulbji ar gulbēniem un sapņojoša nāra ar ūdens rozēm matos, viņa nenogurusi vadāja līdz, un, kur vien viņi nokļuva, tur no kailās sienas tiem pretī vizēja šī sidrabainā romantika.

Ludis skumji noskatījās, kā sveši pircēji aiznesa arī mirušās mātes šujammašīnu un sarkankoka spoguli.

Beidzamajā ritā viņš vēl aizskrēja uz kapsētu, appuškoja mātes kapu ar sarkanām sērmokšļa ogām un nobirušām raibām kļavu lapām un noskaitīja tēvreizi. Atpakaļ iedams, viņš ieskrēja arī šaurajā ieliņā pie upes un uzmeta

pēdējos skatus zemajai mājai ar smilgām apaugušo jumtu. Caur aizkariem uz viņu lūkojās samiegojusies sveša seja...

Pie zvērnīcas tas sastapa Zvirbuli, kas bija izmucis no skolas, lai atvadītos no Luža. Visi rādījās lielā uztraukumā. Sīmanis, lepni kā kaņavadonis izslējies, deva pēdējās pavēles. Vedēji meta virves pār krātiņiem un sēja tos pie ratiem. Mērkaķīši drebinājās rudens vējā. Krokodilis bija ietīts vilnas lupatās. Kamēlis spītējās un negribēja iet pa vārtiņiem laukā...

Trumulis sabukņīja Ludi par to, ka viņš tik ilgi bijis projām. Nodūris galvu, puika nu stiepa un krāva ratos pārsmagas kastes un cieši piebāztus maisus ar lopu barību. Zvirbulis, gribēdams tam palīdzēt, šaudījās šurp turp, klusi lādēdamies uz Trumuli. Sāka smidzināt lietus.

Tā Ludis šai nemīlīgajā rītā atstāja aiz sevis visu, kas dzimtajā pilsētiņā bija pierasts un mīļš.

Pēc tam gandrīz ik pa divām nedēļām mainījās viņu dzīves kulises. Viņi mitinājās gan iebraucamās vietās, gan mēbelētos vai nemēbelētos dzīvokļos, gan pat noliktavās un šķūņos.

Trumuliene ar nopūtām un asarām sauca to par čigānu dzīvi.

„Nu kas tad tev liels tika no tirgošanās ar pipariem un žurkām?“ kodīgi ievaicājās Trumulis, un viņai nebija ko atbildēt.

VII. Piramida virs bezdibena.

Pirmajā laikā Trumuli un arī Ludi visvairāk nodarbināja Sīmaņa aizrautīgā zvēru dresūra. Viņa dedzība nekad neapsīka. Viņš izdomāja aizvien jaunus numurus. Viņa rīcība bija saraustīta, nepacietīga un mazliet pārgalvīga. Zvēri samulsa un nobijās. Vecie iemācītie numuri sajaucās ar jauniem — nabaga četrkājainie un spārnotie nekā vairs nesaprata un neatcerējās. Un dažu labu vakaru uz skatuves izcēlās neaprostāms juceklis. Lācēns neslējās stāvus un nedejoja pēc Sīmaņa mandolīnas skaņām, bet tuntuļoja pakal lielajai gumijas bumbai; kad Sīmanis bumbu lācim gribēja atņemt, viņš ierēcās un spieda to tik cieši sev klāt, ka tā ar troksni pārsprāga. Mērkaķim bija jāieziepē seja un spoguļa priekšā jāskujas, bet viņš tai vietā ar ziepju putām krāsoja sienu. Sīmanis, aiz sašutuma drebēdams, sāka publikas priekšā rīt kniepadatas un spraudītes. Ludis zināja, ka tas bija tikai tāds acu apmānīšanas triks un ka Sīmaņa veselībai tur briesmas nedraudēja. Tomēr par zvēru neveiksmēm uztraucies, Sīmanis norija vienu spraudīti un gandrīz visu nakti kā tārps locījās zem savas segas...

Bet Sīmanis bija īsts optimists. Lai cik bēdīgi tam bija klājies iepriekšējā dienā, nākošajā tas likās visu aizmirsis

un ar liksmu sparū skrēja pakal jaunām spīdošām fantāzijas mušām.

Beidzot tas bija nolēmis pats sevi pārtrumpjot. Vienu vakaru uz spoži dzeltenām afišām varēja lasīt, ka cirkā rādīs dzīvu piramīdu virs bezdibena.

Galū galā Sīmanis arī tuksneša kuģi kamēli bija izvilcis no viņa mierīgā kakta. Uzņēmīgais jauneklis pat izgudroja šim lopiņam speciālus seglus: kaut kur sadabūjis vecu suņa būdu, viņš tai izzāģēja grīdu, uzlika būdu kamēlim uz kupča un pārsedza ar vecu persiešu paklāju.

Un kad vakarā publikas priekšā pacēlās priekšgars, uz šiem kamēja segliem tā redzēja tūpam lācēnu, lācēnam uz pleciem savukārt sēdēja mērkaķis, bet uz mērkaķa galvas zaļais papagailis. Tiešām, tas bija kaut kas līdzīgs piramīdai. Bet kur tad bezdibens? Sīmanis bija sanāgojis diezgan šauru dēļu tiltiņu, uzlicis to uz augstiem skrāģiem, pārklājis ar skujām, un nu šis zvēru tornis līgodamies virzījās pāri. Bet skujas ir slidenas, un kamēlis vēl nebija nokļuvis līdz tilta vidum, kad kāja tam paslīdēja, visa piramīda sagrītojās un reizē ar kamēli arī suņu būda un brēcošie jātņieki atsizdamies nokrita uz grīdu, tikai papagailis uzlaidās uz priekškara un ķērksstošā balsī lamājās. Sievietes un bērni kļiedza. Lācis un mērkaķis jau tūliņ bija kājās, bet kamēlis ar salauztu celi palika guļam. Un tur nu nekā nevarēja līdzēt arī atsauktais veterinārs.

Ludis vārīgi tina slapjas, aukstas lupatas ap kustoņa sadragāto kāju. Ai, kamēlis nebūt nebija velnišķīgi spītīgs, kā Sīmanis apgalvoja, bet ļoti pacietīgs!

Tomēr cerību nebija nekādu, un tamdēļ to otrā dienā nošāva.

Bet Trumulis, kas visu laiku tā bija uzticējies Sīmaņa augstajai zvēru dīdišanas mākslai, kļiedza, ka viņš esot galīgi piekrāpts. Šis puiciskais razbainieks nu esot nobendējis viņa zvērnīcas vērtīgāko eksemplāru, kas līdz šim tā pievilcis ļaudis. Nē, viņš vairs nevienu mirkli nedrīkstēja pieļaut šim laupītājam te saimniekot!

„Samaksā man zaudējumu, un tad ārā, ārā, lai no tevis te nepaliktu ne smakas!” viņš kļiedza un Trumuliene tam līdz.

Sīmanis atbildēja, viņš neesot vainīgs, ka kamēlis nebijis apdrošināts — visus dārgumus taču apdrošinot — liktenīgu nelaimes gadījumu priekšā viņš, Sīmanis, esot bezspēcīgs. Viņš izplēta rokas, viegli paklanīdamies, un viņa seja tiešām bija nevarīgu skumju pilna. Bet Trumuli šī atbilde tikai satracināja, viņš kļiedza vēl vairāk un Trumuliene tam līdz, un Ludis aizbāza ausis un aizvēra acis...

Kad viņš tās atkal atvēra, Trumuļi bija projām, saule apspīdēja slīpo jumta istabiņas sienu, bet pa grīdu rīkojās Sīmanis, bāzdams vecā čemodānā savas nekārtīgi kaudzē samestās mantas.

„Vai jūs aizbraucat?” Ludis jautāja.

„Nu, saprotams. Tik rupju izturēšanos pret sevi es nevaru pieļaut,” Sīmanis atbildēja. „Un patiesībā tā jau bija tikai tāda pārļu mešana cūku priekšā. Esmu gluži laimīgs, ka tieku reiz ārā no šā piļu diķa,” viņš skumji iesvilpās, „jo ko tad talants var atrast provincē, vai tad te var taisīt karjēru?”

„Karjēru? Kas tas ir?” prasīja Ludis.

„Karjēra ir kāpnes,” atbildēja Sīmanis, „kāpnes, pa kuņģam cilvēks iekāpj pašā Zalamonska cirka kupolā un zobiem piekaņas pie trapezas.”

Sīmaņa blāvās acis sāka sapņaini starot:

„Saproti, puika, tur nu tu lido un šūpojies pašā augšā, publikas acis tikko vairs saredz tās zelta un sidraba medaļas, ar ko tev visas krūtis apkrautas.”

Tā nu Ludis uzzināja Sīmaņa senloloto sapni doties uz Rīgu, lai kļūtu par slavenā Zalamonska cirka artistu. Patš liktenis ar pirkstu tam tagad nepārprotami rādīja ceļu turp.

„Ar brīvbiljetēm saviem vecajiem draugiem es nesko-pošos,” viņš pameta Ludim ar aci, „es neesmu no tā-diem.”

VIII. Kaut varētu aizlidot uz Ķīnu!

Kad Sīmanis aizbrauca, zvēri klusi un mierīgi sēdēja savos krātiņos. Ludim likās, ka šī miera un klusuma bija pat drusku par daudz. Viņi nemaz vairs nedabūja izkustēties. Bet Trumulis noteikti aizliedza zvērus kaut vai uz piecām minūtēm izlaist no sprostā.

„Par to arī nebūs tik traki jārij un jādzeļ,” viņš teica. „Ko tas Sīmanis pa šo laiku nav izbarojis! — mati ceļas stāvus — veselus burkānu un miltu kalnus! piena ezerus!”

Un viņš samazināja visas uztura devas. Lai, piemēram, ronis ēd trīs zivis dienā — pietiks! un lai bruņū rupuči piena vietā dzeļ ūdeni, kas par brīvu smeļams no akas.

Izsalkušo purnu un knābju priekšā Trumulis rupji aizsita krātiņu durvis. Bet kad tas reiz mēģināja lūsim izraut gaļas gabalu no mutes, plēsīgi atņirgtie zobi tam tikko nenorāva pirkstus. Kad Trumulis gāja zvēriem garām, tie dusmīgi rūca vai bailēs ierāvās kaktos.

Ai, Sīmaņa laikā Ludim bija daudz labāki paticis! Gan toreiz mēģinājumiem nebija gala, bet izņemot beidzamo nelaimīgo gadījumu, visā šai lietā bija sava omulība un jautrība. Kustoņu pūles tika atalgotas ar gardiem kumosiem, pātagu Sīmanis plīkšķināja tikai pa gaisu, neviens, atskaitot biklos trusīšus, kas baidījās no degošajām ripām, no vi-

Trumulis bija sliktā garastāvoklī. Viņam aizvien trūka naudas. Lai to pavairotu, viņš sāka ik vakarus doties uz krogu un kārtis spēlēt. Līdz šim viņš gan aizvien tikai paspēlēja, bet gluži prātīgi tas sprieda, ka nekas nav pastāvīgs, arī nelaime nē, vienreiz taču laimes ratam bija jāpagriežas arī uz viņa pusi. Tikai pacietību!

Ludim skolā sāka klāties šā tā. Ik pa pāris nedēļām ar zvērnīcu pārceļoties uz citu pilsētiņu, viņš aizvien nokļuva jaunā skolā. Aizvien tam apkārt bija citas skolotāju un bērnu sejas. Brīžiem uzdevumi likās viegli kā rotaļa, citreiz tie bija necaurredzami tumši. Dažreiz skolotājs slavēja kādu gudru Luža atbildi, bet vēl biežāki visa klase rēca aiz smiekliem, un Ludis nesaprata, ko viņš tik muļķīgu pateicis. Pastāvīgi pārkravājoties, zuda grāmatas. Jaunas tam neviens nepirka.

Bet tad Trumuļi gandrīz pusotra mēneša nodzīvoja uz vietas, un Ludim skolā sāka jau tīri labi patikt — īpaši pēc-pusdienas stundās, kad skolotājs stāstīja par aviāciju. Zēni taisīja astainus pūķus un lika tiem vējā lidot. Ludis no plāniem dēlīšiem un bieza papīra sāka celt pat mazu lidmašīnu.

Šai pašā laikā viņš nevarēja vien sagaidīt, kad Trumulis vakarā būs izlasījis avīzi. Kad Ludis beidzot to turēja savās rokās, viņš tūlī uzšķīra lidotāja brīnišķīgos ceļojuma aprakstus. Lūk, vai tas nebija vareni: pacelties zilā gaisā un aizlidot uz Ķīnu?!

Pēc šādas lasīšanas viņš ar divkāršu centību cēla savu aeroplānu. Nebija jau īsti laika, un viss bija jādara **39**

paslepen, Trumuljiem neredzot, jo citādi viņu bāra par darba kavēšanu.

Pēc Sīmaņa aizbraukšanas Ludim bija jākopj un jābaro zvērnīcas zvēri. Jau agri no rīta, pirms skolas, tas tīrija krātiņus un nesa zvēriem brokastis. Gaŗāmskriedams viņš paplucināja savu mīluli — brūno lācēnu aiz ausīm un noglaidīja pacietīgā ēzeliša spuraino pieri. Patiesību sakot, viņam bija žēl savus zvērus, īpaši tagad ziemā. Telpas, kur zvērus novietoja, nebija kurinātas, un varēja redzēt, ka mērkaķi un tīģeris noteikti ilgojās pēc saules, arī papagailis bija galīgi aizsmacis. Krokodili kādu rītu atrada vannā ledū iesalušu, un lai gan Trumulis lika tam liet virsū siltu ūdeni un stūrī uz ātru roku nostādīja pat mazu skārda krāsni, krokodīlis no veļu valsts vairs nebija atsaucams.

Kā īsts moceklis Ludim likās lācēns, kuŗa krātiņš bija tik zems, ka viņš nemaz nevarēja kājās piecelties, un tik īss, ka gulot viņš nevarēja visā gaŗumā izstiepties. Kad Ludis iebilda Trumulim, vai nevarētu tam pataisīt lielāku krātiņu, Trumulis viņam uzbrēca:

„Turi muti, līdz iemācies pats naudu pelnīt!”

Cauru dienu lācēns tupēja sēdus vai gulēja neērti sarāvies, ņurdēdams laizīja ķepas un sapņoja par brīnišķīgu kūleņošanu, kāpelēšanu pa kokiem un vērtīšanos čaukstošās lapās. Tās bija nerasniedzamas, lai gan mazam lācēnam gluži nepieciešamas lietas, un viņa purns aiz skumjām izstiepās aizvien gaŗāks. Ludis to mēģināja mazliet uzjautrināt, bāžot tam krātiņā cukura gabalus un dzērvenes.

40 Vairāk, diemžēl, tas savam draugam nespēja palīdzēt.

IX. Lācēns izsprūk no krātiņa.

Bet tad piepeši un Ludim pavisam negaidot bija atkal jāaizbrauc, jāatstāj visa aviācija — pūķi un mazā nepabeigtā lidmašīna bēniņu pašobelē.

Tā kādā svētdienā Ludis ar zvēriem brauca preču vagonā cauri apsnigušiem mežiem. Trumulis ar Trumulieni sēdēja citur, pasažieru vagonā. Trumulis spēlēja ar kādu ceļa biedru kārtis, un tā kā visu naudu tas jau bija paspēlējis, uz kārts tika likts mazais brūnais lācēns.

Negaidot vilciens apstājās meža vidū. Ludis atbīdīja vagona durvis, lai būtu gaišāks: viņš bija sadabūjis avīzi un atkal nogremdējās sava lidotāja ceļojuma aprakstā. Lūk, lidotājs ieiet mazā ķīniešu viesnīcā, kur tam ceļ galdā suņa cepeti ar rīsu...

Zvēru krātiņi pret aukstumu bija apklāti ar brezentu, un lācēns, tiekdamijs pēc gaismas, bakstīja ar purnu dzelzs stieņus. Mazais uzraugs lasīdams nemaz nemanīja, kā zvērēns nejauši pacēla krātiņa āķi, atgrūda durtiņas, un čāpojā pa vagonu ārā. Izvēlies mīkstajā sniegā un atrazdamies piepeši saulē un brīvībā, tas apreiba no prieka un joņiem vien devās eglēs iekšā.

Ludis, izlasījis pēdējo teikumu, pacēla galvu un vienā mirklī apķēra, kas noticis. Tūliņ pat tas lēca bēglim pakal, bet nākošajā brīdī vilciens sakustējās. Ko darīt? Lēkt

atpakaļ? Bet nevarēja taču ļaut lācēnam skriet! Ko domās Trumuļi, ja Ludis būs pazudis? Ak, lai brauc vien Trumuļi ar visiem zvēriem! Un Ludis noskatījās, kā sliežu likumā aizlocījās vilciens. Viņš nezināja, ka pasažieru vagonā taisni šai brīdī Trumulis paspēlēja ar kārtīm brūno lācēnu. Tur nu aizbrauca Luža līdzšinējā dzīve! Viņš gan to vēl tik skaidri neapzinājās, tomēr domīgā gausumā gāja pa lācēna pēdām. Maigas pārslas, no zariem atirdamas, bira zēnam uz sejas.

Diena bija skaista — dzidri zila un sniegs jauns un spožs. No šaurā krātiņa izsprukušais lācēns bija traks no laimes. Kāda bauda tam likās līdz vēderam brist pa sniegu, dziļi ieelpot saldo, auksto ziemas gaisu! Ierūkdamies viņš kampa ciekurus, ko vāverītes, nebēdīgā jautrībā pa galotnēm plosīdamās, trieca lejā. Kaut kur netālu kāda balsis sauca:

„Brūnais, brūnais, ei, pagaidi!”

Bet vai viņam tagad bija laika apstāties un atcerēties, kas tas tāds par saucēju? Visapkārt bija mežs un mežonība, debešķīga vaļa — un lācēnā bija atmodušies visi nerātnības gari. Tikai uz priekšu lēcieniem, aulekšiem!

Tur, kur beidzās egles, bija kalns, un no tā pilnā sparā laidās slēpjotāji. Lācēns tiem pakaļ, kūleņus mezdams baltos sniega putekļos.

„Paskaties, kāds burvīgs suns!” iegavilējās maza meitene baltiem matiem, sarkanā cepurītē, rādīdama ar pacelto slēpju spieķi.

42 „Jā, Ilze, tas laikam ir pavisam moderns,” apstiprināja

otra ar īsu enerģisku deguntiņu un dzīvām acīm. „Tāds man patīk — pavisam citāds nekā jūsu krancis.”

Un viņa to labināja sev klāt.

Ilze ar visām slēpēm nometās ceļos un sāka glaudīt lācēna savēlušos spalvu.

„Laikam neviens īsti par to nerūpējas, viņš izskatās tāds pamests, un kakla saites tam arī nav,” un viņa apsēja tam savu sarkano adito jostu ap kaklu.

„Nu es viņu vedīšu. Redzi, leviņ, viņš tiešām nāk līdz!”

Meitene, kāpdama ar slēpēm kalnā, vilka to sev pakā. Lācēns nepretojās — šī drošā sirsnība un apbrīnošana to acīm redzot apstulbināja...

Ludis pa to laiku bija nozaudējis lācēna pēdas — viss sniegs bija izbraukts slēpēm. Tikai pēc daudzām stundām viņš nonāca kādas nodegušas mājas vietā, kur netālu piekalnē zem vītoliem stāvēja pirtiņa. Varbūt tur kāds dzīvoja, kas varēja pateikt ceļu? Viņš pieklauvēja, un divas priecīgas balsis reizē iesaucās:

„lekšā!”

Kas tur? Pustumsā pa grīdu kūņojas divi puikas ar viņa lācēnu. Viens paceltajā rokā tur konfekti, pēc kuņas, mēli izstiepis, sniedzas mazais brūnais.

„Labvakar,” saka Ludis, „Tas ir forši, ka noķērāt manu lāci. Es viņam jau pus dienas skrienu pakaļ.”

Atbild jautri smiekli, bet tad uzreiz bailīgs jautājums:

„Vai tas ir lācis? Šais mežos dzīvo lāči? Jūs tos ķeriet?”

Puikas uzlec kājās. Četras plaši atvērtas acis izbijušās raugās Ludī. Ludis pievelk lācēnu aiz skausta pie sevis:

„Kur nu! Tas jau ir pieradināts mājas lācis, viņš tikai mazliet pastaigājas. Bet jūs laikam esat tie slēpjotāji?” jo tikai tagad viņš pamana pie sienas pieslietās slēpes un atceras izbraukto sniegu. Bez tam viņš arī redz, ka tie nemaz nav puikas, bet meitenes slēpjošanas apģērbos.

Bet tās tomēr ir lāga meitenes. Pēc kāda brīža viņi visi trīs sēž uz zemajiem soliņiem, un izsalkušajam Ludim jāēd visādas garšīgas sviestmaizes. Meitenes jautā, un Ludis sāk stāstīt par zvērnīcu, Trumuli, zemo, šauro krātiņu

44 un lāča bēgšanu.

„Tas ir labi, ka nu viņš ir brīvs,” noteikti saka leviņa.

Meitenes ne pavisam vairs nepielaiž domu, ka lācēnu varētu atkal iesēdināt šai necilvēcīgā sprostā.

„Bet tagad labi jāpārdomā, ko jūs ar viņu iesāksit,” lielā nopietnībā prāto leviņa. „Varbūt jūs varētu viņam iemācīt pēc mūzikas dejot un tad vadāt to par naudu apkārt? Esmu dzirdējusi, ka lāčiem esot mūzikāla dzirde un ka viņi noteikti ieturot ritmu...”

Ludis domā: palikt par lāča dīdītāju? Trumuļa dēļ diez vai tas iespējams... Ai, ja viņš varētu tagad nokļūt pie kādām lidmašīnām! Bet pašam pirmajam laikam leviņas padoms tomēr neliekas nemaz tik peļjams, jo vairāk tamdēļ, ka Sīmanis jau savā laikā lācēnam iemācījis dejošanas ābeci.

leviņa ar vislielāko dedzību sāk kalt Luža un lāča nākotnes plānus:

„Jūs staigāsiet apkārt, lācis dejos, un ļaudis jums dos daudz naudas. Jūs tad varēsiet viņu barot ar āboliem, pienu, medu...”

„Bet apli degunā viņam nevajag vilkt. Vai nē?” lūdzas Ilze. „Pietiek ar jostu. Paturiet vien manu jostu!”

„Tikai, ja nu Trumulis jūs atrod un ieliek atkal lāči krātiņā?” prāto leviņa tālāk. „Nē, jums katrā ziņā jāiet tikai pa mežu un nomaļām vietām. Jā! mums taču ir kar-te!” viņa piepeši priecīgi izsaucas, parokas pa savu muguras somu un, izvilksusi siku karti ar zaļiem mežiem un trekniem melniem miestu punktiem, pasniedz to Ludim: „Turieties tikai pie tās, tad jūs nenomaldīsities!”

Ludis nogrimst kartes aplūkošanā, viņam tūliņ jāuzmeklē vieta, kur tie pašreiz atrodas.

„Bet tomēr ilgi tā staigāt nevarēs,” viņš krata galvu un piepeši neztur un sāk runāt par lidmašīnām, lidotājiem un Ķīnu. Esot taču puikas, kas par zaķi lidojuši līdz.

„Un lācīti jūs varēsīt palaist kādā mūža mežā!” ieganvilējas Ilze.

Bet leviņa noteikti purina galvu:

„Tās atkrīt: lāci taču nevar ņemt līdzī lidmašīnā. Drīzāk tad kuģī...”

Visi taču zina, ka arī kuģi peld kaut vai uz pašu Ķīnu.

„Vispirms tomēr jāredz, vai šis lācis vispār var deļot,” saka leviņa pieceldamās.

Ludis paņem saldumus un, tos solīdams, liek brūnajam piecerties stāvus. Viņš to izdara, mīkstā kustībā atliekdams atpakaļ un pagriezdams galvu sānis. Nu tikai tālāk! Jāliek tam griezties, cilāt kājas un lēkāt.

Un tā nu šai ziemīgajā pēcpusdienā apsnigušā pirtiņā trīs cilvēku bērni nenogurdami cenšas vēl neaptēstajam, bet šķelmīgajam un jautrajam lācēnam iemācīt dažādus dančus.

Kad vakara sārtums atmirdz uz apkvēpušās sienas, leviņa uz ķemmes pūš griezīgu „tūdaliņ, tagadiņ”, puika svilpj, Ilze sit plaukstās, un brūnais paklausīgi griežas ap savu asi... Ar tādiem panākumiem var pilnam apmierināties.

„Ai dieniņ! mūsu vilciens!” iekļiedzas Ilze.

„Nu, drīzāk, drīzāk,” nosaka leviņa. „Ņem tik slēpes
46 ciet! Ēdamais lai paliek jums,” viņa vēršas pret Ludi: „Un

tad — te ir sērkociņi un svece, ja paliks tumšs. Kaut tik sniegā nebūtu samirkuši...”

Žigli slēpes ar spieķiem paņemtas padusēs, Ludis grib palīdzēt, bet leviņa saka, lai viņš labāk pieturot lāci, ka tas neizspraucoties pa atvērtajām durvīm viņām līdz. Atmuguriski meitenes iziet, atbīdīdamas pinkaino lāča galviņu, kuŗš tiešām taisās uz līdziešanu. Ludis aizbultē durvis.

„Sveiki! Sveiki!”

„Paldies!”

„Neaizmirstiet mums atrakstīt, kad būsīt Ķīnā! Adrese: N. pilsētā, Bezdelīgu ielā 77. Skriesim nu, Ilze!”

Viņas pieliek slēpes pie kājām un brauc pa slīpumu steidzīgi lejā...

Pirtiņā satumsa. Lācēns palīda zem lāvas un norīkojās uz guļu. Ludis uzkāpa uz augšējās lāvas, kur bija siltāks, apsedzās ar mēteli un arī domāja gulēt. Tomēr miegs tik drīzi nenāca. Visādas domas šaudījās pa galvu. Vai tagad Trumuli būs pamanījuši viņa un lācēna nozušanu? Ko tie darīs, sāks viņus meklēt? Nē, atpakaļ atgriezties nekādā ziņā negribētos! Beigās jau gāja pavisam nelabi. Trumulis, naktī no kroga pārnākdams, svieda pudeles pret sienu, sita Ludim pļaukas sejā bārdamies, ka tas barojot zvērus ar naudu: „Es pats dzirdēju, kā tā tev skan silēs un čaukst redelēs,” un, paņēmis sveci no galda, viņš līgodamies gāja pie zvēriem skatīties. No miega iztraucētie dzīvnieki sacēla troksni, par visiem skaļāk kļiedza ēzelis un pāvs, un Trumulis ar tiem sāka neganti lamāties. Tādās reizēs Ludim aizvien bija bailes, ka no plīvojošās sveces neaizdegas salmi.

Un Trumuliene pastāvīgi rājās, ka Ludis daudz noēdot. Pēdējā laikā tā aiz taupības vairs nedeva brokastis, un Ludis tad slepeni grauza kādu no trušiem un jūras cūciņām nolemtajiem lopu burkāniem.

Un skola? Tur viņam vāji sekmējās — pavisam citādi kā mātes laikā — vienīgais vēl tā aviācija... Diezin, kas
48 atradis viņa mīļo pažobelē noglabāto lidmašīnu?

Ka varētu tikt kur projām, tālu! Bija taču zēni, kas aizbrauca pāri jūrām ar lidmašīnām, kuģiem...

Tiesa, lācēns viņam patika, to negribētos pamest. Varbūt uzmeklēt Sīmani? Bet cirks — tie ir tikai tādi pigori... Lidot būtu daudz labāk... Luža acis aizkrita. Viņu apņēma miegs kā migla.

X. Zilēšana pusnaktī.

Bija laikam pāri pusnaktij, kad Ludis piepeši ar vienu rāvienu uztrūkās sēdus. Kas tas? Jā, jā, tā ir pirtiņa, kur viņš vakar nokļuva. Lācēns apakšā pa sapņiem ģurd... Bet kāpēc nāk gaisma pa durvju šķirbām? Viņš atcerējās, ka, meitenēm aizejot, bija aizbultējis iekšējās durvis, bet otras atstājis vaļā. Nu kāds ienācis un sēž pirts priekšnamā. Sirds uztraukti daudzijās. Ludis dzirdēja divus sačukstamies. It kā sievietes, bet arī nē... Vārdus nevarēja saprast. Uzreiz klusi kviecošās skaņās atskanēja harmonika, un dobji gaudīga balss iedziedājās:

„Dejo, dejo, pagriezies, pagriezies,
Tikai krāsni neapgāz, neapgāz,
Ziemā tā vēl noderēs, noderēs...”

Kas tas par dziedātāju? nebūs taču laupītāji un zagļi? Viņš tumsā nolaidās no lāvas, klusi pielavījās pie durvju šķirbas un skatījās: pirts krāsni kūrās maza uguns, nemiērīgi apgaismodama divus bērnus — zēnu, kas sakrustotām kājām sēdēja uz kādām skrandām un pēc iespējas klusi spēlēja lielu, vecu harmoniku, un meiteni, kas, viņam blakus stāvēdama, gaudoja savu šlāgeri. Ap kaklu meitenei bija savāda rota no spožām skanošām naudiņām, un gaŗi melni mati nokarājās gar netīro sejiņu. Čigāni — Ludis sa-

prata. Lūk, meitene aizlika vienu roku aiz pakauša, otru iesprauda sānos un, viegli šūpodamās, sāka dejot...

Bet harmonika uzreiz iekviecās pavisam nepieklājīgi. Meitene sarāva pieri simt krunciņās un ierunājās pa čigāniski. Ludis šo valodu neprata, bet meitene prasīja tā:

„Marčuk, kāpēc tā harmonika tik nejauki spiedz?”

„Eh,” zēns atbildēja, „pagājušo nedēļu vecajam Dženkam tā atkusnī izmirkusi, viņš to uzspēris uz krāsns, lai kaltējas, bet tur peles izgrauzušas plēšās caurumus.”

Gan Marčuks harmoniku visādi kustina, bet kā par brīnumu tā piepeši pilnīgi zaudējusi balsi un tikai smagi šņāc.

„Met kaktā to veco grabažu!” Maruža, kāju piesizdama, nepacietīgi izsauca.

Viņa pagriez zēnam muguru, nosēžas zemē, izbeļ no maciņa uz grīdas ripojošus 2, 5 un 10 santimniekus un sāk tos klusi skaitīt.

Ludis piespiedies pie durvīm, un arī lācēns piecāpojās un slienās augšā, šķirbu meklēdams. Bet vecās durvis nestipri turas eņģēs, iebrikšķas un kopā ar Ludi un lāci zveļas čigāniem virsū.

„Ai, ai, ai ļautiņi!” Maruža iespiedzas, uzlec uz krāsns malas un uzvelk arī kājas augšā.

Marčuks paspējis paglābt savu harmoniku un abām rokām spiež to sev klāt, raudamies atpakaļ no mazā pinkainā nezvēra.

Ludis saņem brūno aiz kakla saites.

„Nebīstieties! Vai es jūs nesasītu?”

„Nē, nē, nav jau nekas!”

Un čigāni stāsta, ka pirtiņa aizvien bijusi tukša, tikai pa sestdienām te dažreiz kāds pēries.

„Es jau arī te paliku tikai pa nakti,” saka Ludis, „un rīt iešu tālāk.”

„Uz kurieni?” Maruža jautā.

„Es nezinu.”

„Nu, kad nezini, izmetīsim kārtis!” un viņa tūliņ izvelk no svārku krokām notraipītas vecas kārtis.

„Marčuk, uzpūt ogles!” tā saka brālim, sajauc kārtis un sniedz Ludim: „Pārcel, bet tikai ar kreiso roku!”

Viņa izstiepjas uz uguns priekšā izklātām skrandām, atbalstās ar elkoņiem un sāk Luža priekšā izklāstīt kārtis.

„Par dzīvi, radu būšanām, slimībām, nāvi un darīšanām,” viņa aši un noslēpumaini skaita, „par to, kas nāk no četrām vēja pusēm, no zemes, pazemes un ūdens... Par to, kas bij, ir un būs. Lūk!” viņa rāda ar pirkstu uz piķa dāmu. „Tā ragana nav no labajām. Grūtumus tev uzliek, maizīti nedod, dusmīgus vārdus teic. Un tad — te viņš ir — piķa kungs, tas arī bardzīgs un ļauns. Un tas tu pats esi — sirds kalps. Bet te nu viena frentelīga dāma, sirds dāma, bet tā tālu no tevis, nesatiksi — vai māmiņa nav tev mirusi?”

Ludis pārsteigts nometas zemē čigānietei pretī, ar vienu roku apņēmis lācēnu, un kā piekalts skatās kārtīs. Vai te kāda burvība? Čigāniete runā ātri, ātri, kā peršīņas skaitīdama, visu nemaz nevar uzķert.

„Lūk, ceļš tev priekšā, tāls, gaŗš ceļš, un ceļa galā 52 stāv sirds kungs, tas ir labs kungs.”

Visas kārtis apgrieztas uz mutes, tikai viena atklāta —
gaiši bārdains karalis ar kroni un scepteri.

„Un tagad tev vēl jāvelk trīs kārtis. Aizver acis! Ar
kreiso roku!”

Ludis dara, kā viņam liek.

„Redzi, redzi, tā kā teicu: ceļš un briesmas un sirds
laime!”

Čigāniete smaida, vaigi viņai kļuvuši sārti, naudiņu rota
tai kustoties mirdz un skan. Pret Ludi lūdzot stiepjas roka:

„Kas metīs manā saujiņā, tas sēdēs zelta krēsliņā.”

Ludis attopas pēc visiem tiem dīvainajiem burvju vār-
diem, ko čigānietes luncanā mēle teikusi uguns priekšā
nakts vidū. Nu, saprotams, ka par zīlēšanu jāatlīdzina.

„Naudas gan man nav” viņš saka, bāž roku kabatā
un izvelk meiteņu dotās konfektes: „Ņemiet tās!”

Bet Marčuks ne aci nav varējis atraut no brūnā — lā-
cis, patiešām lācis! un tik rāms kā suns!

„Jā, viņš ir pat mazliet dīdīts un prot dejot, ja tikai
mūziku spēlē,” paskaidro Ludis.

Tas nu čigāniem vareni patīk. Vai tad viņi visi trīs ne-
varot samesties uz vienu roku un staigāt pa mājām apkārt?
Marčuks kustina harmoniku, tā atguvusi balsi un jautri ie-
dziedas. Nu, Ludim jau nav nekas pretī, ies arī! —

XI. Čigānu tauta.

Saulainā rītā pa zili balto sniegu iet mazā jocīgā sabiedrība ar harmoniku un lāci, kas piesiets sarkanajā lentē. Čigāni ir noskranduši, bet arī Luža vecais mētelis ar nodilušo zaķādas apkakli nav nekāda štāte.

Čigāni ir pavisam īpatnēja tauta — par to Ludis šai rītā pārliecinās. Jau pa pus kilometru tie saož brokašķu dūmus — cepti kartupeļi ar sīpoliem un speķi. Ludis brīnās, kā to tik noteikti var zināt. Bet čigāni nē drusku nešaubās, jāpieliekot tikai solis, lai šīs labās lietas neatdzistu.

Drīz vien parādās jūmti un aka. Lūk, pašreiz jauna meita ar nēšiem un spaiņiem iznāk uz sliekšņa.

Ludim paliek neveikli, viņš pats nezina kāpēc, bet čigāniete jau glaimīgi vidžina:

„Zelta jaunkundzīt, vai gribi savu laimīti redzēt? Dosi rociņu, lai čigāniete pasaka, kas tur rakstīts!”

Marčuks jau veikli spēlē uz harmonikas „Tūdaliņ, tagadiņ”. Piebrūk pilnas durvis ar smaidīgiem ļaudīm, Ludis sasparojas, saņem brūno aiz ķepām un griežas ar to.

„Paskat, lācis ar!” kliedz puisis ar sārtu apaļu seju, „un griežas vis.”

Brūnais ieiet taktī un sāk nu patstāvīgi kājas celt un **54** piesist — Ludis tik plaukšķina rokas.

„Ai, ai, tas jau gluži kā manā laikā,” priecīgi velk ve-
ca māmiņa, lakatiņu ciešāki sasiedama, „lāča vadātāji tad
bija paši labākie ciemiņi — visus nešķīstos garus, slimību,
naidu un skaudību aizdzina, kuņā sētā tik kāju spēra.”

„Nu veco māt, mūsu mājā, paldies Dievam, tādu lietu
vēl nav, bet lai ciemiņi nāk vien iekšā!” runātāja ir, kā
redzams, pati saimniece, jo skatītāji paklausīgi pašķir ceļu,
un bērni, sniegu no kājām nodauzīdami, iet istabā iekšā.
Arī brūnais ielavās, jo pašreiz tam nedod mieru suns, kas
rej vienā riešanā, slēpdamies aiz pakšņa. Uz galda stāv
vēl brokašķu paliekas — Luža melni brūnās acis pilnas
brīnumu: tiešām, tur ir cepti kartupeli ar speķi un sīpo-
liem.

„Būsit jau izsalkuši,” un saimniece piestumj bērniem
bļodas tuvāki klāt.

Izsalkušie čigānēni neliek lūgties, un arī Ludiš dūšīgi
iekampj. Viņi sēž pie krāsns, pie kuņas garā virknē ka-
rājas zeltaini sīpoli un blakus uz mūrīša uzlikts groziņš
ar āboliem.

Maruža iziet istabas vidū, sazvadzina savas spīdīgās
plāksnītes, viegli šūpojas un gaudulīgi velk:

„Dejo, dejo, pagriezies, pagriezies...”

Visas acis vēršas uz dīvaini skumjo sejiņu un klausās
mežonīgajā balsī, kas aizvien pastiprinās, līdz nobeidz gan-
drīz kļiedzot:

„Ir jau grūti, nav jau viegli
Dzīvot šinī pasaulē, pasaulē.”

Bet patiesībā Maruža tikko valda smieklus, pablisina uz Marčuka pusi un purina savas cirtas. Ludis mana, ka čigāna roka pāris reizes pašaujas gar sienu un sīpolu vainags savādi iečaukstas.

Čigānietei aplaudē, viņa klanās jautri un, kā šķirgata izvīdamās caur ļaudīm, pieskrien pie pirmītējās ūdens nesējas un satver viņas roku:

„Parādi, parādi, zelta jaunkundzīt, kas tev rokā rakstīts!”

Pētīdama tā pārlicecas pār meitas plaukstu:

„Tā ir dzīvības līnija, te redzama bagātība un mīlestība, bet krusti — tie nav labi — tās ir bēdas, jaunas mēles, skauģu acis — tu sargies no tiem!”

Citas sievietes stiepj galvas, lai ieskatītos meitas delnā, salīdzinātu to ar savējo. Kādi tad tie krusti izskatās?

Vienu acumirkli Maružas platie brunči noplandās gar mūrīti, kur stāv vaskainie sārti dzeltenie āboli. Vai kurvim pirmīt nebija lielāka kaudzīte? izšaujas doma caur Luža galvu.

Bet jau Maruža zilē saimniecei:

„Pasaki, vai kāds tev tuvs cilvēks nav dzimis svētdienā pirms saules lēkta? Ir? Nevari atcerēties? — lūk, tas tev dara rūpes. Bet roka tev laimīga, rūpes pārcietīsi, prieku redzēsi.”

Ludim uznāk savāds nemiers, un viņš tikai vēlas, kaut ātrāki viņi ietu projām. Dievs, ļaudis te tik labi! Vecā māte lācēnam pat atnesusi ķipīti pienu, un tas dzeļ laizīdamies... Mazs puisēns, kas vēl kājām neiet, atrāpojis līdz

56 brunajam un, izstiepis roku, grib to aizsniegt un papaijāt...

Beidzot tomēr ciemiņi pateikušies un ardievojušies un gandrīz teciņus dodas tālāk pa ceļu. Kad mājas nozudušas aiz prieku puduļa, Marčuks izvelk no kabatas divus sīpolus:

„Nu, vai negribi?”

Ludis purina galvu.

„Dumjais Marčuk, kas tad nu ēdīs sīpolu bez maizes?” nosaka Maruža. „Tad man labākas lietas,” un, noklakšķinājusi ar mēli, tā lepni rāda trīs skaistus vaskainus ābolus: „Katram viens.”

Bet Ludis skatās projām.

„Negribi?” Maruža brīnās, veikli pārmet par plecu vienu ābolu Marčukam, otru noglabā azotī, bet trešo sāk veicīgi graužt maziem baltiem zobiem.

„Negaršo,” atbild Ludis.

„Jocīgi,” viņš sevī domā, „uzreiz nozudis viss prieks.”

Pārlēcis pār grāvi, viņš piesienas pie ceļa staba un sāk pētīt savu zemes karti. Viņam gribas pašam savu ceļu nospraust. Zaļi meži visapkārt. Tas tur laikam ir ceļš, pa ko viņi iet, bet zilais augšā ir jūra. Jātiek pie jūras. Ies tikai taisni uz ziemeļiem, izvairoties no miestīņiem, kur varbūt Trumulis jau policijai papaudis par pazudušo lāci.

Čigāni pa to laiku nosēdušies uz sveķainiem balķiem. Maruža izvelk no kabatas pīpi, ieliek mutē un aizdedzina. Ludis nobrīnās vien, bet Marčuks lūdz:

„Dod man arī ievilkēt dūmu!”

Tā nu čigāni smēķē pamīšus un runā, ka rīt no rīta jātiekot N. pilsētiņā uz tirgu. Tur būšot karuselis un, droši vien, daudz ļaužu. Vislielākā drūzma parasti esot ap žīda

Iciga kliņģeņu bodīti. Ai, kas tie par kliņģeņiem! gaiši dzeltenī, ar cukuru nokaisīti! Un Icigs esot tik īsredzīgs, ka katru saņemto naudas gabalu piebāžot pie paša deguna... Viņi viltīgi samirkšķinās un smejas.

Ludis labāk domā savu domu: tas gredzens pie jūras ir pilsēta — ostas pilsēta, kur stāv kuģi...

Viņš saloka savu karti un pārlec atpakaļ uz ceļu. Bet arī čigāni jau izpīpējušies. Un tā viņi iet vēl kādu gabalu kopā: Ludis ar lāci pa priekšu, Maruža dungo dziesmiņu, bet Marčuks, īsinādams laiku, lēkā pa lācēna sniegā iemītajām pēdām.

Pie krustceļa ir atkal stabs, kur bulta pa labi rāda uz N. pilsētiņu.

„Kad tavs lācis dancos un Maruža dziedās, es pielasišu pilnu cepuri naudas,” priecājas Marčuks: „Leijerkastnieki ar jūras cūciņām jau visiem apnikuši, bet lāci tirgū vēl neviens nebūs redzējis.”

Tīri žēl sabojāt šo prieku, bet Ludis noteikti saka:

„Es eju pa kreisi.”

Čigāniem tas nāk pavisam negaidot, viņi sāk izjautāt, lūgt un pierunāt Ludi, bet tas purina viņiem roku un saka, ka viņa lācis pieradis pie meža un pilsētā paliekot slimš. Šoreiz arī viņa acīs kas viltīgi pazib.

XII. Mežinieku vidū.

Tā nu viņš atkal paliek viens ar brūno, un sirdī uzreiz atgriežas vieglums un tāda priecīga ziņkārība: „Kas nu būs, un ko es redzēšu?” —

Zaros zīles skandināja dzidrus zvaniņus. Pavisam kā pavasarī. Bija jau arī pavasaris, un sniegs, droši vien, drīz nokusīs. Ludis gāja aizvien dziļāk mežā. Nekur nebija redzama neviena māja. Viņi soļoja neapstādamies vairākas stundas.

Uzreiz Ludis izdzirda vienādus klaudzienus, tad it kā komandu un pēc īsa klusuma lēnu šalkšanu, brīkšķēšanu un lūšanu, līdz kaut kas dobji atsitās pret zemi. Tad atkal skanēja rupjas balsis cita caur citu, un zāģi dziedāja. Ludis ieraudzīja, ka netālu no ceļa locījās melni stāvi. Tur gulēja sagāzti koki, smaržoja zaļie egļu zari, un liesmas jautri dejoja ap nokvēpušu katlu. Viss tas, pagriežoties ceļa līkumā, uzreiz atklājās Luža skatam — mežinieki darbā. Bet arī tie jau bija pamanījuši nācēju ar lācēnu un skatījās, mutes atplētuši.

„Dievs palīdz!” kliedz Ludis.

Lācēns, pacēlis purnu, osta dūmus.

„Redzi: luocis!” kāds jauns zellis iegrūž otram ar elkoni sānos. „Un nimoz nakūž!”

„Nē, nemaz,” Ludis droši iet tuvāk, un tie nāk viņam
60 pretī, aptausta lāci un beidzot apgāž to sniegā un draudzī-

gi paviljā. Brūnais gan ieņurdas, bet neņem to ļaunā. Pie-
nāk vēl citi mežinieki, sastājas pulciņā un, acis atplētuši,
brīnās kā bērni.

„Kur tu jū dabuoji? Kur jis cēlīs?“ cits caur citu prasa.
Negaidot lācis pieceļas stāvus un sāk lēni griezties.

„E-hē,“ iesaucas viens, „doncuotuojs!“

Smieklī.

„Laikam putras prosa.“

Pašreiz piebrauc kūlains zirgēlis ar baļķi ragavās, un
strādnieki iet, lai uzkrautu tam vēl kādus. Zem eglēm stāv
vēl otrs zirdziņš. Abi kūp. Vienam uzsegti svārki, bet
otrs stāv neapsegts.

„Tas jau salst,“ ieminas Ludis.

„Nu ka solst,“ atsaucas kāds labsirdīgs Latgales milzis.

„Es sovam uzsedzu kažūku, kod vāluok uzvalku, maņ po-
šam sylti!“

Nocirsto baļķi aptēš. Piesējis brūno pie koka, Ludis sāk
lasīt izsvaidītās skaidas un mest tās apdzisušajā ugunskurā.
Patiesībā te darba netrūkst. Arī putru vajag šad tad ap-
maisīt.

Kad tā izvārīta, mežinieki sasēžas ap katlu, ietur pus-
dienas, kuņās, kā tas pats par sevi saprotams, jāpiedalās arī
Ludim ar lāci...

Ludis palika pie viņiem visu dienu, stiepa un krāva za-
rus čupās un beigās pat palīdzēja baļķus velt ragavās un
zāgi vilkt. Un kad, tumsai metoties, Luža jaunie paziņas
devās gulēt kādā izkurinātā rijā, labais milzis ierādīja vi-
ņam vietu sev līdzās salmos un uzmeta tam virsū kažoku, 61

kas dienu bija sildījis zirgeli. Lācēns novietojās Luža kājgalī.

Otrā rītā milzis ar citiem biedriem taisījās vest baļķus no meža ārā.

„Uz kurīni tod tev juoīt?” jautāja viņš Ludim.

Puika rādīja pret ziemeļiem.

„Nu, tod sēstis tik rogovās!”

Pa kalniem lejā braukdami, tie sēdēja uz baļķiem, latgalietis dziedāja un klaigāja, Ludis turēja lāci, kas kraujās vietās bolīja acis un spiedās pie sava kunga. Turpretim, pret kalnu braukdami, tie kāpa nost un, stumdami smagos baļķus, palīdzēja pacietīgam zirgelim.

Kādās krustcelēs Ludim bija arī no šā ceļa biedra jāšķīras.

„Ardievu!”

„Laimeigu ceļu!”

XIII. Baigās melnās rokas.

Pēc kartes Ludis aprēķināja, ka viņam vēl dienas trīs ko iet. Kabatā bija palicis drusku maizes no slēpnotājām. To nu viņš apdomīgi dalīja ar lācēnu.

Vakaroja. Jau kopš pusdienas sniga mīksts ar lietu sajaukts sniegš, un ceļš pamazām pārvērtās šķidrā putrā. Caurie zābaki samirka, un lai sev uzlabotu dūšu, Ludis sāka svilpt. Viņš zināja dažādas meldijas: piemēram tās, ko māte šujot mēdza dziedāt. Kad tās uzsvilpa, palika silti, bet arī savādi skumji. Nē, svilps labāk ko brašāku, piemēram, „Div' dūjiņas gaisā skrēja...“, ko tas skolā ar puikām bija dziedājis, vai vēl labāk to maršu, ko Šimanis ikrītus, bārdu skūdams, spēlēja uz sava vecā grammofona. Tur viņam bija visādi jauki gabali — arī dziesma par Neapoli un sauli. Vai viņš, Ludis, tur kādreiz nokļūs?

Sametās krēsla. Nejauks vējš dzina slapjo sniegu tieši sejā. Lācēns laiski tuntuļoja uz priekšu, Ludim tas bija gandrīz vilkšus jāvelk aiz saites.

„Kurp es eju? Nakts nāk virsū. Nevienas mājas manīt. Nevienš cilvēks nenāk pretī kam paprasīt.“

Ludis ir dūšīgs. Viņš neatceras, kad būtu raudājis — tikai toreiz pēc mātes nāves. Bet šai brīdī viņam milzīgi gribas, lai kāds tam ietu blakus, lai viņš varētu satvert kādu stipru roku.

Viņš iet gausi, kājas vilkdams, klusi, bet nemitīgi svilpdams.

Aizvien vairāk satumst. Tikai sniega aplīpušie koki ir gaiši. Mazie lapu kociņi ir kā ziedošas ābeles. Vai gaisā ne-
jūt maigo ziedu smaržu? Sirdī paliek labāki. Krūmi zem
sniega svara pieplok gandrīz pie zemes. Telefona stieples
stiepjas kā virves. Sniegs nerimstas snigt, un dažs koks
vairs neiztur viņa smagumu. Klau! jau viens lūzdams brīkšķ,
sniegs veļas, un zeme rīb.

Ludis iet piesargādamies, ka nenokļūst zem tādas lavī-
nas. Mežs liekas dzīvs: tas vaid un iebrēcas. Ir mazliet
baigi. Vai tur kāds nekustas zem kokiem? Jāiet ātrāk.

Beidzot paliek it kā klajāks. Koku apstādīts sānu ceļš
ved uz kādu gaišu mājiņu. Ludis iegriežas pa to. Uguns ne-
vienas neredz logos. Par laimi nav suņu, kas kļūptu brū-
najam virsū. Ludis atstumj ar sniegu aplīpušos vārtiņus, pa-
kāpjas pa kāpnēm durvju priekšā un klauvē. Pilnīgs kļu-
sums. Klauvēs vēl. Bet neviens neatbild. Lielie logi ska-
tās kā miruši. Savādi... Ka nebūtu tik tumšs! Kaut kur iek-
šējā svārku kabatā vajag būt sērkociņu kastītei. Sastingušie
pirksti to uzmeklē. Uzšvirkst liesmiņa. Ludis paceļ acis:
virs durvīm izveidots galvas kauss ar diviem sakrustotiem
kauliem zem tā. Kapliča! Ludim sirds apstājas. Nākošajā
mirkli tas jūt, ka melnas, mitras, plānas rokas tam uzgulst
uz acīm un aizspiež tās. Viņš šausmās iebrēcas...

Bet patiesībā tās nebija nekādas melnas rokas, bet na-
baga sikspārniņš, kas pažobelē, aiz vienas kājas piekāries,
64 gulēja ziemas miegu. Luža aizdegtais sērkociņš to diez-

gan brutāli iztraucēja, bailēs tas atlaida nadziņus un izplēstiem spārniem krita zemē.

Bet Ludis bija pazaudējis galvu un skrēja ko jaudāja.

Visapkārt slējās krusti, milzīgi, plati un balti krītošā sniegā izauguši. Kurp Ludis metās, tur krusts bija priekšā. **65**

Viņa joņojošo soļu satricināti, lūza smagie apsnigušie zari,
un sniegs krita dunēdams. Ludim likās, ka lūst kauli un
zeme dārdēdama birst uz zārkiem...

Te bailēs viņam atausa maza prātīga atmiņa: pirms da-
žām dienām vecenīte bija teikusi, ka no lāčiem bēgot visi
nešķīstī gari. Ludis apstājās un pievilka brūno sev klāt.
Kas tad te galu galā bija? Krusti? Nu, kā jau kapsē-
tā! Vai no tā jābīstas? Arī māte gulēja kapsētā, un
viņš šad tad svētdienās gāja viņas kapu puškot. Sirds rima
dauzīties. Tepat jau bija akmens žogs. Ludis tam pārkāpa
un atkal atradās mežā. Kājas līdz ceļiem iegrima ūdeņainā
sniegā. Jāmeklē ceļš, kur ir mazliet cietāks pamats! Te-
ciņus viņš devās uz priekšu. Mežs beidzās.

XIV. Bargais večukiņš.

Likās, ka kautkur aiz mākoņiem slēpās pilns mēness, jo debesis kļuva gandrīz baltas. Skaidri pret tām atdalījās bērzu puduris ar vēja slotām. Ludim rādījās, ka galotnēs sēž vārnas. Apakšā bija jaušama vāja uguntiņa. Tur bija mājas.

Pēc brītiņa zēns drusku nedroši pieklauvēja. Neviens neatvēra. Pamodās divi suņi: viens rēja dobji un lēni, otrs plāpīgā skubā. Bet, saoduši lāci, tie iekaisa nopietnās dusmās. Ludis jau redzēja baltas zobu rindas zibam. Viņš sāka klauvēt stiprāki, kopā ar lāci pieplakdams pašām durvīm.

„Kas tur ir?” beidzot atskan vārga bals.

„Vai nevar naktsmāju dabūt?”

„Kas tu esi?”

„Puika, skolnieks,” viņš nezina ko teikt.

Suņi tam klūp gandrīz jau kājās. Bailīgi paveŗas durvis, un pa šķirbu tas redz vecu sieviņu.

„Mierā, sumpurņi!” viņa dusmīgi kliedz un neuzticīgi ielaiž Ludī. Viņas neuzticība kļūst vēl lielāka, kad tā pamaņa brūno:

„Kas tad tas par zvēru?”

„Ak, nekas,” Ludis steidzas izskaidrot, „viņš nekad nevienam vēl nav kodis, tas ir pavisam mīlīgs lācēns.”

„Kā, lācēns? Un no kurienes tu nāc?” vecītes balss skan bargi, viņa paceļ sveci, lai ienācēju labāki apskatītu.

„Ko lai es saku?” domā Ludis.

„Kāpēc tu tik vēlu staigā te apkārt? No kaimiņiem tu neesi... Kur ir tavi vecāki?”

Ludim briesmīgi bailes, ka to neraida atkal ārā slapjumā un tumsā:

„Mani vecāki ir miruši.”

Bet vecītei ar to nebūt nepietiek:

„Pie kā tad tu dzīvo?”

Ludis klusē.

„Pie radiem?”

„Nē.”

„Pie pazīstamiem?”

„Nē.”

„Mans Dievs! vai tad tev mājas nemaz nav?” vecītes sašutums pārsniedzis savu augstāko pakāpi, un sejā tai parādās izbrīnas pilna līdzjūtība.

„Nu, noslauki kājas,” tā norūc. „Bet to lāci tu man neved iekšā!” viņa bažīgi piekodina: „piesien to tepat pie skapja kājas!”

Viņa ieiet dziļāki, atstādama Ludi tumšā aizdurvē. Puiķa rūpīgi noslauka savus galīgi izmirkušos zābakus, pakar mēteli un cepuri un bikli apstājas uz sliekšņa.

Pie pretējās sienas ir gulta, kuņģa guļ vārgs sirms večiņš. Laikam slims. Tas pieceļas uz elkoņa, pagriež seju ar iekritušajām pusaklajām acīm pret zēnu un stingri

„No kurienes tu nāc?”

„No kapsētas.”

„Nesaprotu, runā stiprāki!”

„No meža.”

„Tā nav nekāda atbilde. Vai tik tu neesi no skolas izbēdzis un tagad blandies apkārt?”

Ludis klusē.

„Nu, tas ir skaidrs, daudz uzticēties tev nevar. Pa nakti vari palikt. Rīt atbrauks mans dēis aizsargs, gan tad radīsies padoms.”

Ludim saplok sirds. Viņš klusēdams apsēžas uz krēsla malas un vēro, kā vecīte tam priekšnamā uz sola klāj guļas vietu. Vecais bargi klusē, un lielais sienas pulkstenis tikšķ asi un stingri.

Vecīte Ludim ielej tēju krūzē un noliek tai līdzās gabalu maizes. Tomēr kumosi puikam aizspiežas kaklā. Vieni brīdi viņam liekas, ka tas dzird piedzērušā Trumuļa nelīdzenos soļus priekšnamā. Lūk, viņš tūlīņ atgrūdis durvis un klieds:

„Ak, te tu esi, sasodītais diedelnieks! Tu nozagi man manu lāci.”

Ko Trumulis tad darīs ar viņu? Bet viņš taču tā grib tikt uz jūru!

Viņš piecēlās, jo pieklājīgi pateicās, novēlēja labu nakti un, sadrupinājis maizes gabalu lācim, klusi apsēdās uz savas guļas vietas. Ko darīt? Nu, pašreiz prātīgākais bija gulēt. Bet katrā ziņā vajadzēja uzcelties līdz ar gaismu, jo aizsargu sagaidīt nedrīkstēja.

Šī nakts Ludim bija nemierīga. Viņš pastāvīgi atvēra acis, lai redzētu, vai nav jau rīts. Beidzot viņš piemīga uz vairākām stundām un pavisam nobijies atmodās: sārtie rīta stari jau lija caur zemo sešrūšu logu. Klusi, bet ar vienu lēcieni tas bija no gultas ārā, salocīja segu — lai vecīte mazāk bārtos — apāva zābakus, uzvilka mēteli, atraisīja lāci. Kaut nu tik varētu iziet, suņiem nedzirdot! Viens dēlis nekaunīgi stipri iečīkstējās, lai gan Ludis zagās uz pirkstu galiem. Uzmanīgi viņš pagrieza atslēgu un nospieda rokturi.

„Ei, vai kāds staigā?“ kāda balss no blakus istabas sauca.

Ludis mirkli stāvēja kā sastindzis, tad ātri pārkāpa pār sliekšni, vilkdams lāci līdz, klusi, klusi aizvēra durvis un skriešus metās uz vārtiem.

Suņi kā bultas bija klāt un sacēla ellišķīgu kņadu. Ludis pieliecās pie zemes, it kā gribēdams akmeni kampt: suņi, astes ieraudami, atkāpās, bet pēc tam rēja vēl sirdīgāki. Nu, vismaz virsū tie vairs neklupa! Viņš bija glābts. Kas par to, ka vecīte stāvēja durvīs un sauca! Viņš skrēja ko spēdams, ik pa desmit soļiem liekdamies pie zemes. Un rūcieni, rējieni un saucieni kļuva aizvien tālāki...

XV. Auto klizma šķīdonī.

Meža vairs nebija. Ludi tas padarīja mazliet nemierīgu. Viņš baidījās, ka nesastop bargo vecīšu dēlu — aizsargu. Vai tas gan būtu mazāk bargs par viņiem? Ja tas nu nodomājis viņam pēdas dzīt? Kur Ludis paslēpsies? Katram viņš dūrās acīs ar savu lāci.

Šodien vairs nesniga, bet lija smalks smalks lietus kā migla. Drēbes ar to pamazām piesūcās līdzīgi sūklim. Kājas šļūca un malās pa izčākstējušo putrveida sniegu. Zābaki bija pilni ūdens un ledus. Zoles atsprāga vajā un locījās atpakaļ. Ludim nācās zābaku purna galus sasiet ar auklām. Kājas sala, tāpat rokas izmirkušajos cimdos, lai gan ar laiku Ludim likās, ka tās nesala, bet dega. Arī viņa ceļa biedram ūdens tecēja pa savēlušos spalvu. Stāvoklis bija diezgan nožēlojams.

Tomēr Luža bažas nepiepildījās: vēl nevienu braucēju, ne gājēju tas nebija saticis — tādā suņa laikā laikam katrs sēdēja mājās...

Tē piepeši tas dzirdēja tarkšķi un priekšā uz ceļa ieraudzīja melnu kasti. Auto? Vai tas varētu būt? Bet, acīm redzot, kaste netika ne no vietas: rūca un tarkšķēja, aplusa un atkal pieņēmas, bet riteņi negribēja griezties. Tad — paukšķis un nepārtraukts klusums...

Ludi aizvien bija pievilkušas visas mašīnas, un tā viņš arī šai netika gaŗām, bet apstājās un skatījās kā pienaglots. Tas bija mazs izmeklēti elegants plūdlīniju auto. Viņa melnajā lakojumā varēja spoguļoties. Pašreiz nu gan tas bija aplīpis ar kūstošu sniegu un vietām pat ar dubļiem.

Jauns cilvēks, gaŗšļaukus uz ceļa izstiepies, kaut ko bez panākumiem laboja zem auto. Vajadzēja jau būt krietnā izmisuma pakāpē, lai tā gulētu pelcēs elegantā gaišā zamšādas jakā. Bet šim cilvēkam, acīm redzot, šai brīdī bija viss vienalga. Pie loga bija piespiedusies mīlīga seja ar koši sarkanām lūpām, un ik pa brīdi skanēja sidrabaini smiekli:

„Mīļais draugs, vai nepasniegt tev spoguļi? Tad tu redzētu, kādas svētā Indijas brahmaņa zīmes tev uzziestas uz pieres un — ai! arī uz deguna. Saki, vai tu savā mūžā domā vēl dabūt tīras savas benzīneļļainās ķetnas?”

„Draugs,” pa pusei izlīdis no auto apakšas, uzmet dāmai apvainota tīģeŗa skatu. Bet te jau viņa pamanījusi Ludi ar lāci: tiešām par izklaidēšanos trūkumu šai izbraucienā nav ko sūdzēties!

„Alfrēd, Alfrēd, redzi, kāds mīļš radijums — gluži kā mākslinieciska rotalļietīņa! Nē, nepārspējami! Alfrēd, skaties taču! Vai tad tev zudusi katra dzīves interese?”

Viņa atgrūŗ auto durtiņas un aizrautībā izliecas pa pusei ārā. Bet Alfrēds tikko paceļ acis; nu, kas tad — lācis! un kaut tā būtu žirafe vai melnais panteris, viņu šai brīdī nekas neaizkustinātu. Vajadzēja arī uzkulties uz šā

72 trakā ceļā, un te nu tu vari tagad visu dienu vāŗities!

Šai brīdī Luža ausis skaņ salda mūzika — kas tad tē spēlē ceļa vidū? Acis tam kļūst pavisam apaļas no brīnumiem. Radio. Kas gan viss nav šai brīnuma vāģī!

Bet uz Alfrēdu šis enģeļu koris neatstāj ne mazāko iespaidu. Dusmīgi viņš izrauj no sola apakšas kasti ar visādām dzelzs lietām, bet neatrod to kas vajadzīgs. Ludis cenšas uzminēt viņa domu gājienu. Par laimi arī Ludim piemīt visu pasaules zēnu netikums — uzlasīt un kabatās glabāt sarūsējušas naglas, skrūves un kniedes, virvju galus, auklas, stieples, korķus u. t. t. Tā nu viņš, izeju meklēdams, sagraubā kādu sauju iespējamu daiktu un sniedz to niknumā šņācošajam jauneklīm izvēlei. Un, tiešām, eļļainie pirksti satver mazu atliektu nagliņu, un, ar mēli atbrīvoti noklakšķinādams, viņš atkal lien apakšā, lokās kā tārps un dauza ar āmuru.

„Alfrēd, Alfrēd, ņemsim viņus līdz! Zēns stāsta, ka viņi jau divas dienas ejot kājām.”

„Nu, tas tik vēl trūka — izmiešķētu lāci uz samtainā luksa polsterējuma!”

„Alfrēd, tev nemaz nav sirds. Kā tu vari būt tik nejauks?”

Bet Alfrēds jau sēž pie stūres, velk un spiež kloķus un pedāļus un, lai slavēti dievi! mašīna sāk kustēties.

„Bet pagaidi taču, cilvēks, mazliet! Ja jau te četras ar pus stundas esam cīnījušies, tad varam vismaz trīs sekundes ziedot paldies pateikšanai.”

Viņa atkal atver durtiņas, izliecas laukā un sniedz Ludim milzīgu konfekšu kasti ar zilām zīda lentēm.

Alfrēds par jaunu liek motoram vārīties, maigu mežģiņu mutautiņš mīji plivinās gaisā, un elegantā mašīna gāzelēdamās kuļas caur mājas augstumā šlakstošo ūdeni.

Te nu Ludis stāv ledus putrā, līdz potītēm iegrimis mīkstajā mālā, notašķīts, slapjš un netīrs, un rokās tam konfekšu kārba, par ko gan greznākas nav visā Latvijā.

Viņš paceļ vāku ar zeltotām fantazijas puķēm — šokolāde visādos veidos un jaukumos — ar rozīnēm, mandelēm, riekstiem zelta, sidraba, koši zilos un sarkanos papīrišos.

„Nē, lāci, tas nu gan ir traki skaisti!”

Vajag nogaršot. Kopš vakardienas nav ne kumosīņa ēsts. Un abi izbadojušies mazie kļaidoņi nu mīlojas un stiprinās, kamēr kastītē nepaliek nevienas pašas konfektes. Ūdenī guļ raibie staniola papīriši — saldo liķieņa konfekšu tērps. Arī lācis iebaudījis dažus labus no šās lipīgās šķirnes, un viņa prāts attiecīgi uzjautrinājies. Ludim gan palicis tā salkani un skumji smagi ap dūšu — būtu bijis gudrāki paglabāt arī vēlākam laikam ko. —

XVI. Dežūrējošā aptiekā.

Drīz ceļš uzveda uz šoseju, pa ko bija daudz vieglāka un ātrāka iešana. Brīžiem brauca zaļi autobusi gaŗām, arī kāds pajūgs. Ludis redzēja ziņkārīgus skatienus sev pievērstus, dzirdēja arī zobgalīgi jautrus saucienus. Viņš tad drošības pēc ierāva galvu zaķādas apkaklē un cepuri uzvilka dziļi uz acīm.

Nebija patikas iegriezties kādā ceļmalas mājā, lai dzirdētu atkal visus tos jautājumus, uz ko tik un tā nevarēja atbildēt.

„Pacieties, brūnais, šodien nebūs ne pusdienas, ne vakariņu! Bet gan jau mēs atkal reiz ēdīsim!”

Kājas ierastā tempā gāja pašas no sevis. Tās neapstājās arī krēslā un naktī. Ludis juta: ja viņš apsēstos, tad gan tik viegli vairs nepieceltos. Brīžam tam uznāca savādi drebuļi, un galva kļuva sāpīgi smaga. Soļi palika aizvien gausāki. Lācis ņurdēja un bija vilkšus velkams. Būs laikam tomēr kur jāmeklē naktsmāja!

Šoseja veda caur apdzīvotu vietu: nāca māja, sēta ar vārtiem, atkal māja — abās pusēs. Ugunis apdzisušas. Laikam visi gul — kā rādās, ir jau dziļa nakts. Ar pūlēm Ludis velkas uz priekšu. Nevar saprast, ko vairāk gribas: ēst vai gulēt.

Ai — beidzot tomēr apgaismots logs! Viņš pieiet un apstājas: logā zaļa stikla vāze, ap ko tinas bronzas čūska. Pie vāzes piesliets ierāmēts uzraksts: „Dežūrējošā aptieka.” Aptieka! tā atvērta tā tad visu nakti. Ieejas priekšā ir palievenis. Ludis piesien lāci pie margām, tas palien zem kāpnēm un norikojas uz guļu. Puika, daudz nedomādams, nospiež rokturi. Drebelīgi ieskanas zvaniņš, un viņš steidzīgi aizvelk aiz sevis durvis. Telpā nav neviena cilvēka; vāja spuldzes gaisma krīt uz baltām bundžām un bundžiņām, kas kā kareivji rindojas plauktos aiz stikla. Maigs siltums apņem Ludi. Viņš gaida, bet neviens nenāk. Krēslainā stūrī ir krāsns un aiz tās atzveltnes krēsls. Uz pirkstu galiem Ludis pāriet par istabu, atliekas krēslā un nākošajā acumirkli ir jau cieši aizmidzis.

Viņš nezina, vai pagājušas piecas minūtes vai varbūt vairākas stundas, kad atkal drebēdams ietinkšļas zvaniņš un aptiekā steidzīgi un uztraukti ietipina ar lielo lakatu apsegusies sieviņa. Vienu roku tā vārīgi tur gaisā paceltu, bet otrā, sev klāt spiezdama, nes puķupodu ar lielu dūrekļainu kaktu.

„Vai te ir tā ātrā palīdzība?” viņa sauc vārgā balsī un pūš uz pacelto roku, kas tai acīm redzot stipri sāp.

Ludis sēž sarāvies kā pele — viņu aiz krēsla atzveltnes nevar redzēt, bet pats tas pa pinuma spraugu visu labi novēro.

No blakus istabas samiegojusies iznāk aptiekāre — jauna būte baltā ķītelī, ar lielām, melnām raga brillēm. Viņa steidzīgi nožāvājas un tad ar laipnu gatavību sejā jautā:

76 „Ko vēlējāties, māmiņ?”

Bet tad, atbildi nenogaidījusi, tā izbijusies izsauca:

„Ai, ai, roka Jums pilna dzeloņu!”

„Nu kā tad, meit,” atbild stieptā vārgā balss, un vece-
nīte noliek kaktu sev priekšā uz letes: „mān jau, lūk, tas
dzeloņu audzētājs uzgāzās virsū.”

Un kamēr aptiekāre, pārlietusies par sadurto roku,
uzmanīgi velk durekļus ārā, māmiņa izstāsta savu ne-
laimi.

„Es jau viņu, meit, dabūju no kungiem, kur agrāk die-
nēju. Bagāti, labi kungi bija, visādas puķes tiem stāvēja
uz palodzēm saliktas. Tad nu šo pašu man aizejot kun-
dze iedāvināja. Nu jau būs gadu piecpadsmiit. Stāv tas
man uz plauktiņa gultas galvgalī. Un šonakt, man guļot,
kaķis, pagāns, sācis ložņāt pa plauktiņu, un miegā jūtu,
kā gāžas man uz rokas kas adatains, ass.”

Aptiekāre brīdi paceļ acis un mēro kaktu:

„Bet pats tas gan pēc kritiena izskatās pilnīgi bez
vainas.”

„Kur nu tādām budzīm kas gadīsies!” māmiņa gaŗi no-
velk, „mans vecais lika to nest līdz, lai uzprasot jums, vai
neesot indīgs.”

„Jā,” aptiekāre nopietni paloka gaŗu, „redziet, roka
jau jums sapampusi.”

Un Ludis skatās, kā viņa izņem dažādas pudeles no
skapja, mērcē zālēs lielus vates pušķus un rūpīgi aptin
vecītei roku līdz elkonim.

„Nu, paldies, meit, palika gan tā kā labāki,” un viņa
taisās uz promiešanu, gādīgi apņemdama lakata stūri ap
sava nelaimes kaktus podu:

„Gribu nu reiz sagaidīt, kad man tas vecais sātāns ziedēs.”

Aptiekāre palīdz māmiņai atvērt durvis un nokāpt pa kāpnēm. Tad viņa, domās nogrimusi un Ludi viņa krēslā nemaz nepamanījusi, sakārto zāļu pudeles un iziet atkal blakus istabā.

Ludis par jaunu ieslikst miegā kā atvarā. —

Viņš pamodās no sīkiem stingriem soļiem un atvēra acis. Bija jau rīts, un viņa priekšā izbrīnījusies stāvēja mazā aptiekāre.

„Vai jūs jau ļoti ilgi gaidāt? Es nemaz nemanīju jūs ienākam,” viņas balsī dzirdama it kā atvainošanās, un tad aiz melnajiem briļļu rāmjiem atkal iemirdzas mīļā gata-vība:

„Ar ko es jums varētu pakalpot?”

Ludim nav ne santima pie dvēseles, ko lai viņš prasa? Bet tad tam piepeši iešaujas kas prātā:

„Varbūt es jums varētu pakalpot? Vai jums nebūtu vajadzīgi kādi ārstniecības stādi? Es tos varētu savākt un jums piesūtīt.”

Viņa ir mazliet pārsteigta:

„Ārstniecības stādi? Nē, man viss kas ir krājumā ilgam laikam.”

Viņa pārļaiž skatu pār stikla skapjiem:

„Vienīgi varbūt chinīns, jā, bet tas jau aug Amerikā...”

Viņa pasmaida.

„Varbūt tomēr es varētu to savākt,” Ludis šai mirklī

78 jūt vislielāko pateicību par viņas laipnumu, bez tam viņš.

vēl nemaz nezina, kurp viņa sapņu kuģis brauks; kāpēc ne uz Ameriku?

Bet viņš tūliņ nožēlo, ka to izteicis, jo aptiekāres uzticības pilnajā sejā piepeši parādās šaubas un viņas skats pētīdams sāk slīdēt pār Luža stāvu. Viņš instinktīvi aizvirzās aiz krēsla, lai labā jaunkundze neredzētu viņa izirstošos zābakus — viņam piepeši ir neizsakāmi kauns.

Te, paceļot acis, ai, briesmas! ko viņš redz? — pie aptiekas stikla durvīm pavisam plakans piespiedies lācēna purns; zvērs skatās iekšā, viņš ceļ jau ķetnu ar cietajiem, gaļajiem nagiem pret rūti... Kaut kas jādara tūliņ pat, pirms jaunkundze apgriežas.

„Lūdzu, lūdzu atnesiet man drusku ūdens ko padzerties!”

Aptiekāre tiešām iet, bet cenšas paturēt Ludi acīs. Pašreiz viņa nozūd blakus istabā. Ar vienu rāvienu Ludis izvelk no azots tukšo konfekšu kasti. Ai dienīņ, kā tā saspiesta! Vāks ar brīnišķīgajām zelta orchidejām trīs vietās pārlocīts, gaiši zilās lentes saburzītas. Bet Ludim šai brīdī nav nekādas citas iespējas parādīt savu pateicību. Viņš ātri noliek kasti uz letes, tad metas pie durvīm, sagrābj brūno aiz apkakles, klupdams krizdams, drāžas pa kāpnēm lejā, apkārt stūrim pirmajā šķērsieliņā iekšā un pa to tikai uz priekšu.

XVII. Ceļa grūtības.

Par laimi izrādās vēl stipri agrs — cilvēkus nemana neviens, un Ludis bēg pa tukšo ielu, kas ved ārā no miestīņa pļavās un ganībās. Tikai viena bēda — jālien caur dzeloņstieplēm. Ludim pašam tas nekas, jo lai gan sa-
viem gadiem viņš ir sevišķi liels un spēcīgs, vajadzības ga-
dījumā tas var palikt tieviņš kā lokana zebiekste. Grū-
tāki klājas tūlīgajam lācēnam: tas nevar vien izkūņoties
caur žogu, un, kur tas līdis, tur par zīmi paliek brūnu
spalvu kušķis. Ludis to sauc par lempī, bet brūnais sa-
vukārt ir stipri sašutis par savu kungu. Jo, tiešām, var
jau gadīties, ka kādu dienu ceļošanas steigā izkrīt lau-
nags, bet ja nedod vairs ne brokašķu, ne pusdienu, ne
vakariņu, tad tas jau pārsniedz katru mēru. Un šorīt viņš
sāk noteikti prasīt savas tiesības: grūž Ludi ar purnu,
klusī idēdams, pieceļas un atveļ muti cerēdams, ka tam
iemetīs kādu gardu kumosu rīklē. Bet viņa kungs šoreiz
ir pavisam neapķērīgs: velk tik viņu uz priekšu cauri žo-
giem, pāri grāvjiem un ciņiem.

Patiesību sakot, Ludis gan tikai izlikās tik vienaldzīgs:
viņam stipri vien ķērās pie dūšas, ka nabaga kustonītīm
tā bija jāliek badoties.

Puika apstājās neziņā — kājas grima sūnās, un acis
80 kā meklēdamas lēkāja pa ciņiem. Bet ai! kas tad tas?

— uz ciņiem izbārstītas sarkanas krelles — viņš noliecas — tās ir dzērvēnes, kas karājas pie diegveida kātiem. Nu viņi abi nometas četrpāpus un sukā, ko var. Negaidīta debess dāvana! Bet lācim gribas vēl ko pamatīgāku. Kamēr Ludis vēl lēkā no ciņa uz cini, lasīdams vienu sauju pēc otras, viņš klusām aizlavās zemu priežu pudurītī. Kad Ludis pēc brītiņa iet tam pakal pa plīstošiem ledus stikliņiem, viņš atrod brūno izārdīta skudru pūļa priekšā. Viņš pastrādājis īstu vandaļu darbu: skudras pānikā tekalē pa savas valsts drupām un gruvešiem... Ludis paņem lāci aiz apkakles un velk to projām.

Tā sākās abu klaidonišu pēdējā un visgrūtākā ceļojuma diena.

Pēc zemes kartes Ludis aprēķināja, ka visvēlākais vakarā jātiek ostas pilsētā. Kas uz viņiem tur gaidīja, bija vēl likteņa noslēpums. Katrā ziņā mēģinās nokļūt uz kāda kuģa. Ar lāci gan tas būs divkārt grūti, bet vai vari nodevīgi pamest ceļa biedru, ar ko tik ilgi esi turējies kopā?

Tā kā apvidus likās stiprāki apdzīvots, Ludis vairs neuzdrošinājās pa šoseju iet. Tā nu viņi tuntuļoja pa norām, ganībām un tīrumiem, lēca pār grāvjiem, iekļuva staignos muklajos, kāpelēja pa grants bedrēm. Dažas reizes bija jātiek pāri mazām ar nedrošu ledu segtām upītēm: drošības pēc tad ceļinieki līda uz vēdera. Viss tas gaužām nogurdināja, jo vairāk tāmdēļ, ka viņus mocīja skaudīgs izsalkums.

Ai, ka tagad būtu kaut vai sēņu zupa — ēdiens, ko Ludis parasti ne sevišķi milēja — vai varbūt piedegusi 81

biezputra, sagruzdusās pankūkas, pārsālīts biezpiens, maize, kuņā iebirušās smiltis — Trumulienei jau visādi gadījās — viss tas tagad būtu ķēnišķīgs gardums!

Bet pašreiz vienīgais pieejamais atspirdzinājums bija sniega ūdens grāvjos ar maziem peldošiem ledus gabaliņiem. Pamazām Ludī pārņēma savāds gurdenums, un ausis viegli džinkstēja. Pastāvīgi viņš vilka karti ārā, lai pārlicinātos, cik tālu vēl jāiet. Pirksti jau lida no zābakiem ārā, pēdas bija vienās sāpošās tulznās, un uz pleciem, likās, bija uzsēdusies kāda neredzama ragana, kas ar katru soli kļuva smagāka. Kaut reiz viņi tiktu galā! Sākumā, par svešo ostu un kuģiem domājot, Ludis juta prieku, satraukumu un ziņkārību, tagad visa šī sirds illūminācija bija apdzisusi — tikai viena vēlēšanās dzina uz priekšu — kaut reiz būtu beigas šai iešanai! Nesasniedzami caur atmiņu miglu rādījās tie „senie“, brīnišķīgie vakari, kad varēja sēdēt pie galda, strēbt siltu putru un pēc nomazgāšanās izstiepties tīrā gultā. Vai tas kādreiz atgriezīsies? Večukiņš viņu bargi bija nosaucis par klaidoni, izbēgušu skolnieku. Tie bija pārkāpumi, par ko, droši vien, draudēja sodi — tikai Ludis skaidri nezināja kādi. Un vēl viena smaga vaina: arī lāci — Trumuļa lāci — viņš veda sev līdz. Vai viņu par to ieliktu cietumā? Bija taču tādi cietumi mazgadīgiem, „labošanas iestādes“. Viņš atcerējās, ka skolotājs reiz bija ar to piedraudējis kādam viņa palaidnīgam skolas biedram, kas pirmajā aprīlī skolnieku brokašķu putrā bija sabēris kniepadatas. Varbūt arī visa tā sapņošana par svešām zemēm, lidojumiem un jūras 82 braucieniem bija grēks? Bet viņa mīļais lidotājs, par ko

rakstija avīzēs? — to taču visi apbrīnoja. Arī viņš gribēja tāds reiz kļūt... Kaut gadi ātrāk ietu!

Kā viņš vēlējās dabūt nodarbošanos, ko atzina, nevis mūžam nopēla kā pie Trumuļiem, atrast vietu, kur drīkstēja brīvi kustēties un elpot, nebaidoties kļūt citiem pastāvīgi par dadzi acī! Viņš gribēja reiz būt mājās, atrast kādu cilvēku, kas bija labs... Ai, viņš pats lāgā nezināja, ko vajadzētu! Tikai ne tā kā līdz šim. Vai tas bija ļaunums nevest lācēnu atpakaļ zvērnīcā, kur dzīve zemajā krātiņā to varēja tikai nobendēt? Ai, gan viņi atradīs kaut ko prātīgāku! Ja tikai varētu pārciest vēl šo dienu, noiet vēl atlikušos desmit kilometrus.

XVIII. Kuģis ūdens malā.

Sāka līt lietus. Tāpēc diena satumsa ātrāk kā parasts. Bet Ludim tumsa šoreiz likās kā labsirdīgs milzu putns, kas to ņēma zem saviem spārniem. Tagad taču viņi varēja uzdrošināties turpināt ceļu pa šoseju. Bija gan tie pagalam slābani un noguruši un, ar vēju cīnīdamies, tikko vilkās uz priekšu.

Bija jau nakts, kad Ludis pamanīja pirmās pilsētas ugunis. Viņi sāka tās apiet ar likumu, lai nokļūtu neapdzīvotā nomalē, ko Ludis uz kartes bija saskatījis. Nācās atkal līst caur dzeloņstiepļu žogiem, un biezās tumsas dēļ šoreiz pie dzeloņiem palika karājamies ne tikai lācēna spalvas pušķi, bet arī diegi no Luža vecā mēteļa.

Beidzot viņi iznāca uz bruģa. Retas laternas vāji apgaismoja vientulīgu klajumu ar sētām, noliktavām, dēļu grēdām. Un lūk — jau tumši vizuļoja ūdens mala — ai, jūra gan tā vēl nebija, laikam upe vai vēl drīzāki kanālis! Un tur — Luža sirds sāk stiprāki pukstēt — vai ticēt savām acīm? — slejas masti pret debesīm; tas laikam kāds burinieks. Tur liellaivas un tālāk divi vareni skursteņi.

Lietus pieņemamas stiprumā, un vējš, kas te ūdens tuvumā ir divkārt stiprs, brāžas spējiem grūdieniem. Neviens cilvēks nav manāms. Šā rajona ostas sargs laikam uz brīti-

84 ņu aizgājis sasildīties pajumtē. Un kas tad te labprātī-

gi pastaigāsies tādā suņa laikā? Ludim brīžiem jāgriež mugura pret vēju; viņš pēc iespējas dziļi ierauj galvu zaķādas apkaklē. Zobi klab, un pār visu miesu skrien drebuļi. Lai kā vilina šī nekad vēl neredzēto kuģu rinda tumšajā piekrastē, tomēr jāatzīst, ka prātīgāki būtu brītiņu patverties no straumēm plūstošā lietus — varbūt radīsies arī kāds tālākas rīcības plāns.

Nekur nekādu palieveni nevar manīt. Krastmalā pret kādu lielāku kuģi sakrautas kastes un mucas. Brūnais velkas turp un apošņā kādu apgāztu vajēju mucu. Tā izrādās tukša — iekšā tikai sausas ēveļu skaidas. Lācim šķiet, ka viņš atradis pašu labāko guļas vietu, un tas lien tik

iekšā. Lai viņam būtu vēl omulīgāki, Ludis aizliek mucai priekšā dēļu vāciņu. Pats viņš atsēžas mazliet tālāk starp kastēm. Nav jau tur nekāda īsta patvēruma, lietus tāpat list virsū, tikai vējš ķeķ mazāk — bet no turienes viņam ir pilnīgs pārskats par ūdens malā stāvošo kuģi, kas acis un prātu pievelk kā brīnišķīgs magnēts. Tumsā noslēpumaini rēgojas viņa diženais melnais stāvs ar mastiem un uzbūvēm. Vidū ir gaisma; tā krīt no luktura, kas karājas pie tiltveida uzejamās laipas. Augšā stāv kāds cilvēks. Uziet pa turieni neredzētam nav iespējams. Ludis pamana vēl otru bālāku gaismu apaļā kuģa logā, pa ko brīdi saskatāms vīrs stāvā baltā cepurītē. Pārējie kuģa ļaudis laikam aizgājuši gulēt. Nozūd cilvēks, kas nupat stāvēja pie uzejas, bet ko tas līdz? — viņš kuŗu katru brīdi var atkal parādīties. Bez tam Ludim būtu jāuzdabū uz kuģa arī lācis...

Laikam te nav nekādu izredžu. Būs jāceļas un jāiet tālāk... Ka tikai nebūtu tik nejēdzīgi auksts! Pie kājām it kā akmeņi piesieti. Deniņos kas sāpīgi spiež. Ludis grib piecelties, bet smags nespēks to tur atpakaļ.

Te no tumsas izlien divi stāvi un lēnām tuvojas viņa paslēptuvei. Vai tie būtu ostas sargi? Ludis sastingst un sēž sarāvies, klusu kā pele. Gan viņi paies gaŗām, nekā nepamanījuši. Bet tie kā par spīti tuvojas sakrautajām mantām un, ak Dievs! pat apstājas. Nu tie sarunājas zīmēm, noliecas taisni par to mucu, kur guļ lācis, un abi reizē to paceļ. Ludis aiz bailēm sēž kā pārakmeņojies. Te piepeši vāks atsprāgst, no mucas izlien pinkaina zvēra galva, atskan dusmīgs rūciens un divi skaļi izbairu brēcieni, vaļā

palaistā muca ar brīkšķi gāžas uz bruģa, abi cilvēki kā ēnas pazūd tumsā, atkal dzirdami lāča rūcieni, tai pašā mirklī griezīgs svilpiens uz kuģa, pa laipu ar troksni skrien cilvēki, sauc, kliedz. Viss tas noticis vienā acumirkli. Ludis pats nemana, kā tas uzlēcis stāvus, pieskrējis pie lācēna un sakampis to aiz apkakles.

„Kur zagļi palika?” viens no kuģa cilvēkiem jautā — Ludis redz: tas ir tas ar balto stāvo cepurīti.

„Tur jau tie skrien,” saka otrs — plecīgs un savādi mierīgs arī šai brīdī: „Uzsvilp, bocman, vēlreiz!”

Kāds ar kapuces veidā pār galvu pārņemtu maisu liek atskanēt griezīgajai svilpei.

„Lūk, tur jau tie kraukļi joņo,” plecīgais skatās tumsā. „Diezin kādā miņā ostas sargi šonakt krāc?”

Kaut ko pa gabalu saskatījis, viņš paiet uz priekšu, noliecas un sauc bocmanim un citiem pienākušajiem kuģa ļaudīm:

„Te jau tie bendes maisi pametuši vēl divas mucas.”

Matroži iet tās pievākt, un pēc tam visa uzmanība pievēršas zēnam ar lāci. Ludis jūt, ka tas ir izšķirīgais mirklis. Tagad vai nekad. Un viņš skaļi un pārlicināti paziņo:

„Mans lācis viņus aizbaidīja.”

„Ak tā, un kur tu pats te cēlies?” plecīgais prasa, bet viņa balss bargajā skaņā skaidri izjūtams labvēlības apakštonis.

Un te Ludis sev pašam par pārsteigumu vienā rāvienā gandrīz izkļiedz neatlaidīgu, karstu lūgumu:

„Nemiet mani līdz! Es esmu Ludis. Piecas dienas 87

nācu kājām uz jūru. Vecāki man miruši. Es strādāšu pašus grūtākos darbus. Es esmu stiprs...”

Zēna acis drudzaini mirdz. Viņš aizmirsdamies satver svešo aiz piedurknes.

„Nu, kapteiņa kungs,” saka tas ar balto cepurīti, „tāda kartupeļu mizotāja mums arī tieši trūkst. Tas, kas pieteicās, taču vairs nav rādījies.”

Par kapteini dēvētais pētidams skatās Ludī:

„Vecāku nav?”

„Nav. Es dzīvoju pie svešiem, kas mani nemaz negrib,” brīdi zēna seja ir dziļi skumja.

Kapteinis skaļi domā:

„Kur te ir kāds policijas iecirknis vai patversme? Nevar taču puiku tā nakts laikā pamest...”

Policija? Ludim sirds pamirst.

„Iecirknis ir aiz stacijas — gaisa gabals...” kāds atbild.

„Patversme ir netālu no baznīcas,” cits prāto, „bet tā gan laikam tikai veciem nespējniekiem...”

Nāk ledaina vēja brāzieni. Šai brīdī it kā atveras debess slūžas: lietus līst straumēm.

„Te taču nevar stāvēt,” kapteinis norūc.

Pēc mirkļa vilcināšanās viņš spēcīgi uzsīt Ludim uz pleca:

„Nu, tad tu esi apņēmieš palikt par jūrnieku?”

Šai jautājumā, liekas, skan ir zobgalība, ir nepatikšana, bet kapteinis tomēr Ludi pagriezis pret kuģi, un viņi virzās jau turp.

„Bet ko tu domā darīt ar to zvēru tur?” apstādamies
88 kapteinis ar galvu norāda uz ļāci.

„Tas ir mans brūnais — viņš varbūt derētu zagļiem par biedēkli, par sargu kravai... Es nevaru viņu atstāt...” Ludis saka skumji.

Baltcepuris satvēris lāci no muguras aiz skausta un piecēlis stāvus.

„Nu tas jau lāga zellis, laikam prot arī dancot,” viņš saka. Un brūnais tiešām paliek stāvus, paceļ priekšketnas un sāk rotaļīgi šūpoties. Daži iesmejas.

„Nu tad marš uz kuģa ar visu tavu menažeriju!” sauc kapteinis. „Te jau var nosalt, tā stāvot. Un iedodiet puiķim ko siltu!”

Kad Ludis kopā ar kuģa vīriem iet pa pārņemto tiltiņu, viņam tāda sajūta, ka pēkšņi un beidzot pavisam necerēti atvērušies paradīzes vārti. Visi prāti pagurst aiz laimes...

XIX. Jaunais misiņš.

Vīrs ar balto cepurīti — drīz vien Ludis uzzina, ka tas ir pavārs — koka — ņem puiku savā aizgādībā un iaved to kuģa virtuvē. Pie griestiem šūpojas lampa, un Ludis ar bažām jūt, ka gaisma nežēlīgā skaidrībā svešajam parāda viņa zābakus, kas krīt no kājām nost, galīgi izmirkušo, dzeloņstieplu saplosīto mēteli... Ak Dievs! Koka tomēr neliekas pārāk pārsteigts.

„Nu, mauc vien zemē savas zaķa ādas — lai kaltējas!“ viņš saka. „Tos zābakus jau nu gan vari laist pensijā,“ un koka tam ar kāju piebīda pāri vecu nošķiebtu kurpju: „Tas tev mantojums no agrākā mespuikas.“

Ludis dabū pat nomazgāties. Viņš izmazgā savas zeķes. Viņš sāk justies atkal pēc cilvēka. Koka tam atnes siltu zirņu zupu ar speķa gabaliņiem un maizes rīku. Arī lācēnu pabaro.

Par laimi ir nakts vidus — nav laika plašām sarunām. Bez tam liekas, ka koka nav no pārāk ziņkārīgo ļaužu sugas. Viņam pilnīgi pietiek, kad Ludis paskaidrojis, ka lācēns agrāk dzīvojis zvērnīcā, ka viņš pie Luža pieradis kā pie sava barotāja, bet ka arī citiem nekā jauna nedara.

Te ar mīkstu, vieglu troksni no plaukta nolēc melns 90 dzeltenacains kaķis. Uzmanīgi baltās ķepiņas uz slapjās

grīdas likdams, tas tuvojas plītei, bet brūnais tam ir ceļā. Lācis izstiepj galvu uz priekšu un ziņkārīgi ošņā.

„Ššš!” aizkarts iešņācas kaķis un ar vienu lēcieni ir atpakaļ uz sava plauktiņa.

„Neesi nu dumjš!” saka koka, noceļ to un noliek lācēnam priekšā, bet acīm redzot spaīdu ceļā draudzība nav ievadāma: kaķis pašmauc zem plītes.

Ludis strebļ savus zirņus: brīnums, ka pēc visas tās badošanās galu galā nemaz nav īstas ēstgribas!

Kad pēc britiņa koka to ved pāri klājam, tam tik stipri sāk zobi klabēt, ka tie cieši jāsakož.

Lāci novieto kādā mazā telpā kuģa priekšgalā — „Ar labu nakti!” Ludis pārbrauc tam pār izjukušo spalvu.

Koka zēnu iaved tumšā telpā, kur no kojām, kas cita pār citu novietotas pie sienām, nāk dažādi krācieni.

„Kāp tik augšā!”

Ludis dara, kā likts, un ietinas rupjā vilnas segā. Visi locekļi viegli sāp, drebuļi to krata, galva ir smaga un kļūst arvien smagāka, un viņš ieslikst murgainā miegā.

Viņam liekas, it kā tas gulētu šūpuļa tīklā, kas viegli liņgojas virs melna dziļa ūdens. Tīkls pakārts pie tievām, tievām aukliņām. Jāguļ pavisam klusi, aizturot elpu, lai nesatricinātu tīklu un lai auklas nepārtrūktu. Viņš jūt, ka to pārklāj auksti sviedri. Bet nākošajā acumirkli tam veļas mucas un kastes virsū, viņš ar iekšēju klīdzieni krit bezdibēnā un izbailēs pamostas.

Kas tas? Viņam uz kājām uzlēcis kāds spokains zvērs, kas mīkstiem soļiem lavās pāri ķermenim pie galvas klāt. Viņš acumirkli uzraujās sēdus, rokas satver zīdains 91

spalvu, divas apaļas acis fosforescē — ak, tas taču ir pirmītējais kaķis! Ludis atviegloti uzelpo, un melnais nolēc uz grīdas. Zēns pārvelk segu pār pleciem. Viņš dzird, kā kuģa ārpusē murmina un šļakst ūdens. Liekas, ka šis rāmais troksnis aizvien pieņemas un pāriet satrauktā, nemierīgā šalkšanā. Jau ausīs tā zvana, ka, šķiet, galva plīsīs. Durvis atsprāgst vaļā, un uz sliekšņa stāv vārgais večukiņš ar trim apbruņotiem aizsargiem aiz sevis un, ar pirkstu uz Ludi rādīdams, sauc aizsmakušā balsī:

„Tur ir tas klaidonis!”

Ludis saraujas kamolā. Visi trīs aizsargi paceļ savas šautenes un tēmē uz viņu. Briesmīgs troksnis saplosa dzirdi...

Ludis atkal pietrūcies sēdus un nāves bailēs pieķeras pie savas kojas staba. Liekas, ka grūdiens iziet caur visu kuģi. Bet zēns jūtas tik nespēcīgs, ka atkal atslīkst guļus un aizver acis. —

Kad viņš pamodās, bija jau gaišs. Apkārtējās kojas visas bija tukšas, kuģi tricināja mašīnas puksti. Lūk, caur apaļo bieza stikla lodziņu varēja redzēt plašus vilņus aizplūstam — ai! kuģis brauca — vai tas jau ilgi brauc? Ludis nolaidās pār kojas malu lejā. Stāvot dīvaini reiba galva, bet vai to tādā mirklī varēja ievērot? Viņš apņēma sev apkārt segu — salijušais mēteli un svārki jau kaltējās virtuvē — un skrēja augšā uz klāju.

Viņu saņēma sāļa vēja spēcīgi mundrā pūsma. Ai Dievs, kur acis skatījās, uz visām pusēm balti vilņots klajums, dziļš un plašs, kas ceļ un nes un šūpo! Tā ir jūra, ne tā, ko

92 viņš reiz izbraukumā ar māti bija redzējis no krasta kā šau-

ru joslu pie plašās ciešās zemes malas. Šī ciešā zeme nu bija pazudusi.

Te Ludis atcerējās, ka viņš taču bija solījis strādāt. Tā tad nevarēja dikā stāvēt. Un aizgulējies arī viņš laikam bija! Viņš skrēja uz virtuvi.

„Ā, misīņš!” sauca koka tam pretī. „Nu pievāc savu kronēšanas tērpu, citādi mani katliem uz plītes nav vairs vietas!”

Ludis noņēma no auklas savas izžuvušās drēbes, vienā mirklī uzvilka zeķes un svārkus, bet mēтели un segu devās noglabāt savā guļamajā telpā.

Atpakaj skrienot, viņš sastapa bocmani, vakarējo vīru ar maisu pār galvu — tikai šorīt viņam, saprotams, nebija vairs šā aizsarga. Ludis raudzījās viņa vēja appūstajā cietajā sejā ar asajām grumbām un spilgti zilajām acīm, kas dzīvi un zobgalīgi iemirdzējās, it kā tas domātu:

„Redzēsim, redzēsim, ko tā mazā sauszemes žurka spēj!”

„Panāc šurp!” viņš teica, „klājs ir no oglēm melns — noberz to tīru! Sāc tepat no bakborda puses!”

Kad Ludis ieplēta acis, bocmanis paskaidroja:

„Liec vērā: bakbords ir kuģa kreisā, bet stīrbords labā puse!”

Tūliņ tika sameklēta šļūtene un beržamā suka, un, aizmirsdams visu slikto sajūtu, Ludis ar aizrautību sāka mazgāt un berzt klāja plankas. Palika pavisam silti, mati uz pieres kļuva valgi. Tā strādājot, viņam bija pilnīgs attaisnojums apiet visu kuģa virsu. Visvairāk viņu, saprotams, 93

pievilka komandas tilts. Viņš pieklājīgi sveicināja uz augšu. Tur stāvēja viņam vēl nepazīstamais pirmais stūrmanis, kas pētīja karti, ik pa brīdi ko uzsaukdams matrozim, kas turēja stūres ratu.

Diezin, domāja Ludis, vai viņš arī kādreiz drikstēs ieiet šai vissvētākajā telpā? Varbūt! Ar jaunu dedzību tas berza tālāk. Drēbes lipa pie nosvīdušās ādas, locekļos iegulās savāds slābanums, bet viņš turējās — vajadzēja tagad izlikties veselākam par veselu, jo ko gan darīs kapteinis un kuģa ļaudis, ja viņš piepeši izrādītos slimis? Varbūt pirmajā ostā izliks viņu malā un neņems vairs līdz?

Nonācis pie kādām durtiņām kuģa priekšgalā, viņš piedauzīja ar delnu un klusi sauca:

„Ei, brūnais!“

Par atbildi tas dzirdēja ņurdēšanu un šņākšanu. Pieļicis aci pie durvju šķirbas, Ludis redzēja, ka lācēns pieticīgā omulībā laizīja un sūkāja savas ķetnas.

Ludis ņēmās tālāk, līdz viss klājs bija pamatīgi noberzts. Tad viņš izslējās taisni un pārlaida skatu visapkārt, bet acu priekšā tam dejoja tikai sarkani gredzeni.

Par laimi pēc tam bija jāiet brokastīs un ar kafijas krūzi un maizes gabalu rokā varēja britiņu sēdēt uz sola.

Tad viņam lika spodrināt durvju rokturus un vispār visas spīdošās metalla daļas uz klāja. Ludis šai rītā mācījās, ka uz kuģiem uzskata starojošu spodribu par goda lietu, un citādi tas nebija arī uz „Vizmas“.

Kad arī šis darbs bija padarīts, Ludis britiņu atbalstījās uz kuģa margām — reliņa un raudzījās pār viļņoto ūdens

94 tuksnesi. Spirgts vējš glāstīja sāpošo pieri, saule iznāca no

mākoņiem, vienā mirklī pārvērdama jūras ainu — pelēkais ūdens atvizēja zaļgans, sidraba dzirkstis šūpojās uz viļņiem. Pricīgā pārsteigumā Ludis ieraudzīja kādu lielu tālumā gaŗāmejošu kuģi.

Pēc brītiņa viņam līdzās pie reliņa nostājās kāds jauns matrozis. Piecas minūtes vēlāk Ludis zināja, ka viņu sauc par Pēteri Grāmatnieku, bet tikai pēc vairākām dienām viņam bija skaidrs, ka uz kuģa to neviens citādi nesauca kā par Silķi. Šis nosaukums bija radies tāpēc, ka Silķe katram jaunam paziņam mēdza tūliņ stāstīt par savu piedalīšanos silķu zvejā Ziemeļjūrā. Tas, kā liekas, līdz šim bija viņa mūža visievērojamākais piedzīvojums, spoža pērle viņa vēl patukšajā atmiņū lādē.

Ludis ar zināmu bijību teica, ka vietā, kur viņi pašreiz atrodas, laikam esot stipri dziļš.

Silķe paraustīja plecus:

„Kas nu te par dziļumu! Salīdzinot ar okeanu jau Baltijas un Ziemeļu jūra ir tikai tādas prāvākas lietus pelces. — Nu, bet arī seklumam savs labums — tā sevišķi izdevīgs tas ir silķu zvejai. Tas tik ir skats, kad tās nāk bariem sānu pie sāna! Tad kuģis brauc kā pa biezputru. Pielūko tikai, ka neapgāž...”

Bet Ludim deg viens jautājums uz mēles, ko viņš nekādi vairs nevar aizmēģēt:

„Uz kurieni mēs braucam?”

„Nu, pa parasto ceļu — varbūtniecīga pārmaiņa ostu ziņā,” pārtraukts savā mīļajā stāstījumā, Silķe vienaldzīgi atbild.

„Kādās ostās tad mēs pietāsīsimies?” Luža acis zib nepacietīgā ziņkārē.

Matrozis neskaidri nomurmina dažus vārdus, kuŗu starpā tikai Gibraltara un Lisabona Ludim ir pazīstami.

„Nu, ja jau pāris reizes esi bijis ārā, tad daudz jauna vairs nav ko redzēt,” Siļķe ar mākslotu vienaldzību saka. „Muhamedāņu pilsētas cita citai līdzīgas kā olas. Un netīrs — brr... Tad jau pie spāniešiem labāki — viņi un mūzika...”

Siļķe klusē. Ludim jautājumu būtu daudz, bet tā kā Siļķe atbild kā negribēdams, arī Ludis klusē.

Ludi atkal sāk kratīt viegli drebuļi. Labāki viņš tomēr uzmeklēs siltāku kaktu.

„Salst?” Siļķe paskatās uz viņu, „tad ej kambīzē!”

„Kas tas ir?”

„Nu, virtuve. Nekā arī nesaprot,” Siļķe norūc.

Tur iegājis, Ludis redz, ka pie plītes sēž koka un mizo kartupeļus.

„Še, misiņ, ģelzis!” viņš tam uzsauc, un Ludis nosēžas viņa vietā un mizo.

Šie darbi te uz kuŗa viņam patiesībā nav jauni. Kad māte bija dzīva, viņš dažu labu reiz tika tos darījis. Mātei bieži bija jāšuj caurām naktīm, lai istā laikā tiktū galā ar kādu tērpu. Acis tai metās sarkanas no piepūlēšanās, bet tā nevarēja sev atļauties ne stundiņu atpūtas. Tad Ludim gribējās palīdzēt, un, pārnācis no skolas, tas nesa ūdeni, mazgāja grīdu, kurināja krāsni... Māte pāri šuveklim tam uzsmaidīja un teica, ka viņš tai esot zelta

Tagad zelta dēlam pašam nav viegli — drebuļi gan mitas, bet galvā liekas ielieta karsta, kūstoša alva.

Kartupeļi lobās tik lēnām. Un, dieniņ! kādi daudzumi te vajadzīgi. Koka saka, ka lācim arī jāierēķinot sava tiesa. Vienu mirkli Luža smagā galva nolikst uz krūtīm.

„Kas tad nu?” koka iejautājas.

Pēc ūdens iedams, Ludis ar visu sparū atsitas pret galda malu — sāpēs viņš sakož zobus, bet koka brīnās:

„Vai tad tev, švakam zellim, jau jūras slimība?”

Ai, nē, jūras slimības viņam nav, bet jāpūlas tomēr visiem spēkiem apslēpt nelāgo drudzi, kas to aizvien vairāk sāk mocīt. Lūk, liekas, ka visa kambīze lēni griežas, un ausīs džinkstoša zvanīšana. Beigās viņš nekā vairs skaidri nevar apjaust — ja koka tam ko saka, viņš brīdī saņem visus prātus kopā, lai saprastu pavēli, un tad kā nedzīvs rīks cenšas to izpildīt. Ai Dievs, cik daudz piespiešanās vajag, lai vispār turētos kājās!

Koka tam iedod kurvi un liek iet uz kuģa pakaļējo galu pēc saknēm. No karstās kambīzes iznākušū to apņem auksts deļojošs vējš. Ludis sāk skriet. Ceļā viņam gadās cilvēks ar pazīstamu brūnu seju un jaustrām acīm, kas saka:

„Tu jau rādies ziķerīgs zellis!”

Jā, tas ir kapteinis, pazib Ludim doma galvā — ai dieniņ, vai šai mirklī vētra sacēlusies, ka nabaga misiņš tā likst un ļogās? Vienu acumirklīti viņš pieslienās pie kādas sienas, tad piekrauj kurvi ar burkāniem un kāļiem un steidzas atpakaļ. Bet dīvainā kārtā kājas to neienes vis kambīzē, bet mašīnu telpā. Nesaprašanā tas durvīs strauji 97

apstājas, divi kāji pārveļas pār groza malu un ripo pa kāpnēm lejā. Ludis metas tiem pakal, pa vienam pakāpienam izlaizdams, bet te kāja nošķiebtajā tupelē nelādzigā kārtā paslīd, un viņš sēdus ar joni iebrauc mašīnu telpā. Viņam pa priekšu atsizdamies birst burkāni un kāji. Pustumsā tas ierauga ogļu putekļos nomelnējušas sejas ar spilgti baltiem acu āboliem.

„Kas tad tur no gaisa lido: ragana uz slotas kāta vai paša sātāna bumbmetējs?” mašīnu troksnī sauc kāda dobja balss.

Ludis vāji pasmaida pieceldamies — nu gan viņš laikam būs sadauzījis vienos zilumos — un aši vāc kopā izbīrušās saknes...

Kad pusdienu beidzot gatava, koka saka:

„Liec mesā traukus galdā un tad nāc pēc ēdiena!”

Ir jāsteidzas, jo pulkstenis jau pāri divpadsmitiem: vakts mainījusies — viens stūrmanis nonācis no komandas tilta, mašīnisti jau nomazgājušies. Viņi sēž mesā pie galda, kad Ludis ienāk ar traukiem.

„Ko tu tik lēni tuntuļojies, puika?” viņš dzird rājienu. „Nākošreiz piesargies tā nokavēties!”

Ludis jūt, ka viņam ceļi aiz nespēka sāk trīcēt, bet viņš saņemas un veicīgi vien saliek traukus uz galda un tad steidzas pēc kūpošajām ēdiena blodām...

Kad viņš atkal stāv kambīzē liela skārda trauka priekšā, no kuŗa mutuljiem ceļas balti garaiņi, un mazgā taukainos šķīvjus, viņam liekas, ka te ir elle... Ausīs dzied

Ai, bet kaut kur kuģa priekšgalā vientuļš sēž izsalkušais brūnais! Ieslodzīts un aizmirsts. Ludīm saraujas sirds.

„Kokas kungs, vai nav vēl kādas paliekas manam lācim?”

Par laimi tiešām tās dabūjamas. Koka pielej vecu mazgājamo bļodu, kam izdauzīti lieli robi emaljā, līdz pusei, un nu Ludis nes. Patiesībā viņam gan pavisam skaidra sajūta, ka viņa vietā iet cits zēns un pats viņš stāv kaut kur blakus neredzams un skatās: svešais Ludīm līdzīgais zēns aizstreipujo līdz kuģa viņam galam, atbultē mazas durtiņas un noliek viņa mīļā zvēra priekšā smaržīgo silto virumu. Nosēdies uz sliekšņa, tas noraugās, kā lāča purns iegrimst kartupeļos un putraimos. Beidzot vēl sārta mēle izlaiza pēdējās garšīgās paliekas. Svešais zēns apskauj pinkaino radījumu, piespiež tam savu paša brūno galvu un saka:

„Labi, jā? nevar sūdzēties?”

Tad viņš atkal aiztaisa durvis un ar tukšo bļodu nāk atpakaļ. Pavisam viegli, it kā pie kājām tam būtu izauguši mazi plīvojoši spārniņi, viņš ieskrien kambīzē un pazūd garaiņos. Un arī tas Ludis, kas noskatās šai ainā, pazūd, ienirst un izgaist baltajos garaiņu mākoņos — viņš jūt, ka to apņem salds miers, maigums un vieglums...

XX. Drudža sapņi.

Bet šai biezajā baltajā miglā, kas vienmērīgi un ilgstoši nolaidās pār Luža visiem pieciem prātiem, beigās parādījās viens otrs tukšums, kur jau šo to varēja nojaust.

Vienā tādā miglas caurumā puika ieraudzīja kapteiņa vēja appūsto seju ar zilajām acīm, tikai šoreiz tās nebija vairs jautras, bet bažu pilnas — viņš kaut ko jautāja, tomēr Ludis ar labāko gribu nevarēja saprast, ko.

Un tad piepeši šī seja sastingst un pārvēršas. Ludis redz: tas ir mazās čigānietes sirds karalis ar zelta kroni galvā un zelta scepteri rokā, jeb nē — tas nav scepteris, bet glāze, ko karalis viņam ceļ pie mutes, un viņš dzer — rūgtu baltu šķidrumu.

Un ir atkal necaurredzama migla, līdz nāk jauns tukšums: Ludis jūt galvā griezīgi asas sāpes, bet tad ap degošo pieri tam kāds tin patikamu vēsu apsēju. Ludis nespēj pacelt smagos acu plakstiņus, tikai satver šo labdarīgo roku — viņš nezina, kam tā pieder, bet viņam ir neatvairāma prasība pie tās pieķerties.

Un tad nākošajā tukšumā viņš apzinās sevi tumsā, guļam gultā; viņš paceļ galvu un raugās visapkārt: ne-

100 viena nav, viņš sauc, bet neviens nenāk, un piepeši tas

jūtas tik nespēcīgs un vientuļš, ka asaras straumēm sāk līt pār seju. Neviens jau viņu te neredz... Un šņukstot viņš ienirst atkal baltajos dūmos.

Vai viņš tomēr nav laimīgs? — klau, kā motors rūc! Viņš sēž aeroplānā pie stūres un lido caur mākoņu blāķiem. Bet vienreiz tiem beigas: parādās zeme, jālaižas lejā, lai gan tā vēl gribētos pa gaisu šūpoties. Kā akmens tas krīt uz zemi. Te viņam blakus gadās brūnais, un viņiem abiem jāiet tāls, tāls gabals līdz jūrai. Brūnais vairs nevar paiet, tas ierāpjas kamaniņās, un Ludis tās velk. Sākumā iet viegli pa sniegu un ledu, bet saule deg, un sniegs aizvien vairāk nokūst. Jau viņš stiepj lāci pa čirkstošu granti. Jāsaņem visi spēki — jāsteidzas, jo Trumulis viņiem dzenas pakāļ. Viņš brauc ar motociklu, vēl tas ir tālu, bet ar katru minūti tuvojas. Zeme dimd no motora rūkoņas, Ludis nāves bailēs, klupdams krizdams, skriešus velk kamanas ar smago lāci pa kailu zemi. Viņš skaļā balsī sten: ak Dievs, ak Dievs! Bet Trumulis nāk kā vējš...

Tad šī aina nozūd, un parādās jauna: Ludis uz kuģa mizo kartupeļus milzīgos vairumos — lūk visa kuģa telpa jau pilna ar nomizotiem kartupeļiem — kambīze, mašīnu telpas, kabīnes, viss klājs, — bet koka tam nes aizvien jaunus kurvjus ar nemizotiem kartupeļiem:

„Ātrāk, ātrāk, strādā, neslinko, vēl komandas tilts un karšu mājiņa ir tukša, arī glābšanas laivas var piepildīt!”

Ludim rokas trīc aiz steigas, plānais izdilūšais ģelziņš griežas pirkstos, sviedri līst no pieres...

„Tu pat kartupeļus neproti mizot!” viņam uzkliedz cilvēks ar ogļu putekļiem nomelnotu seju, muti atvērdamis nirdzīgā smējienā līdz ausīm.

Lūk, blakus šai sejai vēl piecas tādas pašas citas. Lūdis atplēš acis — visapkārt tumsā šūpojas smejošas ķēmīgas tumši sarkanas sejas, viņš bailēs aizmiedz acis un ierokas ar pieri spilvenā...

XXI. Priecīga izveseļošanās.

Bet pamazām arī šie moku sapņi un ķēmi atkāpās, un vienu dienu, atvēris acis, Ludis sevi ieraudzīja izstiepušos guļam kojā klusā telpā, ko viegli kā sirds puksti tricināja kuģa mašīnas. Pa apaļo logu laipni iespīdēja saule, bet ik pa brīdi, kuģim svārstoties, gaišais saules laukumiņš nozuda. Ludim likās, ka lodziņš ir acs, kas mirkšķina ar savu plakstu. Viņš vēroja šo parādību labu brīdi un juta savādu gurdu apmierinājumu. Lēnām modās domas. Jā, viņš bija uz kuģa, uz „Vizmas”. Bet kāpēc viņam vairs nebija mēteļa un svārku mugurā? Viņš brīnīdamies ieraudzīja savas rokas pārāk platās un gaļās gaiši zila krekla piedurknēs. Kas gan to viņam bija uzvilcis un kad? Viņš pamanīja arī, ka gar gultas malu bija aizlikts plats dēlis — kā redzams, lai viņš, pa šauro vietu grozīdamies, neizkristu. Kas gan tā par viņu bija gādājis? Bet nebija vēl spēka kādu domu līdz galam izdomāt. Gan jau tas pats no sevis noskaidrosies!

Šai brīdī veņas durvis, un klusiņām ienāk koka un kāds vēl neredzēts matrozis. Pamanījuši, ka puikam acis vaļā, tie plaši smaida.

„Nu dzīvs kas dzīvs,” saka koka, „un mēs jau domājām, ka taisies uz debess ostu. Vai zini, ka dienām un naktīm biji bez samaņas?”

Ludis atbalstās uz elkoņiem un ziņkārīgi klausās.

„Pi tu, traks puika,” koka griežas pie matroža, „bocmanis tam licis notīrīt visu klāju, spodrināt klošus, es — strādāt kambīzē — bet, traukus mazgādams, tas — blāc! — liekas gar zemi. Kapteinis izmēri temperatūru — pāri par 40°, guļ bez dzīvības vienā ugunī.”

Beidzamos vārdus dzirdējis arī Siļķe, kas, ienākdams kabīnē, krata Ludim roku:

„Nu, augšā gan reiz.”

Aiz viņa nāk bocmanis, un starainās rievās ap viņa acīm laikam nozīmē smaidu.

Ludim paliek silti no šās sirsnības.

Bocmanis tam ieogrūž vieglu dunku ribās:

„Dulls kas dulls — pašu krata drudzis, bet visu laiku tas taisās lēkt no guļas un skriet augšā — kompass neesot nospodrināts. Jeb atkal pīkst kā pele, lācis esot aizmirsts, lācis sēžot aiz durtiņām un mirstot no bada...”

Bocmanis dūmo savu pīpi, citi draudzīgi smejas.

„Jā, kā lācim klājas?” Ludis prasa.

„Nu, šis tup aizgaldā un barojas. Siļķe to kādas reizes izlaidis pa klāju paskrieties, bet lāga zellim laikam bail no viņiem,” koka atbild, „šai ziņā Incis gudrāks.”

Un, tikko pieminēts, kaķis arī klāt — uzrāpjas pie Luža augšā, saritinās kājgalī un maļ.

Bet kuģa ļaudis jau nevar tā bezdarbībā kopā stāvēt — drīz tie izklīst, kur kuņģis.

Siļķe vēl Ludim pavaicā, vai tad šis tiešām nemanījies, kā viņi braukuši caur Ūīles kanāli. Ludis krata galvu, bē-

104 dīgs par to, ka tas nu viņam pagājis garām.

„Maza bēda,” saka Siļķe, „nāks jau visādas ostas. Paliec tikai veselš!”

Koka ienes Ludim makaronu zupu un lielu dzeltenu augli — līdzīgu citronam ar viegli rūgtu garšu. Vajagot stiprināties.

Otrā rītā Siļķe pienāk pie Luža kojas un noslēpumaini saka:

„Nu gan uzrāpies augšā! Būs kas ko redzēt.”

Viņš atnesis arī Ludim drēbes, kā redzams, viņam ir kāre parādīt puikam ko pavisam lielisku.

Grūti gan iet ar saģērbšanos, un gluži bāls Ludis uzstreipujo augšā — viens labums — arī pats kuģis svārstās — tad šāda nevarība mazāk manāma, bez tam visur ir kloķi un roktuņi, pie kā pieķerties.

Ārā ir saulaina zilās debess diena. Siļķe pieved viņu pie stīrborda reliņa.

„Redzi?” Siļķe rādīdams izstiepj roku.

Ludim elpa aizraujas: tālumā no ūdens paceļas briņšķīgas gaišās klintis; vieglās maigās krāsas un kūstošās kontūras tās padara līdzīgas mākoņiem. Vai tā var būt smagā zeme? Vai tā drīzāk nav kāda pasaku sala?

„Tā ir Anglija,” saka Siļķe, „un pašreiz mēs braucam pa angļu kanāli.”

Bet kuģa pakalgalā — Ludis izplēš acis — lido bars kaiju — lielas, daudz lielākas, nekā Ludis līdz šim redzējis, plašiem baltiem spārniem, kas saulē liekas caurspīdīgi. Brīžiem, spārnus apturēdamas, tās ļaujās vējam sevi nesties.

„Viņas meklē kādas ēdienu paliekas,” skaidro Siļķe. **105**

Ludis uziet uz pakalējā klāja un pārliccas pār reliņu. Ap kuģa galu plūstošais ūdens liekas zilāks par zilu — pavisam nedabiski košā krāsā.

„Vecais nāk,” nomurmina Siļķe un ātriem soļiem dodas uz otru galu.

Ludis vēl nezina, ka „vecais” jūrnieku valodā nozīmē kapteini, tāpēc viņš ir gluži izbrīnījies, kad dažu pēdu atstatumā ierauga kuģa vadītāja spēcīgo, jauneklīgo stāvu.

„Ko tad tu te apbrīno? Kas tev ļāva atstāt mīgu un te promenēt?”

Ludis raugās bargajā sejā ar jautrajām zilajām acīm un nesaprot, vai šie vārdi jāuztver kā rājiens vai kā laipnība.

„Nu būsī jau diezgan izjūsmojies par Angliju un kaijām!” lielā roka aptausta Luža pieri, un tad Ludis saņem vieglu grūdienu pa atslēgas kaulu: „Nekas vairs nesāp?”

„Nē.”

„Dzeltenie augļi garšo?”

„Jā.”

„Nu, tad ej vēl divas dienas pagulēt, lai vari trešajā atkal misiņa daļas spodrināt. Ja tev par visu varu jāredz kaijas un zivis, tad vari ar' šad tad uzrāpties uz klāja, tikai bez mēteļa gan nē,” kapteinis vēl draudzīgi pakrata Ludi pie pleca, tas pasaka: „Jā, kapteiņa kungs!” pēc iespējas stingri noiet līdz kāpnēm, nostreipulo lejā un tur bez spēka atslikst savā kojā.

Bet spēki Ludim pamazām atgriezās no visām pusēm — it kā tie būtu paslēpušies makaroņu šķīvjos, dzeltenajos augļos, saules staros un sālitajā gaisā uz klāja, ko-

kas mazajā mutes harmonikā, uz kuŗas tas pa svētdienām uzrāva brašus un neizprotami pilnskanīgus maršus. Luŗa seja drīz vien sāka pārklāties ar sārtu brūnumu, un viņa soļi ejot jau stingri atsitās pret kuŗa plankām. Ak Dievs, cik brīnišķīgs brauciens! kas viss gan vēl nenāks! Kādas būs svešās ostas, ļaudis, ielas un koki? un kāda ir Gibraltara?

Notupies uz priekšējā klāja līdzās brūnajam un aplīcis tam elkoni ap kaklu, Ludis stāstīja:

„Un tad nāks zeme, kur augs biezs meŗs, un ja tev patīks, tu varēsi izkāpt malā un dzīvot tur visu mūŗu.“

Ludis jau atkal pildīja savu kārtējo dienestu: mizoja kartupeļus, mazgāja traukus, nesa ēdienu, kopā ar matroŗiem berza klāju. Brīvajā laikā viņš centās iemest savus ziņkāriŗos skatus maŗīnu telpā. Viņš ieskatījās kvēlojošajās krāsnīs, ogļu bunkuros, ilgi vēroja eļļaino maŗīnu daļu nemītīgo ukstēŗanos. Bet komandas tilts vēl aizvien viņam bija nepieejama vieta. Tikai no atstatuma viņš novēroja, kā kapteinis vai stūrmanis ar tālskati pētīja apvārsni, kā tie sauca pavēles maŗīnistiem vai stūres vīram. Kaut Ludis būtu drīkstējis pāris minūtes turēt savās rokās ņo burvīgo stūres ratu! No tā, cik varēja spriest, atkarājās viss kuŗa virziens.

XXII. Matrožu krodziņā.

Bet tad saule, kas vairākas dienas no vietas bija koši spīdējusi, paslēpās, un pelēki viļņi kūlās pa bezkrāsaino jūru. Mitrais vējš uz klāja Ludim atgādināja rudenīgas dienas Latvijā. Mazliet skumji Ludis skatījās ūdenī un tikai šad tad priecīgi iebrēcās, kad kāda liela plakana zivs, kuģa saviļņotā ūdens iztraucēta, smagi palēcās gaisā.

„Drīz būs osta,” gaŗāmiedams teica Silķe.

„Kāda?”

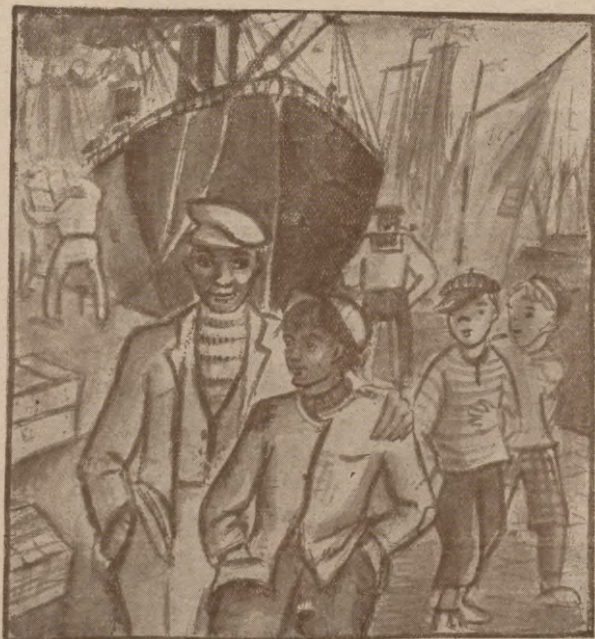
Pār atbildi Ludis dzirdēja svešu nosaukumu.

„Bretaņā,” Silķe vēl piebilda.

„Osta, osta, Bretaņas osta!” Ludī kas iedziedājās, un viņš metās uz bakbordū.

Tur nu viņš, pie reliņa turēdamies, šūpojās uz pirkstu galiem, acīm kāri meklēdamis zemi, bet nekas cits nebija redzams kā pelēkais ūdens. Nepacietīgās gaidās degdams, viņš tā stāvēja kādu pusstundu, bet tad jau pēc dažām pazīmēm pašu kuģa ļaužu starpā droši varēja teikt, ka osta tuvojas. Silķe bija ar ūdeni sasukājis savus pakulu krāsas mūžam izpūrušos matus un tumši sarkanā kaklauta vietā apsējis tīru baltu. Bocmanis lika Ludim labāki sakārtot uz klāja gulošās tauvas. Uz komandas tilta līdzās stūrmanim nostājās kapteinis. Un tad piepeši kuģi aplidoja kaijas, kas bija steigušās tam pretim.

„Vai redzi?“ Silķe pacēla roku, un Ludis ieraudzīja krastu, kas gan no tāluma izskatījās tukšs un neapdzīvots. Bija vēl mazliet jāpaciešas. Silķem un Ludim piebiedrojās vēl citi kuģa ļaudis, un no viņu sarunām puika uzzināja, ka ostā pieturēja, lai ņemtu ogles, un ka tur paliks vairākas stundas. Kaut drīzāk to sagaidīt! Nu beidzot, beidzot nozvadzēja enkura važa, kuģis bija piesiets pie tauvām, un

pa pārmesto tiltiņu — gangvaju — Ludis līdzās Silķem izkāpa malā.

Krastā bija sastājušies ļaudis — visvairāk gan zēni un pusaudži diezgan nopliusušā izskatā. Nemierīgām acīm, kuņģās bija redzamas slāpes pēc tālā un svešā, tie apbrīnoja Latvijas tvaikoni, kas draudzīgi stāvēja līdzās neskaitāmām Bretaņas zvejnieku laivām un buriniekiem.

Silķe gaŗiem soļiem, mazliet gāzelēdamies, steidzās pāri ostas laukumam un Ludis tam pakāļ. Dīvaini — puikam likās, ka bruģis līdzīgi kuģim viegli cēlās un grima. No mājeļu logiem raudzījās ziņkārīgas sieviešu sejas. Kāda veikala priekšā bija izliktas kastes ar gliemežiem un jocīgiem zirnekļu veida vēžiem. Citur pie durvju stenderēm karājās tikli un visādas vēl neredzētas makšķeres, bet, ar Silķi kopā ejot, nebija iespējas apstāties. Viņš kā izšauta bulta neatturams drāzās noteiktā virzienā. Kurp? Vai tad viņš te kādreiz jau būtu bijis? Bet Ludis jau zināja, ka Silķe dažreiz labprāt pats ko stāsta un rāda, bet nemil, ka to izprašņā.

Te matrozis beidzot apstājas pie zemām durtiņām un atgrūž tās. Iedrebas raudulīgs zvaniņš, un Ludis redz, ka viņi iegājuši jūrnieku un zvejnieku krodziņā. Zili tabakas dūmi vijas gar zemajiem griestiem, ap galdiem, ar elkoņiem atbalstījušies, sēž mežonīga izskata ļaudis, skaļi runādami zēnam nesaprotamā valodā. Bet Silķe nemaldīgi dodas tiešā virzienā pie kāda apaļa vīra baltā priekšautā ar biezām melnām uzacīm un kraukļa degunu, rāda tam ar pirkstiem atkārtodams: „One of the best!” un kad

krauklis ar straujiem galvas mājieniem apliecina, ka sapratis, kopā ar Ludi apsēžas pie maza galdiņa istabas stūrī.

Virs tā pie griestiem bija pakārts neliels kuģa modelis, kas vispirms saistīja Luža uzmanību. Tas, kā redzams, bija veclaiku kuģis — ar apaļu kokgriezumiem rotātu galu, kuplām gaiši sarkanām buķēm un maziem karodziņiem mastu galos; pa lūkām bija redzami draudīgi liелgabalu stobri — varbūt Kolumbs savā laikā ar tādu bija atklājis Ameriku? Tas izskatījās pasakaini skaists.

Bet te jau melnīgsnējais nolika uz galdiņa bieza stikla glāzi uz smailas kājas un lēja tanī tumši sarkanu vīnu, pavadīdams šo darbību gaišiem slavināšanas izsaučieniem.

Viņā stūrī iečīgājās vijole, un tūlit atskanēja mazliet skumja dzidra balss. Pa savu priekšā sēdētāju galvu starpām Ludis varēja saskatīt meiteni zeltītiem auskariem, sarkanā zīda blūzē. Viņas pabālā seja bija pacelta, acis raudzījās pāri klausītājiem tālumā. Un Ludis piepeši skaidri saprata, ka viņa dzied par jūru, kuņā aizbraukuši mīļi cilvēki. Katrs pantīņš nobeidzās ar trīsreizīgu sērīgu „ahoi!”

Tai brīdī uz sliekšņa parādījās sieviete baltā galvas segā ar mazu meitenīti pie rokas. Viņa laiciņu meklēja kādu ar acīm, tad piegāja pie sakumpuša vīra un sāka to par kaut ko izvaicāt. Viņš atbildēja gausi, kā izvairīdamies un brīžiem atmeta ar roku, bet viņa neatlaidās. Meitenīte, bailīgi apkārt skatīdamās, visu laiku centās māti atvilkt atpakaļ uz durvīm.

Ludis piepeši atcerējās savu māti. Ja viņa dzīvotu, vai arī tad nevaicātu nejauši sastaptam jūrniekam par svesumā aizbraukušo Ludi? Nē, tā tas tomēr nebūtu! Ja viņa

dzīvotu, tas nemaz nebūtu aizbraucis, un ja arī aizbrauktu, tad bieži bieži rakstītu, lai viņai nebūtu jābaidījas. Svešās sievietes rūpju pilnā seja rādīja sirdi žēlumu. Nākošajā brīdī viņam ļoti iegribējās aizrakstīt kādam uz Latviju. Bet kam? Kartiņa, ko tas Zvirbulim priekš četriem mēnešiem bija aizrakstījis, atnāca atpakaļ ar piezīmi, ka adresāts nav atrodams. Laikam viņa vecāki bija pārgājuši citur dzīvot. Bet slēpjotājas meitenes N. pilsētā, Bezdelīgu ielā 77? Tām viņš katrā ziņā aizrakstīs, tiklīdz būs izdevība iegūt kartiņu un marku.

Silķe, acīm redzot, par tādām lietām šai brīdī vēl nedomāja. Pacēlis glāzi, tas brīdī sajūsmināts raudzījās sarkanajā kvēlojumā, iztukšoja to vienā vilcienā un pielēja par jaunu.

„Nē, puika, tev arī jāpamēģina viens malks. Tas silda kā saule un garšo pēc dienvidu rozēm,” un Silķe noteikti tam piestūma glāzi.

Ludis izplēta par šiem vārdiem acis un nogaršoja vienu malku, bet viņš drīzāk šo dzērienu būtu salīdzinājis ar ģērskābi. Ko darīt, garšas ir dažādas!

Pa to starpu sieviete baltajā galvas segā bija piegājusi pie cita galda un aizvien vēl satrauktā balsī ko vaicāja. Viens no sēdētājiem — muskuljains cilvēks strīpainā kamzoli bez piedurknēm, kam uz rokām bija uztātovēti enkuri un glābšanas riņķi, kļuva nepacietīgs un uzsita ar savu milža dūri pa galdu. Gaŗkacklainās pudeles skanēdamas salēcās kā zosis diķi, kad tur iemet akmeni. Nē, laikam tur bija arī kādas parādu lietas, jo dusmīgais vīrs sievietes priekšā nometa dažus naudas gabalus un, apgriezies ar visu

Kad viņa bija nozudusi aiz durvīm, strīpainais cilvēks rakņājās pa savu lielo dziļo ādas maku un sauca krodzinieku, laikam lai tam vēl kādu pudeli atnestu. Bet galu galā makā atradās tikai viens vienīgs necīgs naudas gabals, un, par to sašutis, strīpainais ar lielu troksni apgāza krēslu un aizgāja sēdēt pie kādas citas kompanijas, kas pašreiz pilnā kakkā uzsāka dziesmu dziedāt.

Ludis vēlējās, kaut Silķe ātrāki izdzertu savu saules un dienvidu rožu vīnu, jo viņam piepeši te nemaz vairs lāgā nepatika. Arī sarkanā meitene vairs nedziedāja. To meklēdamas, Luža noskumušās brūnās acis maldījās pa telpu. Cauri zilajiem dūmiem viņš to ieraudzīja pie kāda **113**

galda stāvam un glāzes skalojam. Plaksti tai bija skumji nolaisti, laikam arī viņai te nepatika, bet aiziet tā nevarēja: galds bija pilns ar glāzēm, un, tiklīdz tā vienu daļu bija nomazgājusi, krodzinieks atnesa jaunas...

Bet tad Siļķe izvilka savu lielo pulksteņi no kabatas un atvāza vāku: laiks bija nepielūdzami stingrs — ja gribēja vēl tikt uz kuģi, tad vajadzēja tūliņ celties un iet.

Atpakaļ tie gāja pa citu ceļu. Piepeši Siļķe apstājās kāda skatu loga priekšā. Tur baltās samta kastītēs bija izlikti gredzeni un pērlēm greznotas adatas, visādas spožas sprādzes, sidraba un zelta pulksteņi, bet Siļķes uzmanību saistīja virkne gaiši zilu stikla krellu.

„Vai nav skaistas?” viņš vaicāja Ludim.

„Jā, bet kur tās likt?”

„Prasa vēl kā bērns,” un viņš ar noslēpumainu skatu izvelk kabatas grāmatu, izņem kādu ģimietni, pasniedz Ludim un vēro viņa seju ar lepnu smaidu.

Uz fotogrāfijas redzama smaidoša meiča ar apāļiem vaigiem.

„Ā, saprotu: gribi aizsūtīt savai ligavai.”

Siļķe mēmi māj ar galvu un lokani kā zivs pazūd veikalā.

Ārā iznākdam, viņš rāda Ludim caurspīdīgās zilās zīles, satver to zem rokas un briesmīgi nepareizā tonī „Nu ar Dievu, Vidzemīte...” dūkdams, metru garjiem soļiem dodas uz piekrasti...

XXIII. Ļaunprātīgais Biskajas līcis.

Jau skolā Ludis bija dzirdējis par Biskajas jūras līci, kas slavens ar savām untumainajām vētrām. Jo vairāk „Vizma” šim līcim tuvojās, jo biežāki kuģa ļaudis pieminēja niķīgās Biskajas vārdu. Un kādu rītu uzmodies, Ludis noprata, ka viņi jau tanī iebraukuši. Kuģis, kas līdz šim bija braukšanas virzienā vienmērīgi augšup lejup šūpojies, sāka nemierīgi lēkāt. Viļņi nebūt nerādījās lieli, bet nāca chaotiski no dažādām pusēm.

Pa klāju ejot, Ludim radās nelādzīga sajūta. Vienu mirkli tas līdz ar kuģi cēlās augšā, bet nākošajā laidās lejup bez pamata izjūtas zem kājām. Un tā bez mitēšanās: augšā, lejā, augšā, lejā. Ludis sāka skriet pa klāju, tad dabūja kambīzē gabalu kaltētas maizes un grauza to brokastīm. Gan jau pāries nelabā dūša! Siļķe vēl vakar tam teica, ka nekad nevajagot domāt par nelabumu un nekādā ziņā nelīst kojā. Uz komandas tilta stāvēja kapteinis un omulīgi smēķēja. Nākošajā acumirkli Ludis it kā grūsts pieskrēja pie reliņa un pārliecās tam pāri. Jā, viņš tiešām nedomāja par nelabumu, bet tas uznāca pats, neatturams un no viņa neatkarīgs. Apjukumā viņš vēl dzirdēja, kā kapteinis tam kaut ko uzsauca par zivju barošanu.

Bet viņi pieņēmas draiskumā. Ludis neaicināts sameklēja spodrināšanas līdzekļus un sāka berzt jau tā zibošos **115**

misiņa kloķus. Ak Dievs, vajadzēja taču enerģiski riko-
ties! Ar apmierinājumu viņš tomēr pamanīja vienu otru
dzeltenī zaļu seju uz klāja — tā tad viņš nebija vienīgais;
rau, pat Silķe liecās pār reliņu!

Vistrakākais tomēr šai dienā bija kambīze — pat ja
vējš tikai no tālienes uzpūta zupas vai kafijas garaiņus, viss
iekšā apgriezās otrādi.

Pēc pusdienas Ludis gāja aplūkot lācēnu. Tas, ierāvis
kaktā, žēli stenēja.

Ludis drāzās uz otru kuģa galu — sejā tam nebija vairs
nevienas pilītes asins. Pretī viņam gadījās kapteinis. Tas
satvēra viņu aiz pleca un lūkojās tam virsū:

„Kambīzē pašreiz darba nav? Nē? Nu ko tad tu
šaudies apkārt? Nieki, ka no tā kāds labums. Nolie-
cies mierīgi tepat uz klāja!”

Pavisam maziņš aiz nelabuma Ludis atgūlās uz kaudzē
sakrautajiem brezenta gabaliem, un kapteinis tam vēl vai-
rākas no šām segām pārklāja pāri. Ludis noklausījās, kā
viņa ciešie soļi nodīmdēja pa klāju. Sirdī bija pateicība.
Nekustoties guļot, nelabā dūša vairs nemocīja. Viņš pabā-
za arī galvu zem brezenta — tagad neviens, izņemot kap-
teini, nevarēja pat zināt, ka viņš te atradās. Lēnām, lē-
nām gāja laiks.

Skrīps, skraps, asi nagi ieķērās biežajā pārsegā. Pabā-
zis aci, Ludis redzēja, ka kaķis gāja tam pāri. Vai arī viņam
bija jūras slimība? Nē, liekas, tas vienkārši meklēja sau-
lainu vietīņu aizvējā.

Pēc kāda laika uzcēlies, Ludis jutās tīri labi. Gluži
116 interesanti bija vērot dažādās pārmaiņas uz kuģa. Lai trau-

ki nenoslīdētu zemē, galdiem tika uzstātas uz augšu īpašas nolaižamas malas. Bet viena krūze tomēr pārvēlās un saplīsa gabalos. Koka katlus pielēja tikai līdz pusei, lai ēdiens vārot neizšļakstinātos. Daži vajēji smagāki priekšmeti uz klāja tika piesieti ar virvēm.

Tā kā stjuardu jūras slimība bija galīgi pievārējusi, Ludim viņa vietā vajadzēja klāt vakariņu galdu salonā, kur mēdza ēst kapteinis. Kad Ludis tur ienāca ar traukiem, viņu no sienas sveicināja Rīgas siluets ar smailajiem torņiem. Durvis uz kapteiņa kabīni bija vaļā, viņš pašreiz tur sarunājās ar vienu no stūrmaņiem. Ludis ieraudzīja virs viņa guļamvietas pakārtu šauteni, spožas pistoles un svešzemju dunčus ar izgreznotām spalām. Varbūt šos ieročus kādreiz bija lietojuši kauboji un nēģeru virsaiši? — pazibēja doma Luža galvā. Kaut stjuards arī rīt būtu slim, tad viņš uzkoptu kapteiņa kabīni un visu tuvāki apskatītu!

Kad viņš pēc brītiņa atgriezās no kambīzes ar tēju, kapteinis sēdēja pie galda. Ludis nolika viņa priekšā glāzi, bet kapteinis negaidot satvēra viņa roku un uzspieda uz baltā galdauta:

„Vai redzi?”

Zēns tiešām redzēja, cik melni bija viņa nagi. Viņš pats jau tā bija pie tā pieradis kopš Trumuļu laika, ka nemaz to vairs nemanīja.

„Tam, kas pie galda apkalpo, jābūt tīrām rokām,” nopietni teica kapteinis, tūliņ atkal palaizdams Luža roku vaļā.

Ludis palika pavisam sarkans un skrēja mazgāt savus nagus. Viņš izvilka arī mazo apdauzīto spoguļa gabalu, 117

kas glabājās zem Sijķes pagalvja, — tas rādīja satrauktu nodegušu seju, nekārtīgas matu šķipsnas. Viņš steidzās tos sasukāt ar savu veco ķemmi, kam puse zaru bija izlūzusi, pūlējās pat novilkt celiņu. Jā, patiesībā viņam būtu vajadzīga arī zobu suka, kāds balts mutautiņš...

Atgriezies jau tukšajā salonā, viņš ievēroja, ka tur grīda bija segta ar skaistu linoleju un mēbeles pārvilkas ar sarkanu samtu. Vai viņš te iederējās? Kājās tam bija izmītas vecas tupeles, un svārki un bikses bija pilni visdažādāko traipu. Dažus no tiem jau nu izdosies izberzt ar karstu ūdeni, bet lielākā daļa paliks, tiem būtu vajadzīgs terpentīns vai benzīns, šai acumirkli, diemžēl, pilnīgi nepieejamas lietas. Un tas vēl nebija viss: svārkos jau pa gabalu varēja redzēt ielāpus un neveikli sadiegtus plisumus, vēl ļaunāk — virs vienas kabatas un tuvu pie pleca bija pat īsti caurumi — lāča didīšanas sekas, pēdas no brūnā cietajiem nagiem. Un galvenais — šādā tērpā viņš itin nemaz neizskatījās pēc jūrnieka. Ak kaut viņam būtu tāda tumši zila blūze, kā daži uz kuģa te nēsāja, vai vilnas kamzolis! Pirmajā izdevīgajā brīdī viņš izprasīs Sijķem, vai arī kuģa puikam nepienākas mazliet algas. Un ja viņš to dabūs, tad nākošajā ostā pilnīgi pārvērtīsies. Kā viņam agrāk tas nebija ienācis prātā?

Bet ilgi šādām domām Ludis nevarēja nodoties. Pret nakti kuģa svārstīšanās kļuva aizvien stiprāka. Ludis pašreiz salocīja galdautu, kad kuģis tik stipri sasvērās uz vieniem sāniem, ka durvis pašas no sevis atvērās un daudzējās pret sienu. Kapteiņa kabīnē no plaukta nokrita žurnālu

118 kaudze, griestu lampas pārgalvīgi šūpojās. Likās, ka priekš-

metos pamodusies līdz šim apslēpta dzīvība. Visos kaktos klaudzēja, čikstēja, ripoja. Pats kuģis brīžiem brikšķēdams it kā iestenējās.

Ludis izskrēja uz klāja. Vējš nesa sejā veselas šaltis ūdens putekļus. Vienā mirklī no drēbēm bija izpūsts viss siltums. Aizvēja meklēdams, Ludis piespiedās pie kajītes sienas. Cik dusmīga bija jūra! Kāda nikna kauņa un svilpšana gaisā!

Atkal modās nejēdzīgais nelabums... No gulēšanas šonakt nekas negribēja iznākt. Kuģa šūpošanās mētāja guļētājus no vieniem sāniem uz otriem.

„Varbūt vajadzētu piesieties pie kojas,” domāja Ludis.

Vijņi sirdīgi sitās pret logu. Te caur vēja un vijņu rūkoņu tas dzirdēja ņaudējienu. Nolēcis no savas guļas vietas un veicīgi uzvilcis mēteļi, puika rāpās pa kāpnēm augšā un, ar visu spēku uzguldamiem durvīm, tās atvēra. No āra brāzieniem nāca lietus. Ar nagiem plankās ķerdamiem, pa klāju līda kaķis, brīžiem pavisam pie zemes pieplakdams. Žēlodamiem viņš skaļi ņaudēja. Ludis to pacēla un pabāza zem mēteļa. Slapjais runcis tam glaudās klāt, un Ludis, pats no aukstuma tricēdams, steidzās lejā siltajā guļamteļpā.

Tikai pret rīta pusi vētra mitējās, ļaudama vēl dažas stundas salda miega.

XXIV. Ko tavs tēvs teiktu?

Notika tā, kā Ludis bija cerējis: viņam stjuarda vietā nācās iet uzkopt salonu un kabīnes. Nabaga stjuards ar slapju dvieli ap pieri kā nedzīvs gulēja savā kojā. Un viņš taču jau dažādas jūras bija izbraucis! Bet ar jūras slimību tā ir: nekad tu nevari zināt, kur un kad tā tev uzklups kā jaguārs.

Ar vislielāko rūpību Ludis pēc kārtas noņēma ikvienu pistoli no sienas, izvilka citu pēc cita katru dunci no makstīm un tad noslaucīja vissikāko puteklīti. Saprotais, ka pie tam viņš pamatīgi aplūkoja visus šos zibošos stobrus un asmeņus un ar ziloņkaula elkiem un ziemeļbriežiem izgreznotās spalas. Pašreiz viņš kā pēdējo pie naglas piekāra sidraba somu duncīti, kad pa durvīm ienāca kapteinis. Ludis ar sveicienu piespiedās pie sienas.

„Ā, tu te esi. Nu, parādi pirkstus!”

Ludis stiepa tam pretī rokas, un raugi: visi desmit nagi bija tīri.

„Kārtībā!” kapteinis apmierināts teica, „un zivis arī vairs nav jābaro?”

„Nē.”

„Nu, skaties, skaties, tad jau no tevis vēl iznāks jūrnieks,” bet, šos vārdus sakot, kapteiņa domas jau ir kur

„Pagaidi!” viņš saka, kad Ludis taisās pazust, „kā tas bija ar tevi? Abi vecāki miruši?”

„Jā.”

„Kas tad tēvs bija?”

„Viņš strādāja būvju darbus un nokrita no stalažām.”

„Tā...”

Ludis vēl atbild uz veselu rindu citu jautājumu. Viens ir visgrūtākais: „Ko tad tavs tēvs teiktu par tavu braukšanu pa jūru?” Uz to nu Ludis nespēj atbildēt.

„Nu, bet kā tev pašam uz kuģa patīk?”

„Patīk milzīgi!” Luža acis spīd: „„Vizma” ir laikam viens no labākajiem Latvijas kuģiem?”

Kapteinis klusē un pētīdams apskata Ludi. Puika zina, ka tas redz visus viņa ielāpus, traipus un pušumus. Bet Ludis šai brīdī nevar ne vārda izdabūt pār lūpām. Viņš nodur galvu. Cerams, ka kapteinis prasīs ko citu. Bet kapteinis nejautā vairs ne šo, ne to — paņēmis kādu tālskati un kastīti papirosu, tas iziet ārā.

Ludis, cītīgi spodrinādams linoleju un abus logus, pārdomā jautājumu, ko viņa tēvs teiktu par šo braucienu. Laikam tas viņam būtu devis kādu padomu... Tēvs bija labs. Puika ļoti maz atcerējās par viņu — patiesībā tikai vienu vienīgu gadījumu, ko gan vēlāk māte tam vēl vairākkārt bija atstāstījusi. Viņš toreiz bija trešajā gadā. Tēvs strādāja jauncelāmā biedrības ēkā. Kādu rītu, mātei nezinot, Ludis bija devies viņu aplūkot. Tas ieraudzīja tēvu trešajā stāvā ķieģeļus mūrējam. Daudz nedomādams, mazais iegāja mājas iekšienē. Augšup veda stāvi dēļi, uz kuļiem kā pakāpieni šķērsām bija pienagloti šauri koka

gabali. Ludis sāka četrēniski rāpties augšā. Laimīgi tas sasniedza otru stāvu. Te šīs kāpnēs izbeidzās, un viens vienīgs dēlis bez lenderes veda uz nākošajām. Mazajam piepeši uznāca bailes: lejā kā bezdibens gulēja mājas pamats ar izsvaidītiem ķieģeļiem un kaļķu kastēm... Šai brīdī viņš augšā izdzirda tēvu jautri sakliedzamies ar strādniekiem. Šās balss priekšā izzuda visas bailes, un Ludis droši sāka rāpties pa dēli un tad augšā pa nākošajām kāpnēm. Bet kad viņš bija ticis līdz pusei, kāpņu galā parādījās tēva spēcīgais stāvs zilā blūzē.

„Puika!“ viņš dzird pārsteigtu saucienu, un lielās brūnās acis tēva sejā kļūst melnas no izbailēm. Viņš steidzīgi kāpj lejā, rokas izstiepis pēc zēna.

„Ko tad tu te meklē?“

„Tēti,“ zēns atbild skaidri un mierīgi, un tai brīdī stiprās rokas to diezgan nesaudzīgi sagrābj un paceļ uz pleca. Un tēvs nenes to vis lejā, bet augšā — vēl pa trešajām visšaurākajām kāpnēm līdz pašām spārēm. Tik droši ir viņa rokā! Un no jumta tie raugās lejā: uz ielas redzami tik mazi cilvēciņi kā kukainīši un tālumā zils upes likums...

XXV. Tuvojoties Gibraltaram.

Laimīgi ticis ārā no Biskajas, kuģis piebrauca diezgan tuvu zemei. „Spānija,“ domāja Ludis, vērodams it kā izmirušo krastu ar zaļiem krūmājiem un augstu vientuļu torņi. Vai tā bija bāka, cietoksnis vai varbūt klosteris? Ar neapbruņotu aci skatoties, nekā sikāki nevarēja noteikt. Bet tur dzīvoja spānieši, tā bija dienvidu zeme, sveša un interesanta.

Arī laiks palika daudz mīligāks. Nebija vairs aukstumā jādreb un jātuntuļojas biezās drēbēs, gaiss bija valgs, bet silts, un saule jau tieši cepināja.

Kādu vakaru Ludis zemu virs ūdens limeņa pamanīja it kā mazus putniņus lidojam. Vai tie, nebēdņi, bija uzdrīkstējušies tik tālu aiz sevis atstāt zemi? Bet Silķe viņam paskaidroja, ka tās esot lidojošas zivis, pavisam parasta lieta. Lidojošas zivis? nē, tādas gan viņš sastapa pirmo reizi. Un pirmo reizi ar skaļu prieka saucienu uz lūpām tas raudzījās mundrajās delfīnos, kas it kā rotāļdamies regulārā rindā iznira no ūdens.

Un tad Gibraltara! Tā drīz vien nāks. Gibraltara ir apcietināta varena klints. Ai, ja tagad gadītos ģeografijas grāmata pie rokas, to varētu lasīt ar simtkāršotu interesi!

Ludis nenocietās un kādā klusā stundiņā pielavījās karšu mājiņai, kas tai brīdī bija tukša. Piespiedis seju pie loga rūts, tas centās saskatīt uz galda izplēsto karti. Vīrs tās gulēja līnijāls un zīmulis, ar ko kāds nupat bija atzīmējis nobraukto ceļu. Tā bija sīka karte ar visādām līnijām un skaitļiem. Ludis skatījās: tālu ziemeļos jau palicis Biskajas līcis, kuģis jau atrodas līdztekus Portugalei. Tai jāapbrauc apkārt, un tad drīz drīz būs sengaidītās Gibraltaras šaurums. Bet kāds nāk, Ludis veikli pietupstas un nolec uz klāja.

Viņš strādādams priecīgi svilpj, jā, arī to melodiju, ko dziedāja meitene ar zelta auskariem zili dūmotajā matrožu krodziņā.

Ludis tuvāki iepazīnīs vēl ar citiem kuģa ļaudīm. Kāds vecs kurinātājs Liepa tam stāsta, ka ilgus gadus bijis par ūdenslīdēju un strādājis, kuģu vrakus izceldams.

„Sadragāti kuģi jūras dibenā, ar rūsu un algām klāti, ar peldošām zivīm kajītēs,” domā Ludis. „Jo dziļāk nirst, jo tumšāks un klusāks apakšā paliek...”

Ar Zvirbuli peldēdamies, tie katrreiz mēdza palist zem ūdens sacenzdamies, kas tur ilgāk bez elpas var izturēt. Ludis pat bija ievingrinājies attaisīt acis un raudzīties zaļi pelēkajā krēslā.

„Nogrimušajos kuģos gan var atrast vērtīgas lietas?” Ludis ievaicājās. „Varbūt arī noslikušus cilvēkus?” viņš nedroši paskatījās uz Liepu.

„Nu, gadās jau dažādi... Toreiz pie Akmeņraga kādā „Albatrosa” pasažieru kabīnē atradām smagu liku ķīniešu zobenu ar ziloņkaula izgriezumiem. Pats īpašnieks

dīvainā kārtā bija ieslēdzies skapī... Ko gan dažs cilvēks nedara briesmās? Citi visi toreiz bija izgābušies. Kuģa nogrimšanas vietu ilgi nevarēja atrast. Kad beidzot uzgāja, tur jau saimniekoja jauni iedzīvotāji: sienas bija aplipušas gliemežiem un, kad izcēlām trīs tvaika katlus, ko domāt? — visas caurules bija pilnas zušu — salīduši tur vai kāds simts.“ —

Kādu rītu pie Luža pienāk stjuards ar centimetru lenti rokā un saka:

„Ļauj noņemt mēru!“

„Kāpēc?“

„Nu, vecais liek tev uzšūt kārtīgu apģērbu, citādi jau tevi var noturēt par vazaņķi.“

„Policija?“ Ludim kā no gaisa atkal uzbrūk bailes no Trumuļa vajāšanas, kas uz jūras bija laimīgi aprimušas.

„Nu, policijai jau ir svarīgākas lietas ko darīt nekā trenkāt katru noplīsušu puiku,“ norūc stjuards.

Tā tad kārtības labad, lai nebojātu „Vizmas“ solido izskatu — Ludis to saprot un ir pavisam priecīgs. Stjuards izrādās īsts meistars — savā laikā tas sācis mācīties par skroderi. Viņam tepat uz kuģa paņemta līdz rokas šujammašīna: pa vaļas brīžiem tas pelnās, kuģa ļaudīm šo to salabodams. Tagad kapteinis liek no savām drēbēm pāršūt Ludim uzvalku. Tā nu puika dabū savas pirmās gaŗās bikses un īstu matroža blūzi. Viņš izskatās tūliņ daudz lielāks, kārtīgs un pavisam brašs, kad tas, savu jauno zilo kārtu uzvilcis, uzskrien uz klāja.

„Labrīt, kapteiņa kungs!“

Tas paskatās uz viņu ar labpatiku.

„Paldies!” Ludis ir priecīgs un mazliet sajucis, grūti viņam uz vietas nostāvēt.

Viņš pieskrien pie reliņa. Šodien vispār ir liela diena: Gibraltara ir pašā tuvumā. Stalti un tomēr sapņaini tāli, maigi sārtās un mēļās krāsās parādās krasti. Ludis nostājas kuģa priekšgalā un raugās uz abām pusēm. Viņš nebija domājis, ka Gibraltaras šaurums ir tik plats: zeme redzama tikai no tālienes. Plaša ieeja Vidus jūrā. Ludim sirds pukst stiprāki: brīdis liekas ārkārtīgs un svinīgs — viņi taču pašreiz brauc starp divām pasaules daļām. Pa kreisi ir Eiropa, pa labi Afrika. Kaut taču līdz ar viņu to redzētu vēl kāds cits „sauszemes cilvēks” — mirušā māte, nu, tas nebija vairs iespējams, — vai draugs Zvirbulis! Vienam pašam gandrīz tika par daudz no visa šā lieliskuma.

Aizvien skaidrāk izcēlās Gibraltaras klints.

Silļķe, kas bija viņam nostājies līdzās, teica:

„Prāvs kalniņš, vai nē? Diezgan nevainīga izskata. Bet vai tu, puika, zini, ka angļi to izalojuši kā kurmji? Tur ir ejas, apcietinājumi, ieroču glabātuves. Neieņemams cietoksnis. Redzi tur tās nojumes uz klinšu slīpumiem — tās ir lietus ūdens uzķeršanai. Lai cik ilgi Gibraltaru aplenkto, dzērāmā tai netrūktu.”

XXVI. Kanariju putniņš un lielais okeana tvaikonis.

Netālu no klints „Vizma“ iegriežas līcī. Šoreiz malā jābrauc ar laivām. Tās ceļas un grimst pa zili zaļiem viļņiem, kuŗu krāsa Ludim šķiet gluži nedabiski spilgta. Viņi piestājas pie akmens kāpnēm, kur pie margām pieslējušies ziņkārīgi dīkā stāvoši cilvēki. Un vēlāk Ludis tādus redz visās malās: nolaidīgi tie atbalstījušies pret kādu mūri jeb atgulušies zālē līdzīgi kaķiem, kas laiskā labsajūtā bauda sauli. Bet varbūt tiešām šai karstumā nekā prātīgāka nevar iesākt? Gaisma tā žilbina, ka acis jāsamiedz pavisam šauras.

Pa ielu brauc viegli vajēji rati ar jocīgu jumtiņu un priekškariem, laikam ko aizsargāties pret sauli. Zīrgam ap kaklu virkne zvadošu zvārguļu. Iekšā sēž mazliet stīva izskata vecmodīga dāma un meitenīte gaišzilā apģērbā, kas, dzīvo sejiņu uz visām pusēm grozīdama, tai aizvien ko rāda ar priecīgiem pārsteiguma izsaučieniem.

Un ir arī ko brīnīties. Pa taisno — laikam vienīgo — ielu Ludis un Silķe nonākuši apstādījumos. Viņu priekšā krūms, kas no vietas nosēts jautri sārtiem tauriņveida ziediem. Pat lapas neredz. Pa akmeņiem vijas maigi zilganu ziedu stīgas. Bet tur? — tie taču Ludim laikam veci paziņas. Viņš atminējās, ka mātei puķu podā bija agave — mazs stāds biezām pelēcīgām lapām un dzeloņiem gar malām. Un arī tagad viņa priekšā bija aga-

ves. Bet tām lapas bija vairāk metru gaŗas, un dzeltenie ziedi pacēlās uz kāta, kas pārsniedza divu cilvēku augumu. Durekļainie kakti — apputējuši, zirnekļu tīkliem apvīti, stāvēja gar šosejas malu žoga vietā.

Ceļš veda pret kalnu. Lejā pie klinšainā krasta vizuļojošā jūrā Ludis pamanīja noenkurotu milzīgu kuģi. Tādu viņš vēl nebija redzējis.

„Tas ir viens no lielākajiem okeana pasažieru kuģiem,” skaidroja Silķe. „Saies pāris tūkstošu cilvēku. Būs ap 30.000 reģistertonnu.”

Divi tūkstoši cilvēku, domāja Ludis. Tam gan vajadzēja būt kuģim ar stiprām mašīnām. Viņš apgriezās un vilka Silķi lejup:

„Vai nevar paskatīties tuvāk?”

Viņi gāja atpakaļ. Netālu no krasta noplīsuši cilvēki piedāvāja gaŗāmgājējiem skatu kartiņas, rotas lietas, mačiņus.

„Nu, šiem krāpniekiem aizvien vajag dot tikai piekto daļu no tā, ko viņi prasa, arī tad ir par daudz,” Silķe norūca.

Trīs soļu atstatumā zemē bija nolikti divi lieli putnu būri, kuŗos pīkstēdami lēkāja dzeltenie un raibi putniņi. Ludis nevilšus piegāja klāt un apstājās. Tirgotājs plātījās rokām un pacēla piecus pirkstus. Viņš runāja ar vecmodīgo dāmu un meitenīti, ko Ludis pirmīt bija pamanījis ratos. Ludis nekā nesaprata, bet laikam tas bija angļiski, jo Silķe sāka uzmanīgi ausīties. Mazā meitene, notupusies zemē, centās pa restēm ar vienu pirkstu noglaudīt

128 kādu sevišķi drošu gaiši dzeltenu putniņu ar baltu priekšu.

„How lovely this bird is!“ viņa izsaucās.

Dāmai un arī meitenītei bija visādi saiņi un sainīši rokās, bet mazā, acīm redzot, kāroja iegūt vēl šo putniņu. Dāma, kā likās, centās to atrunāt, bet mazā lūdza un nevarēja atiet no būriša. Jeb varbūt dāmai nebija tik daudz nauda: līdz?

Te Siļķe iejaucās plāpīgā tirgotāja runā, paceldams pret viņa pieciem pirkstiem savu vienu. Bet tas gandrīz ievaidējās, strauji purināja galvu un sāka vārdus bērt kā no ložmetēja.

„Oh, the yellow one is very nice,“ un meitenīte mazliet nobijusies pacēla galvu pret dedzīgo putnu īpašnieku.

Bet kad dāma beidzot rādīja trīs pirkstus, viņš acumirkli atlaidās un priecīgi māja ar galvu. Tad viņš atvēra būrišu durvis, pielika tos vienu pie otra gluži klāt un, ar pirkstiem pa restēm bungodams, sāka putniņus baidīt un dzīt visus vienā būrītī. Arī gaiši dzeltenais tur ieskrēja līdz. Putniem bailēs čiepstot un stūros spiežoties, tirgotājs beidzot „izzvejoja“ dzelteno un ielika to atpakaļ tukšajā būrītī. Tur nu viņš sēdēja uz kārtiņas, purināja izpūrušo galviņu un vicināja spārnus.

Bet dāma, acīm redzot, nevarēja saprast, kā līdz ar visiem saviem neskaitāmiem saiņiem un sainīšiem aiznest vēl šo lielo putnu būri. Te viņas skats krita uz Ludi, un tā kaut ko jautāja pakalpīgajam Siļķem.

„All right,“ tas atbildēja un, pret Ludi pavērsies, teica: „Viņa prasa vai tu nevarot panest būri. Viņas ir no lielā pasažieru kuģa. Tev jāizbrauc līdz motorlaivā.“

Luža acis iemirdzējās: viņš redzēs pašā tuvumā šo jūras milzi, varēs tam uziet virsū!

Steigšus tas satvēra būri un sāka spraukties ļaudīm cauri. Bet pie būra pieķērās arī mazā angliete, kas, kā likās, nevarēja ne mirkli acis novērst no dzeltenā putniņa. Pie tam viņa pastāvīgi ko vaicāja savai pavadonei un tagad arī Ludim. Nevarēdams nekā saprast, Ludis smaidīdams atkārtoja:

„All right! All right!”

Nogājuši lejā pa kāpnēm, kuŗu margas bija aplipušas ziņkārīgajiem tumšacainajiem cilvēkiem, viņi iekāpa lielā baltā motorlaivā, kur sēdēja vēl daudz citu pasažieru. Ludim bija tīrā bauda vērot, kādā ātrumā laiva drāzās caur vilņiem. Nu viņi bija pavisam tuvu pie kuģa, kas stāvs un augsts slējās no ūdens. Tad kāpšana pa dzelzs un tauvu kāpnēm līdz plaši atvērtiem vārtiem, kur katram tūristam pretī stiepās palīdzīga balti tērpta stjuarda roka.

Ludis ar savu neveiklo putnu būri sekoja steidzīgajiem angļu dāmas un meitenītes soļiem. Viņi gāja pa šauru ar paklāju klātu krējumkrāsas eju, gar kuŗas sienām stiepās tumšbrūnas lenderes ko pietverties, kuģim svārstoties. Tad viņi devās augšā pa plašām magoņkoka kāpnēm, un lielajos spoguļos Ludis ieraudzīja bezgalīgu rindu zeņķu tumši zilā jūmieku tērpā, ar nodegušu seju, izbrīnas pilnām melnām acīm un putnu būriti rokā. Tad tie soļoja tālāk pa tādu pašu krējumkrāsas eju, līdz lēdija kādā pagriezienā atbīdīja priekškaru, un viņi visi trīs mazliet aizelsušies iegāja

130 skaisti ierīkotā kabīnē.

Pie sienas jautri griezās ventilātors. Zem diviem apaļiem logiem uz galdiņa stāvēja kristalla trauks ar bananām. To nu lēdija noņēma un tai vietā pavēlēja Ludim nolikt putnu būri. Visapkārt uz krēsliem un dīvāna bija novietoti zīdaini izbāzti kaķi, lāči un mērkaķi, lelles, arlekīns ar platu baltu apkakli un pāva spalvām pie cepures — viss, domājams, mazās anglietes īpašums, bet tagad nu šos kādreizējos mīļus bija izkonkurējis Gibraltaras kanarijputniņš. Sirsnīgās rūpēs par to viņa pašreiz pūlējās pa šaurajām būriša durtiņām iedabūt glāzi ar ūdeni, jo, pēc viņas domām, putniņš droši vien bija izslāpis.

Lēdija iedeva Ludim dažus viņam vēl nepazīstamus naudas gabalus, lika tam piebāzt pilnas kabatas ar bananām un tad teica kaut ko meitenītei. Viņa šai brīdī aizgrābta skatījās, kā putniņš patiešām sāka dzert viņam piedāvāto ūdeni un tad, atrāvusies no tā, ar mazu nepatiku piecēlās un paņēma Ludi aiz rokas. Šai acumirkli noskaņēja dobjs kuģa pūtiens, lēdija steidzināja meitenīti, tā vilka Ludi uz durvīm, un tas, jau iedams, klanījās lēdijai.

Bērni atkal gāja pa krējumkrāsas eju, bet šoreiz pa citu ceļu. Ai, ka varētu kaut vienu skatu iemest mašīnu telpā, domāja Ludis, vai redzēt, kāds šeit ir komandas tilts! Bet mazā angliete veda viņu caur palmām greznotu zāli. Gaisma te plūda pa milzīgu, krāsainu stiklu logu griestos. Apzeltīti resni eņģeļi turēja lampas. Uz sienām bija uzgleznoti medību skati zaļos meža biežokņos. Grīdu sedza zvaigžņains paklājs. Pie ķeizariem un ķēniņiem nevarēja būt greznāki, bet te sēdēja vai stāvēja tie

paši tūristi, dažs ar plecā pakārtu binokli vai fotoaparātu. Tad bērni gāja caur baltu ēdamzāli, kur neskaitāmi galdi jau bija klāti, un uz katra galda stjuardi vēl novietoja vāzes ar sarkanām rozēm. Viņi steidzās vēl cauri citai — tumši zeltotai, ko pildīja saldi, smagi tabakas dūmi un kur domās nogrimuši kungi sēdēja pie šacha galdiņiem. Un tad meitene vilka Ludi gaŗām veselai rindai skatu logu — ko domāt? uz kuŗa atradās pat veikali! — kur bija izlikti fotopiederumi, lelles — mazi smejoŗi matrozēni — un lielas brīnumainas mēļas puķes.

Bet Ludim gribējās redzēt kurināmo telpu ar tām sareŗģitajām un milzīgajām ierīcēm, kas ņo kuŗi spēja kustināt un virzīt, un viņŗ mazajai prasīja:

„Maŗinas, kur ir maŗinas?“

Viņa saprata, bet kratīja tikai savas linu krāsas sprogas.

Un tad tie izgāja uz klāja; viņa pieveda Ludi pie ieŗogotas vietas kuŗa vidū, un viņi raudzījās lejā. Tur bija baseins ar zaļu ūdeni, kuŗā paŗreiz kūleniski ielēca jauneklis peldu biksītēs, apŗlakstinādams viņus ar sālām ūdens lāsēm. Jautri iesmiedamās, meitenīte atlēca atpakaļ.

ŗai brīdī atskanēja otrs kuŗa pūtiens, un bērni steidzās tālāk. Ludis vēl paguva uzmet skatu augstajam komandas tiltam, kas likās noslēpumains un nepieejams.

Viņi skrēja pāri klājam, gaŗām pasaŗieŗiem, kas atpūtas guļamkrēslos, tad lejā pa magoņu koka kāpnēm. Nu viņi atkal bija krējuma krāsas ejās, griezās pa labi, pa

132 kreisi... Bet tad tie nonāca pie stāvām kāpnēm, kas ve-

da uz augšu, un citur nebija kur iet. Vai tie bija apmaldījušies? Viņi uzkāpa augšā un atradās atkal tādā pašā krējuma krāsas ejā, un pa gabaliņu atkal nāca kāpnes uz augšu un tālāk — uz leju. Ai, tas jau bija tīrais labirints!

„Ja nu noskan trešais pūtiens, un es vairs netieku malā?“ Ludim sirds daudzijās.

Viņi atvēra kādas durvis — tur bija spogulis un liela balta vanna. Nu jau bija pavisam aplami. Mazajai angļietei paspruka smiekli, bet Ludis, mādams ar galvu un kliegdam „Good bye!“, joņoja atpakaļ. Gadīsies taču kāds cilvēks ceļā, kam varēs paprasīt izeju. Bet kā to angļiski sauc?

Viņš jau skolā šo valodu bija mazliet mācījies, bet pašreizējā uztraukumā nevarēja atrast vajadzīgo vārdu. Ak Dievs, angļu valoda skolā bija viņam pats vārīgākais punkts! Viņam nebija grāmatas, viņš nekā nesaprata, un vienreiz tas pat stundā garlaikodamies bija izvilcis no kabatas mutautiņā ietītu baltu pelēnu. Viņš to bija atnesis no Trumuļu zvērnīcas, lai parādītu saviem klases kaimiņiem. Un taisni tai brīdī, kad Ludis to viņiem demonstrēja uz savas plaukstas zem sola, skolotāja tam lika piecelties un atbildēt. Puikas smējās, Ludis sažņaudza pelēnu dūrē, tas iepīkstējās, Ludis sabijies palaida roku vaļā — pelēns nolēca uz grīdas un, kā bumbiņa slīdēdams, paskrēja zem skapja.

„You silly boy,” teica mazā skolotāja, uzkāpdama uz katedras un nervozi skatīdamās apkārt. —

Ai, ka taču varētu saprast, ko tagad jautāt? (Ja viņš šai brīdī tiktu atpakāļ skolā angļu stundā, tas, droši vien, būtu tik uzmanīgs un uzcītīgs, ka uz vietas dabūtu piecnieku.)

Pen, pencil, paper — Ludim šāvās caur galvu kādreiz kalti vārdi. Ko ar tiem iesākt? Tiger, lion, elephant... nē, nē, — table, door — jā, door — durvis un sea — jūra, tā tad prasīs „sea door” — jūras durvis. Tur pašreiz nāk kāds vīrs zilā apgērbā ar zelta uzšuvumiem — kuģa virsnieks.

„Sea door, sea door?” Ludis prasa, bet tas, acīm redzot, nesaprot, izbrīnījies aplūko puiku no galvas līdz kājām un sāk to apbērt jautājumiem galīgi svešā valodā — varbūt tā ir spāniešu? Ludis redz, ka ar šo

kungu saprasties nevar, un skrien tālāk. Par laimi ejas galā nāk vēl otrs tāds pats zils ar spožām pogām. Tas jau no Luža pārgrieztās sejas vien saprot, kas par nelaimi.

Nu tie kopīgi skrien uz priekšu, pa kāpnēm augšā — beidzot vārti uz jūru, pašreiz vienas durvis jau veļ ciet, virsnieks kaut ko uzsauc ļaudīm. Šai brīdī atskan trešais pūtiens — pa galvu pa kaklu Ludis metas pa tauvu kāpnēm lejā, motora laivā iekšā.

Nu viņš sēž tur uz laivas grīdas izplēstām kājām, sviedri rit tam pa pieri. Svešu vārdu drūzmā tās uztveļ divus pazīstamus: „Silly boy“.

No augšas skan jautrs ragu mūzikas maršs, kuģa skrūve sāk griezties, viņi cilā motorlaivu, bet cauri šim skaņām un trokšņiem. Ludis dzird skaļu bērna balstiņu. Kā tad: mazā angliete stāv citu pasažieru vidū augšā pie reliņa — gaiši zilie svārciņi plīvo kā karogs, Ludis viņu tūliņ ierauga. Viņa sauc un vicina abām rokām un, redzēdama Ludi aizvien vēl laivas dibenā nekustīgi sēžam un tikai apaļās brūnās acis grozām, viņa sāk smieties un nevar vairs rīmties.

„Jocīgs skuķēns,” domā Ludis, „viņai vēl ir ko priecāties.”

Bet galu galā nu jau viņš bija laimīgi izbēdzis no šām sprukām, un arī viņš piecēlās, un māja ar abām rokām, un meta savu baretī gaisā.

Pie tam viņš pamanīja, ka ir vienīgais pasažieris motorlaivā. Jauki gan ar tādu ātrumu un paukšķēšanu šauties caur viņiem!

Šoreiz uz kāpnēm dienas zagļu vidū stāvēja arī viņa Silķe. Kad Ludis tam piegāja klāt, Silķe tam uzmeta aizdomu pilnu skatu un kodīgi teica:

„Nu, neņēma vis par zaķi līdz?”

To nu gan Ludis no šā biedra nebija gaidījis. Uzreiz viņam zuda visa patika kaut ko stāstīt par saviem brīnišķīgajiem pieredzējumiem, un, blakus Silķem soļodams, tas skatījās uz otru pusi.

Viņš — Ludis, būtu gribējis aizbēgt no „Vizmas”, no kapteiņa un visiem saviem biedriem, kas viņu bija uzņēmuši savā vidū jau gandrīz kā sev līdzīgu?! Jau šī doma vien viņam likās pretīga. Ka Silķe tā varēja runāt, tas pierādīja pilnīgu draudzības trūkumu no viņa puses.

Tā kā saspīlētā klusēšana pati no sevis nebeidzās, Silķe piegrūda Ludim ar elkoni un pavisam mīksti teica:

„Ir jau labi. Nav jau nekas noticis. Vai tad dzeņam naudu arī dabūji?”

Tas nu atkal bija pavisam biedriski. Ludis izvilka savu angļu naudu, un Silķe tam skaidroja, ka divi esot šilingi un pārējie penniji — brangs ķēriens —, un ka ar tiem kuŗā katrā vietā varot iepirkties. Luŗa saŗutums ŗās Silķes laipnības priekŗā pilnīgi izkūpēja, un viņŗ iejautājās, kā tas esot paguvis tik labi iemācīties angļiski.

„Mācīties nemaz nevajag,” teica Silķe, „vajag tikai runāt. Es aizvien tā darīju — kuŗu angļi satiku, ar to runāju. Tā valoda pielīp pati no sevis.”

Jā, saprotams, tas bija pats labākais. Tā tad jāgaida

Ludis piedāvāja Silķem bananas. Viņiem šos smaržīgos augļus mizojot un notiesājot, pretī nāca divi angļu virsnieki gaišās uniformās ar tropu cepurēm galvā. Tomēr viņu sejas Ludim likās neizsakāmi aukstas un vienaldzīgas, un viņš atzina, ka uzsākt ar tiem sarunu būtu vairāk kā neiespējami. Bet Silķe šai brīdī ar sevišķu uzmanību sāka pētīt savu zābaka purnu.

Kad Ludis atkal uznāca uz „Vizmas“, viņam tur viss, salīdzinot ar nupat redzēto okeana milzi, likās tik mazs un vienkāršs. Bet tomēr tas bija „mūsu“ kuģis, un viņš bija laimīgs tur atgriezties. Vējā plīvoja Latvijas karogs. Kuģa ārpusē bija piesiets dēlis. Uz tā sēdēja matrozis un krāsoja dažas noskrabātas vietas. Strādādams viņš svilpa un taktī šūpoja kājas. Un Ludis uzreiz juta, ka ir mājās, un sāka svilpt līdz...

XXVII. Slavenais arābu šeiks Raizuli.

Kad Ludis otrā rītā, uzlocījis piedurknes un bikses, berza klāju, viņam ar kapteini, kas noliecās no komandas tilta augstuma, iznāca šāda saruna:

„Nu puika, vai tev galva stingri turas uz pleciem?”

„Jā, kapteiņa kungs.”

„Tad tikai piesargies, lai tā tev nenoripo! Kad es priekš gadiem piecpadsmit biju Tetuānā — tas ir kādu gabalu zemes iekšienē —, tur uz sētas mietiem bija samauktas cilvēku galvas.”

Ludis iepleš acis.

„Nemaz nebrīnies! Toreiz arābiem bija slavens šeiks — Mohameds Abdullah Ibn el Raizuli el Hazali el Alani.”

„Tik daudz vārdu!” Ludis nenociešas.

„Jā, jā, tas viņiem norāda uz cieņu. Nu, šis šeiks mazliet bija tāds kā laupītāju virsnieks, un tad šāda dekorācija uz sētas mietiem bija parasta lieta. Tagad jau nu gan laiki būs mainījušies,” viņš piemetina.

Bet Ludim vaigi sāk kvēlot. Viņš jau garā redz auļojošus jātniekus baltos mēteļos ar kailiem zobeniem un paceltiem šauteņu stobriem. Tie pieplok pie savu zirgu kakliem, un lodes džinkstēdamas skrien pāri... Ainas, kas uztrauc... Diezin vai neaizņemties no kapteiņa kādu no

138 tiem asajiem dunčiem, kas karājas viņa kabīnē pie sie-

nas? Bet varbūt viņš tikai joko? Katrā ziņā nepazīstamais Afrikas krasts, kam „Vizma” tagad tuvojās, sāka Ludī neparasti stipri vilināt.

Pabeidzis darbu, Ludis nostājās kuģa priekšgalā un sapņaini raudzījās pār ūdeni. Viņš nejuta kapteini pieņākam un mazliet sarāvās, kad tas apstājās dažus soļus no viņa.

„Pret ko tad arabi toreiz cīnījās?” viņš, saņēmis dūšu, izteica jautājumu, kas tam nedeļa miera.

„Ā, tu par to domā. Nu, viņiem vispār patik kauties. Sākumā kaņoja viena cilts pret otru, kamēr viņus apvienoja tas pats Raizuli — lielais sultāns. Un tad tie cīnījās pret spāniešiem, jo spānieši gribēja paņemt viņu zemi.”

Acumirkli Luža sirds ir Raizuli pusē: tas jau bija tāpat kā vācieši latviešiem.

„Bet kas tad uzvarēja?”

„Nu, spānieši tomēr bija labāk apbruņoti un galu galā atspieda Raizuli pavisam kalnos.”

Ludim piepeši iemirdzas acis:

„Kapteiņa kungs, vai uz Tetuānu neiet vilciens?”

„Iet.”

„Es domāju tāpēc, ka es vakar no angļietēm dabūju naudu par putnu būra aiznešanu,” viņš izvelk savus šilingus un pennijus un tur tos plaukstā: „Varbūt tur biļetei iznāks?”

Kapteinis pamāj ar galvu. Izrādās, ka viņš pats ir nodomājis turp aizbraukt, un viņam nav nekas pretī, ja Ludis brauc līdz.

Un tā Ludim pavisam negaidot iznāk šis ceļojums pa Maroku. Viņam gandrīz nav pacietības sagaidīt, kamēr kapteinis norīkojis planku izkraušanu. —

Ir atkal karsta diena. Logi abās vagona pusēs ir vaļā, un vējš plivina priekškarus, kad kapteinis ar Ludi brauc vilcienā uz Tetuānu. Pa kreisi Ludis redz Vidus jūras klinšaino piekrasti un maigi zilo ūdeni. Viņi brauc cauri stepi. Augstajā zālē stāv maza meitene tumšā kapucē, roku aplikusi baltai kaziņai. Bet tad Ludis redz vairs tikai arābu šeiku Raizuli, par ko kapteinis tam sāk stāstīt. Viņš pavisam skaidri redz savā priekšā šo lielo, smagnējo stāvu, plato seju ar sarkani nokrāsoto bārdu, mazajām, kustīgajām acīm, kas reizē ir mežonīgas, drošas un viltīgas.

„Raizuli bija lielisks šāvējs,” stāsta kapteinis, „ar nedaudz kareivjiem viņš dažreiz kalnos atturēja veselu ienaidnieku baru. Arabi ticēja, ka viņu nevarot ievainot. To sargot īpaša Allaha dota burvība. Un pats Raizuli arī piepalīdzēja šai ticībai.

„Tā reiz viņi atkal apšaudās ar kādu naidīgu cilti. Raizuli zina, ka arābi šauj bez tēmēšanas un tāpēc reti trāpa. Viņš uzkāpj uz klints, kā likteni izaicinādams. Pār viņu lido lodes. Bet viņš smiedamies izpurina veselu sauju no savām drēbēm, ko pats tur iepriekš iebēris. Ienaidnieki pārbīstas, nomet šautenes un bēg.”

Ludis dzird, ka Raizuli bijis netikai kaņotājs, bet arī soģis, nežēlīgs, bet taisnīgs:

„Vienreiz viņa ļaudis sagūstījuši sešus laupītājus. Pa-
140 šas bandas mitekļis nav bijis atrodams. Bet pie Raizuli

atnācis kāds vīrs, kas arī piederējis pie šo laupītāju cilts,
un teicis:

„Sidi, man tev kas jāsaka.”

„Runā!” atbildējis Raizuli.

„Bet vīrs to viņam gribējis pateikt vienatnē. Raizu-
li viņu cieši uzskatījis. Labi, viņam nekas nav pretī,
tikai pirms tam vēl kaut kas jānokārto. Lai vīrs ienākot
pēc piecām minūtēm viņa istabā. Kad vīrs tur iegājis,
Raizuli sēdējis uz paklāja. Pretī bijis otrs paklājs, un
tur Raizuli licis atsēsties savam viesim. Bet šā paklāja
priekšā grīdā bijuši iedzīti seši šķēpi un uz tiem uzmauktas
sagūstīto bandītu galvas.

„Runā!” teicis Raizuli.

„Bet vīru sagrābušas šausmas.

„Sidi, es nācu pie tevis kā draugs,” viņš teicis. „Dod
man naudu, un es pateikšu, kur ir manu biedru paslēp-
tuve!”

„Bet Raizuli neteicis ne vārda. Ilgi un drūmi viņš ska-
tījies šim nodevējam vīrsū un beidzot teicis saviem kalpiem:

„Vediet projām šo vīru, un lai viņš nekad vairs neuzdro-
šinās atgriezties šai pilsētā! To paklāju, kur viņš sēdējis,
dodiet viņam līdz: tas ir nešķīsts, un es to negribu vairs
redzēt.”

Vienu brīdi Ludim ir tāda sajūta, ka Raizuli ienācis
vagonā un nostājies ejā aiz kapteiņa muguras.

XXVIII. Ielu cīņas Tetuānā.

Bet te vilciens ar grūdienu apstājas, viņš atkal apziņas īstenību, uzlec kājās un kopā ar kapteini dodas ārā.

Izgājuši caur stacijas ēku, viņi redz balto Tetuānu kalnā paceļamies. Zaļi zari un maigas ziedu stīgas šūpojas stiprajā, karstajā vējā pie pilsētas sienas. Kapteinim jānostājas aiz kāda mūra izciļņa, lai varētu aizdedzināt papirosu. Bet visus Luža prātus savaldzina pilsētas skati, kas ar katru soli kļūst divvaināki. Lūk, viņi iet pa šaurām ielām it kā pa koridoriem, starp baltiem nelieliem namiņiem, ko brīžiem pāri ielai savieno mūra arkas. Pretī nāk vīri ar turbaniem vai sarkanām cepurītēm galvā, košos gaŗos svārkos, plīvojošos mēteļos platām piedurknēm. Sievietes ietinušās baltos palagos — viens aizsedz muti, otrs aptīts ap galvu un virsū vēl uzlikta milzīga salmu platmale ar zilu auklu un bumbujiem. Un visur — uz sliekšņiem, uz ielām, renstelēs kust un sēž mazi netīri bērni. Eiropiešus ieraudzījuši, tie stiepj viņiem ubagodami roķeles pretī un pavada viņus tālus gabalus.

Ludis, aizturējies elpu, skatās apkārt, vai neieraudzīs uz kāda mieta uzsprastu galvu, bet nekā tamlīdzīga. Visapkārt vislielākā miermīlība.

„Tagad gan laikam vairs nenotiek ielu cīņas?” viņš jautā kapteinim un nopūšas.

„Nu, paldies Dievam!” tas atbild, tomēr no Luža nokāsēšanās nojauš, ka puika paliek pretējās domās.

Saules apspīdētās baltās sienas žilbina acis. Pa atvērtām durvīm Ludis redz, kā kurpnieks pagatavo ādas tupeles. Citā vietā kāds skrīveris raksta vēstuli sievietei, kas sēž tam pretī un laikam pati šo mākslu neprot. Meitenes ar augstām māla krūzēm stāv rindā pie ūdens vada. Kapteinis ar Ludi iet pa eju, kas klāta zaļām vīnstīgām apaugušām kārtīm. Lūk, tirgus laukums. Mazi ēzelīši, kas izskatās tik pacietīgi, nes kurvjus un maisus. Dažam vēl uzsēdies virsū viņa kungs, kuŗa kājas nokarājas līdz pašam bruģim. Kāds cienīga izskata sirmgalvis nopircis gaiļi un nes to aiz kājām pakārtu mājās. Ludim sirds saraujas: nabaga putns veltīgi staipa kaklu, cenzdamies ieņemt normālu stāvokli, bet sirmgalvi tādi „sikumi” neuztrauc. Pa kādiem vārtiem Ludis ieskatās ar zilām glazētām plāksnēm izliktā pagalmā; vidū aug mazliet panīcis apelsīnu kociņš ar pāris augļiem zaros; akmens blodā čalo ūdensstrūkliņa.

„Tur mājnieki pirms ēšanas mazgā rokas,” saka kapteinis, „tas muhamedāņiem tāds šķīstīšanās paradums.”

Kapteinis apstājas pie kāda veikala, kur izlikti skaisti raibi kamēļa ādas sēdekļi. Viņš apsolijs kādam draugam Latvijā tādu atvest līdz, bez tam viņam jāmeklē vēl kamēļa ādas somiņa savai vecajai mātei. Sākas tirgošanās, bet kapteinis nav apmierināts un grib vēl apskatīties citās līdzīgās bodītēs.

144 „Puika, ja tev garlaicīgi,” viņš saka, „tad vari viens

pats paklaidot. Ceļu uz staciju zini? Nu, tad pēc divām stundām esi tur!”

Ko Ludis vēl jaukāku varētu vēlēties! Viņš pasmaida līdz ausīm no prieka un veicīgi iet uz priekšu.

Pie stūņa viņš apstājas un klausās dobajā daudzbalzu murmināšanā. Durvis un logs ir vaļā. Ieskatīsies iekšā! Pustumsā viņš redz kādu duci mazu puiku ar sakrustotām kājām uz grīdas tupam. Viņiem pretī sēž kāds bārdains vīrs turbanā. Visi viņi, viegli šūpodamies, korī vienmuļi skaita kādus vārdus.

„Laikam skola,” Ludim iešaujas prātā, un viņš par to vēl noteiktāki pārliecinās, kad bārdainais sabukņī kādu mazu resgali, kas ziņkārīgi pagriež galvu pret Ludi logā un rāda tam mēli. Stundu nevar traucēt, un Ludis iet tālāk pa gaismu, kas apžilbina.

Kāda augstāka nama priekšā stāv pulciņš kareivju. Visi viņi ir lieli un stalti, skaistām tumšām sejām.

„Tie ir arabi,” domā Ludis, „tagad tie kalpo spāniešiem, bet tomēr izskatās lepni un neatkarīgi.”

Pie jostām viņiem zib ieroči. Viņu uniformas ir mirdzoši baltas. Lai gan šīs ielas ir gaužam netīras, uz kareivju platajām audekla biksēm nav redzams ne mazākais melnumiņš. Tās ir kā sniegs.

Iela ved pret kalnu. Brīžiem tā pārvēršas kāpnēs. No augšas Ludis var noskatīties pāri jumtiem. Uz maza laukumīņa pie zema mūra žoga stāv vairāki bērni — puikas un viena meitenīte skrandainos īsos svārciņos, no kuriem tā acīm redzot jau izaugusi; puikas rāda uz viņu ar pirk-

stiem, un meitenīte, skaļi raudādama un seju rokām aizklādama, iet projām...

Ludis tā staigā labu brīdi. Viņam pa priekšu pa stāvo ielu kāpj ēzelītis. Te viņam gar vaigu nodžinkst akmens, kas tieši ķeķ ēzelīti pa kāju. Tas apstājas, papurina kāju, līdz sava kunga mudināts kāpj tālāk. Apgriezies Ludis pamana, kā aiz stūra slēpdamās pazib apaļa zēna seja un roka platā dzeltenā piedurknē. Pēc brīža atkal nodžinkst akmentiņš, bet šoreiz tas vairs neaizsniedz ēzeli. Ludis paātrina soļus.

Logiem visur nolaisti priekškari vai aizvērti slēgi. Bet viens ir pusvirs. Uz zemās palodzes stāv liels māla pods. Taisni tai brīdī, kad Ludis iet logam gažām, liels akmens ar spēku mests atsitās pret māla trauku, sadauzīdams to gabalos. Piens nošķakstina rūtis un Luža blūzi un baltā straumē list pa palodzi zemē. Dusmīgi Ludis skatās uz to pusi, no kurienes akmens lidojis — nekas nav redzams. Bet no loga atskan nikna bāršanās: tur stāv veca sieviete, šoreiz ar neaizsegtu seju. Trīcošām rokām uzlasīdama māla lauskas, tā savā valodā ņemas nosvētīt Ludi.

Nē, tas taču ir par daudz! Apgriezies uz papēžiem, viņš skrien meklēt vainīgo. Kas tas ir par neatlaidīgu rakari? Ludis nolec pāris kāpnes zemāk, pagriežas mūŗa ejā — tur ir pavisam melna ēna, nekas, pēc brīža acs pierod! — nāk laukumiņš it kā pagalms. Viņš iet, taustīdamies gar sienām. Piepeši sienā padziļā niŗa un tur, pavisam tuvu Luŗa sejai, netīrā apaļā puikas seja un rokas dzeltenajās piedurknēs.

Zēni, ne vārda neteikdami, sakampj viens otru ap pleciem, un nu ēnainajā klusumā sākas laušanās. Ludis ir dusmīgs un nokaitināts, bet mazais tetuānietis nekaunīgs un spītīgs. Ludis ar piepešu rāvienu nogrūž to uz brūģa, bet viņa paša rokas atsitas un noberžas pret akmeņiem. Svešais to sagrābis priekšā aiz krūtīm. Ludis mana, kā viņa matroža apkakle noņirkšķ šuvās. Tetuānietis dod Ludim belzienu ar ceļgaliem pa vēderu. Ludis nevilšus atraujas atpakaļ, tetuānietis tam sātiski uzvejas virsū, viņi cieši saņņaudz viens otru, spēņas kājām, šņākdami saritinās kamolā. Neviens nedomā padoties, bet, pa akmeņiem veldamies, abi jūt, ka ir vienādos spēkos. Brīžiem viens ir augšā, brīžiem otrs. Te svešais puika negaidot iekož Ludim kaklā. Nu, tas ir pavisam zemisks paņņemiens! Ludis ir sašutis un kļūst nežēlīgs. Zēnu rokas nekustīgi sakrampējušās kā dzelzīs. Ludis atliec galvu un iesit ar pieri svešajam puikam pa zodu — viņam pašam nošķķīst dzirksteles gar acīm, bet tetuānietis mirkli atlaižas. Šo brīdi Ludis izlieto, lai uzraustos stāvus un ar visu atlikušo sparu ieogrūstu savu pretinieku nišās kaktā. Tas atslābst, Ludis atbrīvo rokas un ieogrūž to guļus nišā. Tad viņš ar trim lēcieniem ir atkal saulē, pārļaižas par mūņa žogu un nonāķ kādā zemākā ielā.

Nu, tiešām, matroža apkakle tam atplēsta! Āda uz pirkstu kauliņiem noberzta asinīs, kaklā sāpīgais kodiens laikam zils — bez spoguļa to nevar redzēt. Viņš nopurinās — labi tomēr, ka tas negantnieks palika apakšā! —

Bet Ludis vilās, domādams, ka cīņa ar to izbeigta. Šai 147

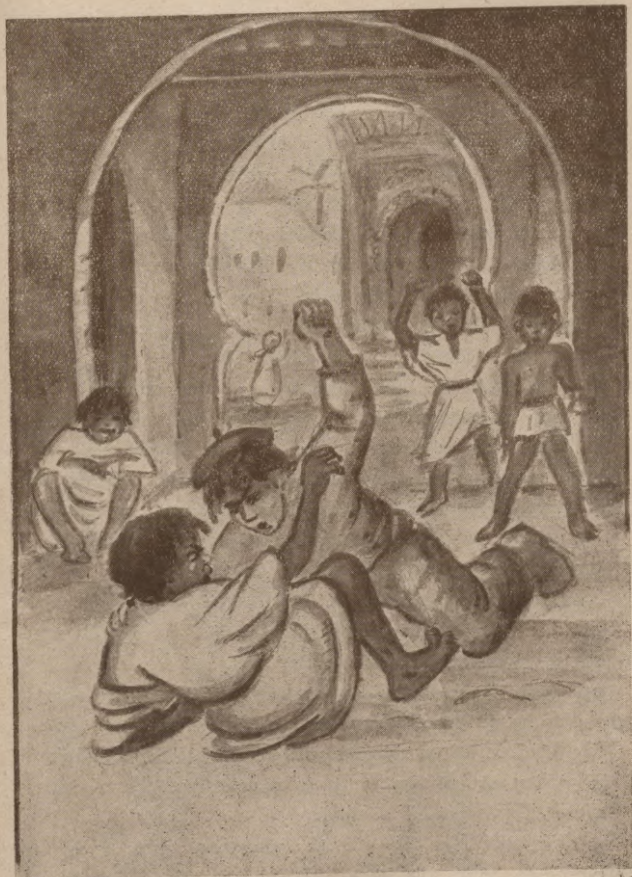
dienā viņam bija izdevība iepazīties ar Allaha ticīgo — atriebīgo kareiviskumu.

Kādā ielas līkumā Ludis apstājās, jo viņa acis laipni sveica skaists it kā akmens mežģinēm klāts tornis. Jauki! Jāaplūko tas tuvāk — vai tā nebūs muhamedāņu baznīca — mošeja? Ludī izgaisa kautiņa satrukums, un viņš, acis nenovērsdams no gaišā torņa, steidzās pa ielām uz priekšu, lai nokļūtu tā tuvumā. Bet torni ieslēdza ielas sarežģītos līkumos, Ludis brīdi pa tiem maldījās, līdz negaidot iznāca uz platas taisnas ielas.

Bet bija jau tīrā laime te atrasties, jo taisni šinī acumirkli atskanēja zirgu kāju dipoņa un viņam paauļoja garām trīs jātnieki — braši, mirdzoši balti tērpti kaņavīri — uz straujiem zirgiem. Luža acis bija pilnas gaiša prieka. Kas zina, vai tie nebija Raizuli ļaudis?

Piepeši, saceltiem putekļiem noplokojot, viņš ieraudzīja uz ceļa spožu sidrabainu dunci. Ludis pieskrēja klāt un pacēla to — asmens bija abās pusēs asināts, un spala mirdzēja raibā emaljas rakstā. Jātnieks taču pamanīs zaudējumu un nāks atpakaļ un ja nē, kur gan viņš to varētu nodot?

Ludis neziņā palika stāvot. Iela likās kā izmirusi. Bet te pēkšņi no muguras puses viņa plecus apņēma divas saskrambātas rokas dzeltenās piedurknēs. Acīm redzot, šis puika tam nemanīts visu laiku bija sekojis. Brūnie pirksti sniedzās pēc Luža atrastā spožā ieroča. Ar to rokā Ludim nebija viegli cīnīties, jo gribot negribot nācās vairīties no asi notrītā asmens, kas bija vērsts uz leju pret viņa

lu. Dieniņ, kas tie bija par cietiem pirkstiem! Ludis risti-
jās. Bet dzeltenais sāka kliegt un saukt. Saskrēja bēr-
ni, piesteidzās kāds pusakls ubags ar plecā pakārtām tar-
bām un lielu vecu konservu bundžu, ko tas nolika zemē.

Bērni kļiedza, bet neuzdrošinājās tuvoties trakajiem cī-
nītājiem, kuŗu dūres krampjaini žņaudzās ap bīstami zibo-
šo asmeni. Te mazais muhamedānis spēji rāva Luža roku
ar visu dunci uz sāniem. Dunča gals aizķērās aiz Luža jau-
nās blūzes, pāgriezta to līdz ar kreklu un novilkta uz ādas
sarkanu rievu. Bet Ludis veikli izgriezta savu roku no te-
tuānieša kampiena. Vairīdamies no asmens, kas tagad bija
pret viņu pavērsts, uzbrucējs atlēca sānis.

Un šai mirklī, cauri baltajiem putekļiem atauļojis, vie-
nu soli no zēniem pieturēja jātnieks. Sev pašam nesa-
protamu uzvaras saucienu kliegdam, Ludis augsti paceltā
rokā sniedza tam dunci pretī. Jātniekam, domājams, bi-
ja jāsteidzas panākt savi biedri, un tāpēc tas, saķēris sa-
vu ieroci, bez pateicības iegrūda to makstīs, vienā mirklī
apgriezta zirgu apkārt un pazuda putekļu miglā.

Bet pēc šā notikuma uzreiz pret zēnu dzeltenajās pie-
durknēs vērsās dedzīgs skatītāju sašutums. Viņi grāba sau-
sas smilšu saujas un svieda tam acis, bet viens puika to
apmētāja ar puspuvušiem augļiem, ko ņēma no ubaga
skārda bundžas. Dzeltenajam resgalim nekas cits neat-
lika kā steidzīgi un ar kaunu atkāpties. Bet Ludis, bērniem
ar galvu mādams un smiedamies sauksams: „Tikai sado-
diet!“, devās pretējā virzienā.

Tikai pēc minūtēm piecām viņš sajuta sāpes sānos, un
150 piespieda rokas pie sava ievainojuma. Ai dienīņ, jaunā

blūze bija pušu! Vaina sūrstēja... Bez tam — cik laika īsti bija pagājis, kopš viņš šķīrās no kapteiņa? Straujie pārdzīvojumi bija galīgi sajaukuši viņa laika apziņu. Varbūt bija pagājusi stunda, bet varbūt arī divas, trīs?

Skriešus tas devās stacijas virzienā. Drīz vien viņš manīja, ka atradās eiropiešu kvartālā — izbeidzās baltie namiņi ar neregulāriem logiem un arkām, pa trotuāriem stāgāja eiropieiski tērpti ļaudis — laikam spānieši —, pa ielām, skaļi taurēdami, brauca auto.

Kāda piecstāvu nama priekšā stāvēja galdiņi, un pa vaļējiem logiem bija dzirdama deju mūzika un kastaņetu klabēšana.

„Halo!“ atskan balss no balkona.

Ludis paceļ galvu: tur sēž kapteinis ar avīzi rokā, un viņam priekšā liela glāze ar salmiņu.

„Nāc augšā, vēl līdz vilciena atiešanai kāda pusstunda!“

Ludis iziet caur tukšu zāli, kur spēlē radio, un uzkāpj uz balkona. Bareti viņš noņēmis un tur kreisajā rokā, ar labo aizturēdams „uzšķērsto“ blūzi. Kapteinis pavēl tam nosēsties sev pretī. Nolaistais audekla jumtiņš tos patīkami sarga pret sauli. Pienākušajam viesmīlim kapteinis liek atnest Ludim saldējumu ar vafelēm. Kamēr Ludis atspirdzinās, kapteinis, ar acīm slīdēdams pa avīžu slejām, jautā:

„Nu kā labi patīk Tetuāna?“

„Labi. Bet te ir diezgan mežonīgi tipi.“

„Kā?” kapteinis atrauj skatu no avīzes, viņa acīs ir zobgalība. Bet te viņš redz, ka Luža blūze ieplēsta, jā, tā pat piesūkusies asinīm un zēna seja mazliet bāla.

„Kas tad tev noticis?” viņš paliecas uz priekšu.

„Es drusciņ esmu ievainots,” Ludis klusi saka.

Kapteinis paveļ blūzes plīsumu un ierauga vāti. Tur nav ko šaubīties. Viņš izvelk savu tiro kabatas drānu un liek to Ludim uzspiest uz ievainojuma.

„Kā tas tev gadījās?”

Ludis zina, ka viss būs jāizstāsta, un redz, ka kapteinis tūliņ grib doties prom. Bet tik brīnišķīgu saldējumu taču nevar atstāt neapēstu!

Ludis lūdz: „Tikai vienu minūti, kapteiņa kungs!”

Un redzēdams, ar kādu kāri Ludis notiesā savu saldo ledus putru un nolaiža vēl kaņoti no abām pusēm, viņš secina, ka ievainojums nevar būt nedz dziļš, nedz bīstams.

Kad viņi nonākuši uz kuģa, kapteinis tomēr apskata Luža vainu, pārsien to un liek Ludim arī nākošo dienu nekustoties palikt kojā.

„Bet manā pusē taču bija taisnība, un es pareizi rīkojos?” Ludis, galvu no spilvena pacēlis, nopietni jautā.

„Nu taisnība, kur taisnība,” kapteinis atbild, „bet pielūko, ka tavu ādu nākošreiz vispār vēl var salāpīt!”

Ludim pašam visvairāk bēdas par saplēsto jauno blūzi. Arī stjuards kaut ko rūc par nelabojamiem padaužām un veltīgi izšķiestu naudu un darbu, bet tomēr griezumu salāpa no kreisās puses tik meistariski, ka nezinātājs to nemaz nevar manīt. Arī atplēsto apkakli viņš piešuj.

XXIX. Kommati un punkti.

„Vizma“ brauc atkal pa okeanu, un, kojā guļot, laiks Ludim liekas gaŗš bez gala.

Svētdienas pēcpusdienā Silķe sēž uz ķebliŗa pie uzsitamā sienas galda. Viņŗ galvu atbalstījis uz elkoņiem, visus desmit pirkstus apracis savās dzeltenajās un pelēkajās matu pinkās un domā. Tam prātā rakstīt gaŗu vēstuli tai meiŗai ar apaļajiem vaigiem, kas Latvijā vienmēr par viņu domā.

Ludis tam pašreiz vēl ar visiem sīkumiem pārstāstījis savas Tetuānas dēkas un gaida viņa spriedumu:

„Nu, ko tu manā vietā būtu darījis?“

„Kāda uzruna ir labāka,“ prāto Silķe, „„Daiļo Līŗuk' vai vienkārŗi ‚Miļo pagāniŗ‘?“

Viņŗ neziņā kasās aiz auss.

„Nu saki taŗu, Silķe,“ Ludis neatlaiŗas, „ko tu būtu darījis?“

„Rakstīs abus divus!“ Silķe atrisina savu problēmu un steidzīgi vien ar ķirkstoŗu spalvu velk stāvus burtus uz koŗi zaļā pastpapīra.

„Es būtu atsaucis policiju,“ viņŗ izmet nevaļīgi un priecīgi.

„Policiju!“ Ludis ir saŗutis. „Bet saproti: neviena kārtībnieka tur ne redzēt; ielas kā izmiruŗas, iet liku loŗu, vi-

sur mūra žogi, iedobumi; šis zvej tik akmeņus vienu pēc otra un kuŗu katru brīdī slēpjās kādā spraugā.”

„Nu,” Silķe sāk minēt uz labu laimi, „tad es pasūdzētu skolotājam tai pātaru skolā vai ieliktu otrā dienā avīzē...”

„Tu esi tīrais zābaks!” Ludis pagriežas pret sienu.

Silķes spalva skrāpē tālāk. Ai, ko rakstīt viņam netrūkst! Ka tikai zinātu, kur likt tos punktus! Līžuks aizvien smējās, ka viņa vēstulēs neesot neviena kommata, ne punkta. Ja Silķem būtu noteikšana, viņš tādus nevajadzīgus krāmus pavisam no rakstiem būtu izmetis. Bet ja nu Līžukam tie tā patika, viņš, pārlasīdams vēstuli, tos šur tur ietupināja, kur starp vārdiem bija palikušas lielākas spraugas.

„... Uz ballīti Ziedoņu klubā Tu neei jo tur ir tikai putekļi caurvēš un nav nekādas hijjēnas.

Aukstcienībā par Tevi rītos un vakaros domādams

Tavs Pēteris.”

viņš nobeidza, noslaucīja sarkanajā mutautiņā pieri un, apmierināti nopūzdamies, piecēlās.

Ludis atgriezās seju no sienas un redzēja, kā Silķe salocīja pastpapīru un iebāza aploksnē. Ā, vēstule!

„Silķe,” viņš mīļi prasīja, „vai tu nevarētu man pārdot marku un vienu pastkarti — es redzēju: vakar tev bija vesela paka.”

Nu, Silķe bija pieklājīgs — izvilka no azots biezu aploksni ar pastkartēm un pameta to Ludim. Kamēr matrozis rakstīja adresi skaistiem „iespiestiem” burtiem, puika, uzrausies pussēdus, izklāja visus šos skatus sev priekšā

154 uz gultas segas: tur bija kāda iela Tetuānā ar pakavveida

ieejām, ko greznoja smalkas arabeskas; kāds piemineklis Gibraltārā, lielgabali — brīnums, ka viņš tos nebija pamanījis —; bet viena karte bija krāsās: jūra zilāka par zilu, stāvas klintis ar ziedošiem krūmiem apaugušas, tā būs īstā. Palūdzis no Silķes tinti, viņš sāka rakstīt, cik skaisti vien šai neērtajā stāvoklī spēja:

„N. pilsētā, Bezelīgu ielā 77. Ķīnā vēl es neesmu, bet arī te ir jauki. Es braucu uz kuģa. Vakar es Tetuānā iekļuvi ielu ciņās. Daudz sirsniņu sveicienu. Ludis.”

Tad padomājis, viņš vēl piemetināja:

„Arī lācim klājas labi.”

Bet patiesībā tā bija lieta, kas beidzamajā laikā viņā radīja aizvien lielāku nemieru: lācim tumšajā pašobelē kuģa priekšgalā tā īsti labi vis nebija. Nu, Ludis jau šad tad to palaida brīvībā, un tad viņš skraidīja pa klāju, uzslējās stāvus un raudzījās pār reliņu. Bet Ludis taču viņam bija solījis brīvu pastaigāšanos pa mežiem, gulēšanu sūnās un zaros u. t. t. Un te bija tikai dēļi, tauvas un skats ūdenī — patiesībā tikai tāds pirmās šķiras cietums.

„Silķe!”

„Nu?”

„Vai uz Madēras salas, kurp mēs braucam, ir meži?”

„Nezinu labi. Bet katrā ziņā tāds zaļš biežoknis — bananu plantācijas, vīna dārzi...”

„Nē, tas neder, vajadzīgs īsts mežs. Zini ko: pirmajā izdevībā es gribu palaist lāci brīvībā mežā, pavisam, lai viņš tur dzīvo.”

Silķe lāgā neuzklausās, viņš pašreiz laiza marku, limē to uz vēstules un domā par Līžuku...

„Ak, lāci...” Silķe ir izklaidīgs, bet tad tam piepeši kas šaujas prātā: „Pa, pa, uz Madēras taču ir augsti kalni... Kā tad, tur vajag būt bieziem mežiem. Mans tēva brālis Krišs — arī jūrnieks — stāstīja, ka kalnos reiz nošāvis vecu sirmu vilku. Domāju, tas bija Madērā. Par zīmi viņš vēl vilka asti bija pārvedis parādīt.”

Luža lēmums bija ciešs un galīgs. Un kad viņš atkal drīkstēja skraidīt apkārt, tas tūliņ devās pie brūnā un kā saldu solījumu čukstēja viņa tālu atpakaļ stāvošajās apajās ausīs:

156 „Madēra!”

Ludim likas, ka lāča mazās blāvās acis to uzlūkoja ar izbrīnu. Viņš gulēja izstiepies gar sliekšni, prāvās ķetnas sakrustojis uz krūtīm un elsa aiz karstuma.

„Nāc ārā!” un Ludis tam lika kāpelēt pa kāpnēm un klājiem, lai to pieradinātu pie jaunās dzīves kalnos. Šis lempīgā izskata zvērēns tomēr bija brīnum veikls: no paugstinājumiem tas veicīgā kustībā laidās lejā atmuguriski un, uz kāpnēm stāvēdams, brīžiem salika visas četras kājas kopā.

XXX. Drāmatiski notikumi Madērā.

Kādu rītu pavisam agri Ludis miegā juta, ka kāds to velk aiz kājas. Atvēris aizlipušās acis, tas ieraudzīja zem savas kojas Silķi stāvam.

„Ludī, mēs esam Madērā. Nāc augšā!”

Pāris mirkļos Ludis bija nomazgājis seju, saglaudis matus un saģērbies. Viņš nostājās blakus Silķem un citiem biedriem pie reliņa.

Rīta sārtajā gaismā tie uz krasta redzēja pilsētu. Bet šinī brīdī tos vēl vairāk saistīja cita aina. Gandrīz pie paša kuģa bija piebraukusi laiviņa, kuģā, ar vienu airi airēdams, stāvēja kails jauneklis un zēns. Jauneklis kļiedza: „Penny, penny!” un rādīja ar pirkstu dziļumā, un mazais to pašu atkārtoja savā augstajā balstiņā, rokas kā lūgšanā salicis. Viens no kuģa ļaudīm iemeta mazu naudas gabalu jūrā. Un tūdaļ puika tam lēca pakal, nira caurspīdīgajā dziļē, sakampa naudu ar muti un izķepurojās atkal virs līmeņa. Jauneklis tam palīdzēja ierāpties laivā, pasvieda divieli, un puika sāka slaucīties. Pēc tam tie tūliņ par jaunu sauca savu „Penny, penny!”, un kad kāds naudas gabals zibēdams lēni grima dziļumā, atkārtojās tas pats. Kad nejauši ūdenī tika iemesti divi naudas gabali, tiem pakal lēca abi mādērieši. Likās, ka niršana viņiem nedarīja nekādas grūtības: tas bija amats, ko viņi labi prata.

Pēc brīža, ieraudzījis kapteini, Ludis gribēja mesties pie viņa un pastāstīt savu jauko nodomu aizvest lāci kalnos. Vajadzēja taču izprasīt atļauju pārvest viņu laivā. Bet tai pašā brīdī pie kapteiņa piegāja pirmais stūrmanis un sāka runāt, kā likās, par svarīgām lietām. Pēc tam Ludim bija darbs kambīzē un kajītēs, un kad viņš vēlāk meklēja kapteini, tas bija jau aizbraucis uz krastu. Un tā Ludim neizdevās izstāstīt savu nodomu.

Viņš izlaida brūno no viņa mitekļa. Zvērēns sāka nemierīgi skraidīt gar kuģa malu šurp un turp, it kā tas atastos lielā sprostā. Ludi sāka mocīt sirdsapziņa un žēlums.

„Ak, mēs tomēr brauksim!“ viņš nolēma, uzsizdams brūnajam pa skaustu.

Viņš zināja, ka vienīgā piestāšanās pēc Madēras būs Lisabona un jau vakarā kuģis dosies atpakaļ jūrā. Tāpēc nevarēja vilcināties.

Izņemot vakti, visi kuģa ļaudis pēc pabeigta darba bija aizbraukuši malā vai atpūtās kojās. Nebija neviena, ar ko šo lietu tuvāki pārrunāt.

Ā, tur pašreiz samiegojies no mašīnu telpas kāpa viņa draugs ūdenslīdējs! Tas nebija sen jau skuvies, un viņa jaka bija oglēm nomelnējusi un pilna eļļas traipu.

„Ko tad tu te viens pats kūko?“ viņš iejautājās, aizkūpinādams pipi.

„Gaidu, vai kādam nebūs luste mani pārceļt malā.“

„Nu, pinkainais jau arī uz turieni vien šķielē,“ večuks nosmējās, ar ieksti rādīdams uz lāci, kas, piespiedies pie reliņa, šūpoja galvu.

„Tā ir, Liepas kungs, viņš jau nedēļām nav bijis uz zemes.”

„Lai iet, brauksim ar!” Liepa negaidot teica, iebāza pīpi kabatā un iesplāva rokās.

Viņš pats, saprotams, Madēras ļaudīm negribēja rādīties. Jādzen bārda, jāmazgājas, jāģērbjas. Labāk vienu dienu tā krietni atpūtināt kaulus. Bet Ludi jau nu viņš var aizvizināt, kaut ar visu to lāča bērnu.

Lācēnam apsēja īpašu jostu ap vidu un tad to ar krānu kā kādu preču saini ielaida laiviņā. Divi matroži smiedamies nāca talkā. Laiva gan bīstami salīgojās. Ludis, uz ceļiem tupēdams un apskāvis lāci, to ar draudzīgiem plīķiem nomierināja, un vecais Liepa pa to laiku ar visu spēku likās airos.

Viņi piestājās drusciņ nomaļākā krasta vietā, kur pašreizējā pusdienas tveicē nebija ne dvēseles.

Izrāpušies malā, Ludis ar lāci sāka iet pa maziem gliediem akmentiņiem bruģētu ielu. Iešana bija slidena. Gabaliņu pagājis, Ludis aiz brīnumiem apstājās: pa ielu brauca ragavas, tiešām ragavas! lai gan no sniega nebija ne vēsts. Tās bija piekrautas balķiem, un vilcējs bija mūlis. Un, tālāk iedams, Ludis pamanīja vairākus līdzīgus pajūgus.

Bet arī ļaudis sāka griezties apkārt un apbrīnot viņa pavadoni. Lācis cēla purnu gaisā, atkārdams apakšlūpu, grozīja galvu, tikai iešana tam negribēja lāgā veikties: varbūt viņš gaņajā jūrā braucienā no tās bija atradis? Tas Ludi radīja bažas. Vēl jaunāk bija uz šosejas: tā, saulē sakarsusi, dedzināja viņa kailās pēdas, un brūnais tikai

160 vilkšus ar mokām bija dabūjams uz priekšu.

Portugaļu bērnu pulciņš, kas salasījās ap abiem svešzemniekiem, smējās un spiedza. Divi puisēni mēģināja lāci pastumt no muguras, bet te viņš negaidot pikti ierūcās. Viss bērnu bars izbijies atsprāga atpakaļ, pats mazākais skatītājs, iebāzis pirkstu mutē, sāka raudāt.

Ludis pārdomāja: viņam aizvien vēl kabatā bija angļietes dotie šilingi. Par Tetuānas biļeti kapteinis nebija gribējis no Luža ņemt naudu pretī. Pa šoseju brauca taksiši — ja nu viņš vienu noīrētu! Tā patiesībā arī bija vienīgā izeja, ja pirms vakara gribēja tikt kalnos.

Ludis svilpa un vicināja roku, un piebrauca drebelīgs veclaiku auto. Šoferis izbāza savu pagalam sačervēlējušos nodegušo seju, kuņģā bija lasāma vislielākā neuzticēšanās. Bet kad Ludis atplēta roku un parādīja šilingus savā delnā, šoferis tūdaļ pakalpīgi atvēra sava taksīša durtiņas. Ludis ar lāci līda iekšā un pa logu rādīja, ka grib pašās kalnu galotnēs. Krunkainais pazībsnīja ar acīm, klainīja galvu, bērni klaigāja ardievas, un taksītis rūkdams devās kalnā.

Lācis, tupēdams uz grīdas, viegli elsa, ēnā tas drīz vien sāka justies pavisam labi, bet Ludis, turēdams viņa galvu starp ceļgaliem, raudzījās pa labi un pa kreisi un tieši aprija ar acīm visu, ko redzēja.

Sākumā viņi brauca pa Funčalas ielām, pa kādu laukumu, gar kādu parku, kas bija pilns ķēnišķīgām palmām. Lūk, caur šiem robainajiem vēdekļiem redzama maigi zilā jūra! Ludi, vai viss tas tikai nav sapnis? tūliņ tu pamodīsies! Tad nāca vīna dārzi un bananu dārzi. Ap mazām, mīlīgām baltām mājiņām kuploja gaiši sārtas pelargoni-

jas. Uz sliekšņiem sēdēja sievas un meitenes un izšuva dažādas segas. Un visur — pažobelēs, ielas malā — stāvēja bērni, arī gaišmataini. Tie nu gan likās daudz laipnāki par Tetuānas jauno paaudzi: rokās viņiem bija ziedu pušķi, un, kad Ludis joņoja tiem gažām, viņi kļiedza priecīgus apsveikumus un meta savas puķes taksītī. Beigās Ludis bija pavisam apbērts ar rozēm un jasmīniem. Kas zina, varbūt šie mazie nevainīgie salas iemītnieki noturēja viņu par bagātu amerikāņu tūristu un cerēja, ka tas viņiem savukārt saužām vien kaisīs naudas gabaliņus pa taksīša loģiem?

Bet tad mājiņas kļuva aizvien retākas. Sākās lauki. Bet jocīgi lauki gan tie bija: ar zemu mūri iežogoti un pavisam mazi, dažs ne lielāks par galdu. Ludis brīnījās, cik gan tādā var kviešu izaugt — varbūt ko trīs kliņģerus izcept? Pa šauriem kanālišiem starp šiem punduru laucīņiem tecēja ūdens.

Bet te taksītis ar spēju pagriezienu iebrauca mežonīgā ielejā — gar abām pusēm slējās stāvas melnas klintis. Ceļš veda uz augšu. Taksītim bija ko cīnīties. Aizvien augstāk tie rāpās, vienā pusē bija bezdibens, otrā kalns — zaļi lapu koki un akmeņi. Viskraujākajās vietās šosejas malā bija zemi mūra žogi, veseli vai pa pusei iziruši.

Viņi brauca pa mežu. Patiesībā gan tas vairāk atgādināja parku, bet, likās, ka tas tomēr bija pietiekoši biezs un dziļš, lai lācis tur varētu justies kā mājās. Silķes tēvocis taču te bija nošāvis vilku, un tie, kā zināms, dzīvo

Tad mežs izbeidzās, sākās krūmi un pļavas. Šoferis apturēja un kaut ko skaļi paziņoja savā valodā. Ludis izlīda ar lāci ārā, samaksāja par braukšanu prasītos divus šilingus un tad sāka iet pa zāli, kas bija pilna sīkām smaržīgām puķēm. Lācis iebāza smailo degunu vienā tādā ziedu ceturā, ko aplidoja bites. Viņš kāpa pāri nekārtīgi izkaisītiem akmeņiem. Pēc brīža Ludis noietās zemē un novilka lācēnu sev līdzās. Saule spoži spīdēja, un tomēr te augšā bija gandrīz vēsi; lūk, netālu pat tinās viegla caurspīdīga migla, jeb tie bija mākoņi?

Ludim likās, ka šis brīdis bija pavisam svinīgs: viņš noraisīja brūnajam apkakli, paņēma to aiz ausīm, sakratīja un sacīja:

„Nu tu esi palaists brīvībā.”

Brūnais pacēla purnu pret Luža seju; vai viņš ko saprata? Ludim bija mazliet skumji šai šķiršanās brīdī, bet viņš augstirdīgi teica:

„Tagad tu vari staigāt, kur tev patīk, ložņāt pa zariem, taisīt melnajos akmeņos alu.”

Ludis piecēlās un skatījās visapkārt — lejāk mežs likās tālu izplešamies. Cerams, ka ļaudis ļaus brūnajam mieru. Zvērs vēl bija jauns, gan viņš drīz vien pieradīs pie dzīves vaļā, iemācīsies atrast sev pārtiku. Ludis ardievdamies to vēl paglaudīja un tad viegli pagrūda, lai viņš nu iet. Lācis sāka cilpot uz kādu krūmu puduri un drīz izzuda Luža skatiem.

Ludis pārmeta dažus kūleņus — arī viņš tik sen nebija pļavā bijis — un tad jautri sāka skriet. Jauki, jauki! Zemu lejā bija redzams kāds ciems ar baznīcu. Ludis šķū-

ca pa nogāzi lejā, daži akmeņi atira un ripoja viņam pa priekšu. Tad viņš izvijās caur koku stumbriem un negaidot atradās uz šosejas līkuma. Ja jau kalnos mita visādi zvēri, tad tomēr drošāki bija iet pa šoseju.

Pagājis simt soļu, Ludis nākošajā likumā ieraudzīja savu šoferi ar drebelīgo taksīti stāvam. Tas atvēra durvis un atkal ar pakalpīgu rokas mājienu lūdza Ludi kāpt iekšā. Ludis vilcinājās, viņam taču nebija vairs tik daudz naudas.

„No money, no money,“ par laimi vajadzīgais vārds tam ieradās uz mēles.

Bet šoferis tikai purināja galvu un smaidīja, izskatīdamies šai brīdī pēc jocīga sačērvelējušās velna. Viņš kaut ko Ludim prasīja, un tā kā tas nevarēja saprast, atkārtoja jautājumu dažādiem citiem vārdiem, bet arī no tiem Ludis netika gudrs. Piepeši viņam uzausa gaisma — tas gribēja zināt, kur lācis palicis.

„Yes, yes,“ Ludis locīja galvu, ka sapratis, un rādīja atpakaļ uz kalniem, atmezdams ar roku: Good bye!“

Kad šoferis to par jaunu aicināja sēsties iekšā, viņš paklausīja. Laikam samaksātie šilingi bija domāti arī par atpakaļbraucienu, jeb varbūt šoferim bija viena alga — braukt tukšā vai paņemt puiku līdzi? —

Braukšana uz leju izrādās kas jauns. Bremzes ik brīdi iekaucas, un spējajos pagriezienos virs bezdibena Ludim pamirst sirds. Kur vēl trūkst aizsarga žoga, tur tā vien liekas, ka auto priekšējie riteņi jau ir pāri malai un tūlīt viss vāgīs palēkdamiens velsies dziļajā melno akmeņu ellē. Ludis

164 aiztur elpu. Tomēr izrādās, ka vēl zem visiem auto rite-

ņiem ir zeme. Sākas šļūkšana lejā pa stāvo šosejas kritumu līdz nākošajam pagriezienam.

Ludis paraugās uz šoferi: tas izņem no portsigara cigareti un to omulīgi aizkūpina. Nu, tad jau šī lieta nevar būt tik traka. Ludis apmierinās. Un ar katru nākošo līkumu tas jau vairāk pieradis. Beidzot šī bīstamā slīdēšana un griešanās tam sāk pat darīt dīvainu prieku.

Pavisam drīz tie ir lejā. Nāk atkal baltās mājiņas, baznīciņa — kā viņš pirmīt to nebija pamanījis? — dārzi, bērni ar ziediem rokā, palmas ar ķēnišķīgajiem zariem, jūra, ielas. Šoferis apstājas. Ludis tam pateicas un iet tālāk kājām.

Nu viņš pamatīgi apskatīs Funčalas pilsētu. Atkal tas sastop vienu otru no dīvainajiem pajūgiem — ragavas, kuŗās iejūgts mūlis. Ludis ar kāju pārbrauc pār mazajiem apaļajiem bruģa akmentiņiem: slideni — nav brīnums, ka slieces pa tiem šļūc kā pa ledu. Bet tur jau tuvojas kas pavisam lielisks! — divi gaiši brūni vērši velk platas ērtas kamanas ar baldachīnu un baltiem priekškariem. Divi cilvēki baltos svārkos, ar zilu lenti ap salmenīcu, vēršiem līdzās iedami, vada pajūgu. Ludis apstājas un brīnās. Vajadzētu arī pašam tādās kamanās mazdrusciņ pavizināties! Bet gan jau, laika vēl diezgan!

Šaura ieliņa to noved pie kāpnēm. Viņš uziet augšā — tur neliels mūra ieslēgts tirgus laukums. Drūzmējas laudis, un uz galdiem spirinās sārta sidrabotas zivis. Lūk, viens pārdevējs pacēlis rokā baltu zuti ar smailu galvu! Uz cita galda kā maizes klaipi cits uz cita sakrauti milzīgi tumš-

sarkani bruņu rupuči. Vai tos arī kāds ēd? — laikam. Ludim nevilšus pārskrien šermuļi pār kauliem.

Otrā pusē viņš pa kāpnēm nonāk atkal lejā uz ielas. Pēc gabala ir cits līdzīgs tirgus, bet tur zivju vietā pārdod puķes. Pie vārtiem stāv sieviete košos platos svārkos — gandrīz tādos, kādi latviešu tautu meitām — un uz galvas tur grozu pilnu ziediem. Abās rokās tai baltu pulksteņu un sarkanu rožu pušķi.

„Jauki,“ domā Ludis, redzēdams visapkārt nojumju ēnā saliktos bāli dzelteno, oranžo, mēļo un balto ziedu klēpjus. Ir te puķes, kas aug arī Latvijas dārzos, un tādas, ko Ludis nekad vēl nav redzējis.

Viņš klaiņo tālāk un nonāk klūsās ielās, kur pār augstiem mūra žogiem paceļas smalki sazarojuši vēdekļveida koki — kā milzīgas skostas. Ap krustiski saliktām kārtīm vijas vīns platām caurspīdīgi zaļām lapām. Logiem priekšā nolaistas žaluzijas. Dziļš miers. Saule spiež nepanesami. Ar noliektu galvu Ludis steidzas uz priekšu, ēnu meklēdams. Cik tā tagad būtu salda! Atpūsties ēnā! Un pirmīt kalnos bija gandrīz vēsi.

Pēc brītiņa viņš ieiet kādā parkā un pirmajā brīdī apstulbst: zāles laukumā tur aug neskaitāmas lielas kvēlojoši sarkanas puķes — piķa neļķēm līdzīgas. Tas ir kā asins ezers. Turpat zem koka ir sols. Ludis atsēžas. Acis pašas no sevis aizkrīt. Viņš atslīd pusguļus uz sola un nākošajā mirklī ir cieša miega apņemts...

Ludis nebija vienīgais „Vizmas” komandas loceklis, kas šais saules stundās meklēja ēnu. Mazā tumšā vīna tirgotavā blakus lielai mucai sēdēja Silķe ar matrožiem Garli-

bu un Bebru un dzēra lipīgo, saldo Madēras vīnu. Viņi jutās tur tik labi, ka ne domāt nedomāja celties arī tad, kad saule rietēdama apzeltīja durvju priekšā dejojošos putekļus. Bet piepeši tie visi trīs atlika uz galda neizdzertas nupat saskandinātās glāzes: gaišajā atvērto durvju četrstūrī negaidīts parādījās tumšspalvains zvērs un roka balta piedurknē, kas to stiepa.

„Velns, lācis un tas taču ir mūsu koka!”

Jā, tur nebija ko šaubīties, lai gan šai stundā visi trīs biedri pilnīgi droši vairs uz savu redzi nevarēja paļauties.

Bet koka likās pārskaities:

„Vai tad tiešām tas puika savu lopu nevar pieskatīt? Saceļ visu Funčalu kājās, tik pielūko, ka neiejaucas vēl kāds policists.”

Koka rupji ar kāju nogrūda brūno pa kāpnēm lejā krodziņā, ar troksni aizsizdams durvis. Matroži dzirdēja, kā koka, atbalstījies no ārienes pret durvju rokturi, brēca uz čalojošiem ļaudīm.

Silķe no viņa pirmītējās runas skaidri nojēdza tikai vārdu „policists” un tāpēc instinktīvi pavilka lāci zem apklātā galda. Brūnais rādījās pārbijies un labprātīgi un steigšus vien ielīda tālākajā kaktiņā starp galda kāju un sienu.

„Glābies, glābies, brālīt!” Silķe šļupstēja, glauzdams lāča savēlušos spalvu.

Troksnis ārpusē aprima. Kad pēc brītiņa no blakus istabas iznāca vecā vīna pārdevēja, viņa brīnījās par tumšu dzertuvē un atvēra aiztaisītās durvis. Bet uz ielas nekāda drūzma vairs nebija manāma. Divas trīs ziņkārīgas

galvas gan brīdi lūkojās aiz stenderes, bet kad vecene uzbrēca, tās pazuda. Silķe juta, ka lācis tam zem galda uzliek galvu uz ceļiem un baksta ar purnu.

„Ā, brālīt, izslāpis; nu, man jau nav žēl,” un, taisīdams ar rokām lokveida kustības, viņš paņēma līdz pusei iztukšoto vīna pudeli, pabāza to zem galdauta un sniedza pretī lāča izstieptajam purnam. Brūnais no pudeles prata lieliski dzert, un viņš to šoreiz nepalaida drīzāki vajā, līdz viss saldaiss saturs bija izsūkts. Pudele ar blīkši novēlās uz grīdas, likdama vienu acumirkli apkūst Garlībam ar Bebru, kas bija sapinušies kādā nebeidzamā, bet aizvien vēl draudzīgā dzērāju strīdā. Bet tūliņ pat tie atkal abi reizē runāja tālāk.

Lācis, kājas izstiepis, gurdeni atlaidās sāniski uz grīdas.

Madēras vīns ir salds un smags. Gaŗas ir saulē nokaitētās Madēras šosejas, un lāča kailajām pēdām, pa tām ejot, katrs solis bija sāpju pilns. Bet viesmīlīgie ļaudis lāci pacienāja ar labi tēmētiem sprunguļu un akmeņu sviedieniem, ja tas bija sadomājis nosnausties kādā ēnainā vīna dārzā jeb zem vēsajām bananstādu lapām. Bet šeit nu reiz ir miers. Salds miers un prieks. Arī Silķe jau nolīcis galvu uz elkoņa un viegli krāc. Pie mazā lodziņa sīc mušas. Garlībs ar Bebru kūtrām mēlēm aizvien lēnāk valsta savu nebeidzamo strīdu.

Bet lāča prieks aug. Viņš to nevar saglabāt pagaldē, savāc savus kaulus kopā, pieceļas un meimuro uz durvīm.

Tur to saņēms viegli dzestra vēja pūsmā un ziņkārīgi zeņķi,

168 kas tomēr nav varējuši mierīgi aiziet mājā un atstāt lāci

vīna tirgotavā. Tie nu aiz pārsteiguma pieplok pie stenderēm, bet tad kliegdami metas lācim pakal; viens ieķeras tam spalvā, bet zvērs pārgalvīgi ierēcas, izraujas, nostiepdams zenķi gar zemi, un tad slīpā skrējienā joņo pa slideno ielu. Vai viņš meklē Ludi? Bet kur ir Ludis?

Saldi un ilgi tas bija gulējis uz ēnainā sola pie sarkano puķu laukuma, kad pamodās no viegla grūdiena. Viņa priekšā stāvēja kāds kungs platmalē un sašutušā balsī ko skaidroja. Ludis ar mokām pacēla smagos plakstiņus, bet tad viņš bija ar vienu rāvienu augšā. Tiešām, bija taču nepieklājīgi vienam pašam aizņemt visu solu! Bet dāma melnā tērpā, kas stāvēja viņa modinātājam blakus, laikam teica ko pavisam laipnu, jo viņš instinktīvi atkal atsēdās uz sola gala, un visiem trim pietika vietas. Rokas piespiedis pie deniņiem, Ludis centās aptvert, kur viņš pašreiz atrodas un kas īsti noticis. Ā, nu viņš atcerējās gan! Arī vāveres jau dancoja pa vēderu. Viņš pielika roku pie cepures un devās atpakaļ uz kuģi.

Ielas vairs nebija tik tukšas. Pūļa vidū viņš pamanīja dažus „Vizmas” ļaudis. Tā tad bija vēl laiks.

Platās ielas sākumā, kas slīpi nolaidās pret jūru, stāvēja divas vēršu kamanas, pilnīgi līdzīgas pirmīt redzētajām.

„Kas ir? jāizmēģina!” Ludis kabatā sataustīja beidzamo pāri palikušo naudas gabalu un, to starp pirkstiem turēdams, tuvojās vedējiem salmenīcās ar zilajām lentēm. Tie samirkšķinājās ar acīm, un Ludis kā kungs atsēdās mīkstajā kamanu sēdekli. Gaiši ieskanējās pie vēršu jūga piekārtie zva-

„Kamanās pa akmeņiem!” Ludis, aizvien vēl brīnīdamies, domāja. Viņš raudzījās, kā spīdīgie vērši lēni soļoja uz priekšu un priecājās, kad kamanas slidēdamas viegli grozījās...

Piepeši dobja kņada iesitās ausīs, skaļš rēciens — Dievs, tam taču vajag būt lācim! Ludis tālu atliecās atpakaļ par sēdekli un nobijies iebļāvās:

„Brūnais, brūnais!”

Tur viņš nāca kā nelabais pa piekalni lejā — palēkdams gaisā, purinādams galvu, īdēdams un rūkdams — Ludis to nekad tādu nebija redzējis. Grūti pat nācās pazīt.

Bet brūnais toties tūliņ uzzīmēja savu kungu un vienā lēcienā bija kamanās blakus Ludim. Tai pašā mirklī rāmie vērši nodrebēja, rāvās uz priekšu un sāka tā joņot, kā viņu baltie vedēji ar salmenīcām galvā tos nekad vēl nebija redzējuši joņojam.

Lācis rūca, kamanas slidēja uz vieniem sāniem, vērši baurodami, kājas uz augšu mezdami, trakās bailēs auļoja lejup. Ludis krampjaini ieķērās sēdekļa atzveltnē un baltajos priekškariņos. Aiz sevis viņš dzirdēja spalgu policista svilpi. Trotuāra malā stāvošajai puķu pārdevējai nokrita no galvas kurvis ar vijolītēm un jasmīniem. Cilvēki auroja. Bet tad lācis par laimi izlēca no kamanām. Kāds satvēra vēršus aiz galvas.

Ludis metās brūnajam pakal, uzlikās tam ar visu savu svaru virsū, bet zvērs to nopurināja un skrēja cauri ļaužu pūlim, kas viņa priekšā pānikā juka uz visām pusēm. Bet par laimi viņš nu bija ūdens malā, kur plats un neapgāzams

stāvēja kurinātājs Gusts Mālakaiņš un vēl kādi zeļļi no „Vizmas”. Tie lācim apmeta virvi ap kaklu un saņņaudza to labi cieši. Ludis ar bālu seju pieplaka brūņajam, purināja to aiz ausīm un kļiedza nesakarīgus vārdus.

Dievs, pēc viņa saprašanas lācim taču vajadzēja tagad atrasties daudzus kilometrus atstatu kalnu zaļajos mežos un melņajās kļintīs! Saprotams, tik pārāk tālu jau nu tas no šejienes nebija.

Kuģa ļaudis puikam visi reizē ko prasīja. Viņiem aplīpa ļaudis apkārt, kļiedza, ar rokām mētādamies. Ludis nekā nevarēja saprast.

Te, ar elkoņiem enerģiski grūzdamies, caur ļaužu mūdžekli spraucās policists. Viņš kļiedza visstiprāk, draudēdams un pavēlēdams, tikai, diemžēl, mūsu četriem latviešiem nesaprotamā valodā. Vērodams viņu truli atplēstās acīs un nesaprašānā pavērtās mutes, tas atjēdzās un pārgāja uz angļu valodu. Ļaudis viļņojās, bet kurinātājs un matroži meklēja vārdus, plātīja rokas, raustīja plecus, purināja galvas. Ar visiem līdzekļiem tie lika saprast, ka nav vainīgi, paši nekā nesaprot un nezina. Un Ludis klusi un bēdīgi purināja galvu. „Brūņais, kas tev noticis?” arī tagad viņš spārdījās un rūca un tikko viņiem visiem četriem bija novaldāms. Policists izrāva revolveri, bet te Ludis ar izplēstām rokām piespiedās pie nemierīgā dzīvnieka — nevarēja taču ļaut viņu vēl nošaut!

„Ahoi puīši!” atskanēja skaļš sauciens latviešu valodā — krastmalā ar laivu bija piebraucis vecais Liepa un ar īksti rādīja, lai sēžas iekšā.

Policists gan vēl negribēja piekāpties, bet redzēdams, ka lācim beidzot ar Liepas pamesto virvi aizsēja purnu, sa-
sēja visas četras kājas kopā un to tad pašu iecēla laivā,
viņš atmeta ar roku.

XXXI. Tiesa.

„Kam tad tu, dēls, paliki tik ilgi?“ Liepa prasīja, kad laiva jau peldēja jūrā, „sēžu un gaidu savā laivā, sak', pacesi gabaliņu un nāksi atpakaļ. Un kam tu laidī to no saites vaļā?“

Ludis tupēja uz laivas grīdas blakus apklusušajam gūsteknim. Bailīgās domās puika raudzījās uz kuģi, kam tie tuvojās, sizdams lācim ar plaukstu pa sāniem un murmūrādams:

„Nu, mierā, mierā!“

Šai brīdī „Vizma“ tam likās neparasti liela — kā draudīga klints, kā ledus kalns — un sirds palika pavisam maza. Viņš skaidri saskatīja kapteini uz komandas tilta. Tur bija vēl abi stūrmaņi, bet Ludis redzēja tikai kapteini. Tagad laikam ir beigas. Beigas visam. Viņš ir nelietīgs puika, uz ko nav nekādas palaišanās.

Lācēnu uzvilka ar krānu augšā.

„Lielskungs brauc ar liftu. Karājas kā avenē pie kāta. Nagi kā īleni. No lāču taukiem iznākot pašas smalkākās ziepes,“ Ludis kā pa sapni dzird komandas zobgalības.

„Sadomājis ar', ko pacienāt ar madēru. Apdzirdīt lāci!

174 Īstais cirks! It kā funčaliešiem pašiem sava teātra nebūtu.

Dullais puika — viņa dēļ viss šis tracis un ķeza ar policistiem. Ka neaiztur vēl kuģi!”

Ludis dzird lamas un dabū pat pāris plauku un dunku. Bet viņam vēl viss ir kā sapnī — tikai piepeši viens gaišums no vārdiem „sadamājis ko apdzirdīt ar madēru” — tā ir: lācim kāds iedevis reibīgu dzērienu. Toreiz tās spīdīgās konfektes — tad viņš bija mazliet jautrāks. Bet tagad!

Lāci aizved pa plankām līdz viņa šķūnītim un iegrūž tur iekšā. Kāds laikam tomēr noņēmis viņam saites, jo nu tas sāk ārdīties kā traks pa iekšu. Viens matrozis drošības pēc paņem dēli un naglo to durvīm priekšā. Brūnais rēc un metas ar visu svaru pret durvīm.

„Meža zvērs,” saka stujards, „nav jau brīnums — tik labā kostē izaudzis par īstu čempiņu.”

„Izaudzis, izaudzis,” citi apstiprina.

Rokām plātīdamies, pa klāju nāk koka.

„Kur ir tie nejēgas — Siļķe, Garlībs, Bebrs — nav? Kā nav?” viņš kliedz.

Nē, tie vēl nav atgriezušies.

„Bet es taču iegrūdu zvērēnu pie viņiem dzertuvē, lai pievāc no policijas...”

„Kur tad šis bija?”

„Nu, ielās — pastaigājas pa bulvāri, slejas gar kokiem augšā, baida ļaudis... Bet kur tad tas velna puika?”

Sadrūmušais Ludis paceļ galvu — ak, tā tad brūnais bijis pie matrožiem krodziņā:

„Nu?”

Bet te beidzot nāk kapteinis. Acumirkli miers.

„Ludi!”

Ludis nostājas viņam priekšā.

„Kas lāci aizveda malā?”

„Es.”

„Vai tas tev bija atļauts?”

„Nē.”

„Marš, lejā! Paņem segu un ej tukšajā kambarī!”

Ludis apgriežas un kā automāts izpilda pavēli.

Kāds viņa priekšā atveļ čikstošas durvis. Viņš atrodas tukšā telpā, kur uz grīdas nolikti salmi un kaktos ož pēc pelējuma. Noskan durvīs apgrieztā atslēga, un matroža soļi aizdārd pa grīdu.

„Nu ir laiks domāt, laikam tik drīz te neviens nenāks,”
Ludis apzinās ar rūgtumu.

Viņš izklāj segu uz salmiem un apsēžas, pret sienu atspiezdami. Jā, rūgti ir. Matroži iedevuši lācim vīnu. Citādi viņš nekad tāds nebūtu. Un tad — mežā gan lācis laikam vairs neprot iekārtoties. Kā to bija zināt? Dieniņ, kā tie vērši trakoja! Visa tā brēka un policija... Vai kapteinim tomēr vēl neuzliks sodu? Dieva dēļ, tikai to nē! Ar viņu pašu jau nu ir beigas... Vai viņam te būs jāpalieliek līdz pašai Latvijai? Un tur viņu laikam tūliņ sūtīs atpakaļ pie Trumuļiem, kapteinis viņu ne minūtiti nepaturēs uz „Vizmas”, tiklīdz viņi būs dzimtenē. Cik viss ir nelāgā!

Negribot tam asaras norit pār vaigiem, bet ātri viņš tās norauš ar piedurkni un pieceļas.

„Es nekad neraudu,“ viņš skaļi saka un pieiet pie loga.

Pa to viņš ierauga tumši zālajā ūdenī laivu un laivā melnūsainu cilvēku ar izšūtiem galdautiem un sedziņām. Ar vienu roku airēdams, viņš ar otru cilā šos skaisti izstrādātos rokdarbus, piedāvādams tos dedzīgiem vārdiem. No kuģa augšas tam atbild. Enkurs paceļas, un skrūve sāk griezties. Melnūsainais purina galvu un klieudz. Un tad, kad kuģis jau kustas, viņš satin vienu segu kamolā un met to augšā uz klāju. Nākošajā brīdī viņa laivā noskan pāris naudas gabalu. Viņš pieliecas, meklē tos un skaita, tad, pacēlis dūri, lādas, bet viņam no augšas vēl ko klieudz pretī, un viņš par jaunu sāk rakņāties pa rokdarbu kaudzi.

Ludis piespiež seju pie rūts, bet vairāk viņš tomēr nekā nevar saskatīt. Viņš klausās mašīnu troksnī, viņu šļakstēšanā gar kuģa malu... Bet tad uz brīdi aizmirstās bēdas tam uzbrūk par jaunu. Viņš sakož zobus un, ar roku pa sienu braukdams, sāk skaitīt dēļus...

Ātri satumst. Lūk, krastā deg bāka! Tā nodziest un atkal iemirdzas. Vairākas sekundes ilgst tumsa, un šķiet, ka uguns vairs neiedegsies, bet katru reizi tā atkal gaiši atspīd. Un, šo gaismu ieraugot, Ludim kļūst labāki. Liekas, ka kāds uzticams sargs pastāvīgi ir nomodā. Uz to var paļauties. Ludis pats nenojauš, kā klusi sācis skaitīt tēvareizi.

Pēc tam viņš taustīdamies apstaigā visgaṛām savu ciētumu. Dēji čikst. Viņš izstiepjas uz izklātās segas. Noput salmi. Ludis aizveṛ acis un brītiņu guļ nekustēdamies. Bet tad viņš atveṛ plakstiņus — jocīgi: pāri grīdai stiepjas

gaismas svītras — acīm redzot, griestos ir plaisas. Tā, saprotams, viņš jūtas daudz labāk nekā tumsā. Un viņš guļ, ik pa piecām minūtēm atvērdamas acis, lai pārliecinātos, vai gaišās svītras aizvien vēl redzamas.

Te kaut kas viegli viegli iečaukstas: gaišumā ieskrien maza pelīte un apsēžas. Ludis skaidri redz, kā spīd viņas melnās ačteles, kas līdzinās kniepadatu galviņām.

„Labvakar!” čukst Ludis un iesmejas.

Pelīte nekustas. Pēc brītiņa no kakta slīdēdama skrien otra. Tā pienāk Ludim vēl tuvāk un pačabina salmus. Ludis aiztur elpu.

Bet nu nāk vesela rota: melnas, gařastainas — žurkas. Ludis nevilšus pietrūkstas sēdus.

Nākošajā mirklī pašā viņā galā griestos atveŗas lūka: Ludis redz roku, kas tur un tad palaiž vaļā — runci; mīksts lēciens uz grīdas, lūka aizveŗas, divas zaļas acis fosforescē tumsā. Atkal Ludis pie sevis iesmejas:

„Tas ir darīts ar labu nodomu.”

Un nu runcis staigā un čaukstinās un brīžiem pietupstas un lec. Redzēt Ludis var viņu tikai tad, kad tas iekļūst gaišajās svītrās. Šad tad dzirdami pīkstieni.

Ludis ietin galvu segā un aizmieģ.

Ludi uzmodināja durvju čīkstēšana. Bija gaišs. Koka pannāca dažus soļus un nolika uz grīdas — nevis ūdeni un maizi, bet tējas krūzīti un bļodiņu ar ceptiem kartupeļiem.

„Kad pāēd, aizej pie kapteiņa!” viņš saka.

Ludis pabrokasto. Ko tur gavēs! Tikpat nekas vairs nav grozāms. Tomēr viņš pamana, ka koka aiziedams at-

178 stājis durvis pusviru. Ja jau tās neslēdz, tad nevar vairs būt

tik nelabi. Viņš pieceļas, saloka segu, nopurina salmus no drēbēm. Koka pirmīt viņam atnesis arī ūdeni un ziepes. Viņš nomazgājas. Nagi tīri.

Viņš iet pa taisnāko ceļu uz komandas tiltu. Kapteiņa tur nav. Ludis tam uzdužas virsū kabīņu ejā.

„Labrīt, kapteiņa kungs!”

„Labrīt! Tu sāk strādāt nedarbus,” sarauktām uzacīm kapteinis pētī Luža seju.

„Kapteiņa kungs, es lāci palaidu Madērā pašos kalnos, mežā.”

„Ko?!”

„Es liku šoferim uzbraukt pašā augšā. Man stāstīja, ka tur esot liels mežs un zvēri.”

„Kas tev tādas blēņas sastāstījis?”

Ludis klusē.

„Vecos laikos jā. Kad portugāļi atraduši Madēru, tā bijusi viens vienīgs mežs. Bet tagad!”

Pēc brītiņa Ludis saka:

„Es apņēmos lāci atbrīvot. Pa daļai tāpēc negāju atpakaļ pie Trumuļiem: negribēju brūno ļaut atkal iesprostot zemājā krātiņā, kur viņš pat piecelties nevarēja.”

Kapteinis arī brītiņu klusē, tad viņš saka:

„Tavs Trumulis jau nu gan man rādās savāds džentlmenis. Tad tu labāki savu lāci gribēji uzrīdīt madēriešiem un viņu dārzkopībai?”

Klusums. Bēt Ludim patiesībā sirds jau atbrīvojusies no tā svina smaguma, kas tai vakar uzvēlies.

„Redzi,” saka kapteinis, „tā kā tu kopā ar lāci piederi pie komandas, tad noteikšana un atbildība par jums abiem pienākas man, kapteinim. Saproti?”

„Saprotu.”

„To tu aizraksti sev aiz auss!” kapteiņa roka smagi nogulstas uz Luža pleca un pagriež puiku pret durvīm:

„Nu drīzāk pie darba!”

Ludis skrien.

Bet uz Siļķi viņam tomēr ir pavisam greizs prāts. Šitas ods, šitas vīna sūcējs! Un cik gudrs viņš izliekas, un kādus melus tas stāsta par Madēras ģeografiju!

Pie ieejas mašīnu telpā puika sastop veco Liepu.

„Nu dēls, vai žurkas degunu nav apgrauzušas?” tas prasa

Ludis redz viņa acīs viltīgu smaidu un piepeši zina, kas viņu no šām briesmām paglābis.

„Kur nu,” tas atbild un pamirkšķina preti.

Ludis ar knaiblēm dodas pie lāča būdas, izvelk naglas no šķērsām aiznaglotā dēļa un atver durvis: brūnais stāv pavisam sašļucis ar nodurtu purnu — izgaisusi visa viņa vakardienas lielkunga dūša...

XXXII. Sakod zobus!

Paiet dažas dienas. Kapteinis ar Ludi nav vairs runājis ne vārda. Laikam viņš tomēr vēl dusmo... Ikdienas darbs Ludim sāk likties apnicīgs un grūts.

Kādu rītu pelēkas ir debesis un pelēks okeana plašums. Ludis sēž zemē uz klāja un skatās pār bortu. Lielā tūlumā vēl ir Latvija. Tālu ir Trumuļi, bet tālu arī pilsētiņa, kur pie upes stāv zemā māja ar kazu rozēm un smilgām apaugušo jumtu. Ludis nopūšas.

Šai brīdī uz pakaļējā klāja sāk rīkoties bocmanis. Ko viņš tur dara? Zem paduses tam salocīta drēbe. Bet jau nākošajā acumirklī pie kārts plivinās sarkani-balti-sarkanais karogs, kuŗa stūri vējā skanīgi noplikšķ.

„Kāpēc karogs uzvilks?“ Ludis jautā, pie bocmaņa piestājies.

„Nu, lai paplīvo,“ ap bocmaņa acu kaktiņiem savelkas daudzās starainās rievās: „tad vismaz zini, ka arī okeanā atrodies uz Latvijas teritorijas.“

Paskaidrodams tas piemetina: „Drīz būsīm ostā — Lisabonā.“

Ludis sāk to apbērt dažādiem jautājumiem, bet bocmanis, rādīdams uz kādu masta tauvu, saka:

182 „Uzrāpies augšā un sakārto tur to galu!“

Cieši turēdamies, Ludis kāpj pa tauvu kāpnēm. Kuģis mazliet svārstās. Jūras apvārsnis aizvien paplašinās. Nu viņš ir augšā, brītiņu rīkojas pie masta, noslauka arī luksturi, kā bocmanis tam liek. Tad puika pastiepj kāju, lai pa otru pusi nokāptu lējā, bet piepeši zaudē līdzsvaru un, ar abām rokām pagūdamis pieķerties kādai tauvai, noslid pa to uz klāju. Tur nu viņš stāv, un, liekas, ka viss ir kārtībā, bet Luža āda abās plaukstās saberzta lupatās, Nevar teikt, ka notikušais liecinātu par sevišķu kuģa puikas veiklību, un kad kapteinis šai brīdī viņiem tuvojas, Ludis ātri aizslēpj rokas aiz muguras. Sāpes ir diezgan neželīgas, bet sejā viņam neparaustās ne muskulītis. Viņš ir labi ievingrinājies sāpju apslēpšanā, jo pie mātes dzīvojot, tas bieži izrādījās pilnīgi nepieciešami. Reiz viņš to bija nāvīgi pārbaudījis, kad pēc kritiena no skolas biedra riteņa atgriezās mājās ar ceļgalu, nodrāztu „līdz kaulam“. Kad viņš drīz pēc tam, ložņādams gar pienotavas mašīnām, tvaikos noplaucēja kailās kājas, tas par spīti sāpēm ilgāku laiku staigāja ar apaviem, lai viņa šo klizmu nepamanītu. Un kad viņam gadījās kāds ievainojums, viņš tam uzlika vēsu koka lapu virsū un apsēja to ar smilgām vai auklām, līdz asinis apstājās tecēt.

Un tagad Ludis pat pasmaida, kad karogs, atpakaļ sizdamies, norauj tam cepuri. Viņš pieliecas, lai to paceltu, bet te kapteinis redz, ka viņam no pirkstiem pil asinis. Viņš spēji satveŗ puiku aiz roku stilbiem un pagriež tam delnas uz augšu.

Kapteinis pakrata galvu: „Nāc, tās jāpārsien!“

Bet arī tad, kad puikam uz brūcēm pilina kodīgo jodu, tas neizdveš ne skaņas, tik iekož zobus apakšlūpā. Pārsējis Luža rokas, kapteinis tam klusēdams vairākas reizes viegli uzsīt pa vaigu...

XXXIII. Vasko da Gama, pipari, kanēlis un nagliņas.

Ar katru nobraukto jūdzi zilums pie debesīm aizvien vairāk pārspēj pelēkumu. Kā caur plīvuru atspīd gaisma, un beidzot valda visasākais saules spožums.

Ludis kā pienaglots stāv pie reliņa. Varbūt, varbūt tomēr viņam atļaus izkāpt svešajā, skaistajā Lisabonā...

Tur nu viņš redz to savā priekšā amfiteātra veidā paceļamies. Jauki! Un tomēr Ludis smagi nopūšas.

Lisabonai, kā zināms, ir ideāla osta — Tacho upes plašā, dziļā grīva, un kuģis var piestāties pie paša krasta.

Piestāšanās burzmā arī Ludis tiek šur tur sūtīts. Bet tad, kad viss nomierinājies un daži ļaudis jau aizgājuši malā, viņš sēž uz saritinātas tauvas pie gangvaja un skatās uz ielu un mājām, kas ir tik tverami tuvu. Prasīt atļauju izkāpt krastā viņam nav ērti, un tā nu viņš sēž sakucis un skumjš.

Aiz viņa rīb soļi, viņš dzird kapteiņa balsi, kas dod kādu pavēli. Kad nācēji Ludim ir pavisam klāt, viņš uzraujas stāvus un dod ceļu. Kapteinis apstājas sarunā ar bocmani, uzmet asu skatu zēna sadrūmušajai sejai un pārsietajām rokām, un piepeši Ludis dzird negaidītu aicinājumu:

„Paņem cepuri un nāc līdz!”

Skumjas ir kā aizpūstas, zēna acis iedzirkstas, lūpu kaktiņi atvelkas platā smaidā.

„Nu, ātrāk, ātrāk!” kapteinis saka mazliet nepacietīgi un stingri, un Ludis metas lejā pēc savas baretes un skriedams mauc to galvā. Kapteini viņš panāk uz ielas.

Viņi iet steidzīgi, kapteinis it kā sevī nogrimis, un Ludis aizvien ir vai nu kādu soli viņam aiz muguras vai pa priekšu.

Ai, Ludis taču grib visu visu apskatīt! Dīvaini, ka māju sienas klātas krāsainām glazētām plāksnēm, kas izskatās kā Trumuļu krāsns podi Luža dzimtajā pilsētiņā. Pa ielām kailām kājām klaigādamas skraida sievietes, uz galvām nesdamas plakanus kurvjus ar zivīm. Vispār pret klusumu te nav nekādas cieņas — visi trokšņo, cik spēj: taksīši taurē kā traki, tramvaji zvana, ļaudis kliedz. Lūk, pašreiz brauc ratiņi, ko velk vīrietis un sieviete — saldējuma pārdevēji — sieviete sauc ko, bet vīrietis pūš ragā, ka vai ausis plīst. Kapteinis ar Ludi iet garām mazai ogļu pārdotavai, kur vīrs durvīm pakārts būrītis ar spilgti zaļu papagaili, un arī tas brēc, ko māc. Pie stenderes atbalstīties cilvēks ar spilgti melnu seju, plakanu degunu, biežām lūpām — nēģeris. Pretimnācējos Ludis pamana vienu otru tumšu seju. Dažas gan nav tieši melnas, bet tumši brūnas un mati kruzujaini — nevilšus Ludim šaujas prātā krievu dzejnieka Puškina ģimētnē, kas skolā līdz ar vecām skolas kartēm un zirnekļu tīkliem apvītiem kauju skatiem bija aizbāzta aiz skapja; kad skolotāja nebija klasē, viņi ar Zvirbuli aizvien šās lietas pārcilāja... Visas sievietes

Pēc ilgas iešanas gar staltām celtnēm un pieminējiem viņi nonāk platā varenā palmu alejā.

„Ā!” Ludis nevilšus izsaucas, pavisam pārsteigts šā lieliskuma priekšā.

Kapteinis paskatās uz Ludi un pasmaida.

Ludis burto ielas uzrakstu: „Avenida da Liberdade”.

„Skaista pilsēta,” saka kapteinis, „bet priekš kādiem 200 gadiem te bija briesmīga zemes trīce, kas to gandrīz pilnīgi nopostīja. 30.000 cilvēku aizgāja bojā.”

Ludim piepeši liekas, ka pa trotuāra akmens plāksnēm visur trīcot pārvelkas draudīgas plaisas. Viņi iet klusēdami.

Kapteinis piepeši paātrina soļus, un viņi iekāpj autobusā, kas nupat pietājas. Jābrauc ilgi, un tad tie atkal iet kājām. Pretim nāk divi jaunekļi gažos melnos mēteļos. Mēteļu apakšējā mala saplēsta vienās driskās. Ludis noskatas tiem pakaļ:

„Vai tie ir mācītāji, kapteiņa kungs?”

„Nē, Ludi, studenti. Un viņiem tāds uzskats: jo saplēstāks mētelis, jo vairāk goda.”

Viņi apstājas gaišas baznīcas priekšā, kas saules apspīdēta apzīlbina acis. Plašais portāls pasakaini izgreznots kolonnām un tornīšiem ar svētajiem un eņģeļiem.

„Tā ir Belemas klostera baznīca,” saka kapteinis, „zemes trīcē tā palika vesela.”

Viņš atver vienas no lielajām durvīm. Iekšā ēna un vēsums. Pelēki rožainajā telpā pacejas milzīgas palmām līdzīgas kolonnas. Viss klajš, tukšs un lielisks. Kapteinis Ludim klusā balsī stāsta, ka te blakus Portugales ķēniņiem

apraksts lielais jūras braucējs Vasko da Gama, kas atklājis ceļu uz Indiju.

Kad viņi atkal iznākuši uz ielas, kapteinis turpina savu stāstu:

„Tas bija īsts atklājējs, drošs un neatlaidīgs. Viņa eskadra pastāvēja no četriem kuģiem. Pirms aizbraukšanas pats karalis Manuels Svētlaimīgais pasniedza Vasko da Gamam baltu zīda karogu, un viņam bija jāzvērē to pacelt pagānu un mauru starpā un aizsargāt ar savu dzīvību jebkurās briesmās.”

Luža apaļās acis nenovērsās no stāstītāja.

„Beidzamo nakti,” tas turpināja, „kuģa virsnieki un ļaudis pavadīja nomodā kādā baznīciņā uz Tacho upes krasta. Rītā agri tie ar degošām svecēm gāja uz kuģiem. Milzums ļaužu bija sanākuši skatīties. Mūki dziedāja. Jūrmaalā aizbraucēji nometās ceļos, un kāds priesteris tos svētīja... Viss brauciens ilga vairāk kā divus gadus.”

„Tik ilgi!”

„Nu, tev jāzina, ka viņi nebrauca ar tvaikoņiem, bet ar maziem buņu kuģiem, kas ir atkarīgi no vējiem un strauvēnēm. Gamam nebija viegli valdīt savus ļaudis, jo tie bija pagalam mānticīgi. Uznāca migla vai vētra — tie sāka bailēs trīcēt, jo domāja, ka tās sūta velns, kam lāgā vis nepatīk, ka nu kristīgie tik tālu iebrauc pagānu jūrās.”

„Bet viņi tomēr laimīgi aizkļuva līdz Indijai?” Ludis jautāja.

„Jā, viņiem izdevās dabūt kādu arābu pilotu, kas zināja kuģus turp aizvadīt. Nu, bet grūtību nebija mazums.

188 Ceļā daudzi nomira ar skorbutu.”

„Kas tas ir?”

„Tā ir tāda slimība, kas rodas, ja cilvēks ilgi nav dabūjis svaigu ūdeni un augļus. Zobi sāk smaganās kustēties, un miesa pārklājas ar trumiem. Ilgāku laiku kuģi bija nomaldījušies, krasts bija nozudis, un ēdienu nācās vārit jūras ūdenī.”

Ludis noskurinājās: reiz viņš bija nogaršojis okeana ūdeni — rūgti sāļts, un kad tanī mazgājās, āda palika degoši sarkana un aplājās ar sāls kārtu.

„Vasko da Gama savu uzdevumu izpildīja — atrada ceļu uz Indiju,” kapteinis jo projām stāstīja, „un Portugalei no tā bija liels labums.”

„Kāpēc?”

„Nu, tagad taču tā varēja tieši, bez starpniekiem, tirgoties ar Indiju. Tā palika bagāta, pārdodama austrumzemes garšvielas: tās milzīgos vairumos pieprasīja visā Eiropā.”

„Garšvielas?” Ludis brīnījās.

„Nu jā, piparus, kanēli, nagliņas, ingveru... Tev jāzina, ka vecos laikos cilvēkiem bija citāda gaume kā mūsu dienās: cepts cālis krējuma mērcē tiem nebūtu garšojis, tas bija jāpiepilda ar safrānu, nagliņām un turku pipariem. Pēc viņu domām šādas mantas stiprināja veselību un sirdi... Pēc Gamas brauciena Portugale bija valdniece par Indijas okeanu un viena no varenākām valstīm pasaulē, lai gan viņa par Latviju ir tikai kādu trešdaļu lielāka, padomā tikai!”

„Bet Latvijā hercogam Jēkabam arī bija liela flote un 190 kolonijas,” Ludis svarīgi teica.

XXXIV. Mūzika Lisabonā un bērns zem baltā šķidrauta.

Tā runādami viņi, Ludim nemanot, bija nobraukuši lielu gabalu autobusā un atkal atradās uz ielas. Kapteinis steidzās uz kādu veikalu, kuŗa skatu logā bija izlikts mazs tvaikoņa modelis, kartes un plakāti. Viņš likās aizņemts ar savām domām, bet tad piepeši pie ieejas apstājās un, iedevis Ludim portuģaļu naudas gabalu, teica:

„Man te kāš jānokārto. Par šito naudu vari sev kādu nieku nopirkt atmiņai no Lisabonas. Ej uz kuģi un izdari to pa ceļam!”

Kapteinis izvilka no kabatas Lisabonas plānu un rādīja uz tā Ludim, pa kādām ielām viņam jāiet.

„Saproti? Tikai šoreiz bez nekādām dēkām, citādi mūsu draudzībai beigas!”

Pateikdamies, ar priecīgi pukstošu sirdi Ludis devās norādītajā virzienā. Viņš viens pats staigā pa šo brīnišķīgo lielo pilsētu! Ausis viņam pilnas trokšņu, acis lēkā no tramvajiem un autobusiem uz ļaudīm, mājām, veikalu logiem. Ko gan lai viņš pērk? — kokosriekstus, bananas, saldumus celofana maisiņos? — nē, labāk ko paliekamu. Varbūt jūŗas karti, kādu viņš redzēja veikalā, kur iegāja kapteinis? Bet tad būtu jāiet atpakaļ. Bŗiŗiņu viņš apstājas pie ieroču pārdotavas. Viņam iepatikas kāds neliels duncis. Bet tas droši vien būs dārgs. Citā logā to savaldzina stikla kastīte

ar dzīvām peldošām zelta zivtiņām platām spurām, maza aligatora novilkta āda, baltu koraļļu žuburi... Viņš tomēr vēl atraujas. Lūk, sporta lietu veikals! Vai tas nav bumerangs, kādu lieto Austrālijas mednieki? Viņa roka jau tver durvju rokturi, lai ietu iekšā apvaicāties par cenu...

Bet te ausīs ieskanas jautras tauņu, svilpju un bungu skaņas. Ziņkārīgie ļaudis metās uz nākošo šķērsielu un Ludis tiem pakaļ. Viņš apstājas trotuāra malā un skatās: pa ielu nāk kareivji raitā soli, pašā priekšā mūzikanti ar karodziņiem pušķotām zibošām taurēm un bungām, kuŗu sitamie kā apsēsti rībēdami danco pa ādu. Skan militārs maršs, pilns spara, drosmes un nebēdīga, traka prieka. Kājas pašas ceļas taktī. Ludis nemaz nemana, ka sāk tiem maršēt līdz. Bet tā maršē arī citi puikas, mazi un lieli, kliegdami, likdami rokas pie cepurēm, svilpdami mūzikai līdz. Un pat sievietes un nopietni vīri un veči, pa trotuāru iedami, pavada kareivjus. Viens pat ar kruķiem klibo pakaļ. Pa visiem logiem stiepjās galvas ārā un rokas vicina laktiņus.

Ludim ir tik labi, viņam liekas, ka atrāvušies kādi neredzami vārti, pa kuŗiem sirdī plūst neizteicama liksmība. Viņš smaida un skatās uz plīvojošo košo karogu virs galvām, uz zibošiem šauteņu galiem kareivju plecos. Viņš nejūt vairs laiku... Bet tad maršētāji iegriežas kādā citā ielā, pūli izeļas maza kņada un grūstīšanās, un Ludis piepeši skaidri jūt, ka viņi iet ostai pretējā virzienā. Viņš izspraucas caur plūstošo ļaužu straumi un nostājas pie kāda nama sienas. Akmens siena ir vēsa, un arī galvā uzreiz atgriežas skaidrība. Liksmās skaņas attālinās, trotuārs

kļūst klajāks, un Ludis iegriežas kādā ieliņā, kas pēc viņa saprašanas ved uz ostu.

Ieliņa ir klusa. Viņš pāiet gaļām kādai baznīcai. Diezin, vai tomēr virziens ir īstais? Piepeši viņš stāv iegarenā laukumīnā ar apstādījumiem un kokiem. Viņš pieiet pie žoga, no kurienes ir plašs skats pār jumiem, ielām, zilu ūdeni. Gaņ viņa ceļš būs pareizs! Viņš dodas atpakaļ un iekļūst šauru, likumotu ieliņu labirintā. Gar mājām klīst novārgušu kaķu bari. No visām malām skrien noskrandūši bērni un lūgdami stiepj pret Ludi savas roķeles. Ak, viņam taču ir tikai viens naudas gabals! Kam to dot? Izcelties plūkšanās. Un lai izglābtos no šiem lūdzējiem, viņš sāk skriet, bet tie viņam pakaļ.

Kādas mājas priekšā sastājušās sievietes — nevar pa šauru ieliņu tām tik viegli tikt gaļām. Mājas durvis ir plaši vaļā, un pa tām var ieskatīties visā nabadzīgajā dzīvoklītī. Uz galda deg sveces, un starp tām noguldīts mazs balti tērpts nomiris bērns. Sejiņa tam ir dzeltena kā vasks. Skumjas un bālas ir apkārtstāvētāju sejas. Viena sieviete sirmiemi matiem izstiepj lūdzot pret Ludi roku. Viņš nevilcinādamies paņem savu naudas gabalu un iedod tai. Sveču mirdzums, nekustīgais bērniņš zem baltās caurspīdīgās drēbes, apspiesti čuksti visapkārt — Luža sirds sažņaudzas. Šoreiz ļaudis tam pašķir ceļu, un viņš ātri steigas pa ieliņu uz priekšu.

Pēc simts soļiem gar viņa gara acīm kā filmā paslīd tagad vairs neiegūstamā jūras karte, kokosrieksti, kastīte ar zelta zivtiņām, mazā aligatora nomauktā āda, koraļļu

žuburs un — brīnišķīgais bumerangs. Bet nav tomēr visa tā žēl...

Pēc minūtēm divdesmit Ludis iznāk it kā uz pazīstamas ielas. Vai viņi pirmīt ar kapteini te negāja? Saule cepina, bet viņš skrien tā, ka sviedri list no pieres un krekls pielīp pie ādas. Ka nu viņš tik nav nokavējies! Varbūt kapteinis jau gaida viņu uz kuģa. Kaut kur dobji un baigi ieskanas kuģa pūtiens. Izmisušas bailes dzen Luža kājas, viņš skrien bez apstājas, kamēr sasniedz „Vizmu“.

Uzskrējis uz klāja, tas prasa pirmajam nācējam:

„Kur kapteinis?“

Mēle ir izkaltusi, kakls sāp, sirds dauzās, viņš atbalstās pret kajītes ieeju.

Matrozis to uzlūko izbrīnījies un norūc: „Nav jau vēl pārnācis.“ —

„Nu ko tad tu sev labu nopirki?“ kapteinis vakarā Ludim prasa.

„Nekā,“ Ludis domīgi saka, bet te nu viņam jāizstāsta savs pieredzējums šaurajā ieliņā.

„Tā bija pašu nabadzīgāko ļaužu pilsētas daļa,“ piebilst kapteinis.

XXXV. Zīļējumi piepildījušies.

Un atkal ūdens un debesis. Ludim jēlo roku dēļ kādas dienas ir „atvaļinājums”. Viņš dikā staigā pa kuģi apkārt, un viņam ir laika daudz domāt. Bet tas nu nemaz nav labi, jo šīs domas ir pilnīgi veltīgas un turklāt tumšas. Viņš tagad skaidri apzinās, ka tie abi ar lāci katru dienu vairāk un vairāk tuvojas Trumuļiem un krātiņam. Ķaut „Vizmu” varētu pagriezt uz otru pusi! Ludim nekas nebūtu preti, ja saceltos vētra un izmestu tos kādā nepazīstamā Robinsona salā. Bet liekas, ka nekas tamlīdzīgs nenotiks. Būs atka! jāstopas ar Trumuļiem. Pat miegā šīs domas viņam nedod miera. Saprņi tam rādās iereibušā Trumuļa sarkanā seja, tas dzird viņa lamas, raujas atpakaļ no viņa kāju spērieniem. „Tu mazgadīgais noziedznieks!” klieudz Trumuļiene, noraudama viņa priekšā šķīvi, kad tas izsalcis piesēdies pie galda. Viņš dzird pātagas šmikstienus un lāča rūcienus un vaidus blakus istabā — un pamostas, bailu sviedrus svīzdams.

Šais dienās viņam iekrīt vaigi un zem acīm rodas melni loki.

„Silķe,” viņš prasa gaŗāmejošam matrozim, saŗutu-
mu pret ko jau sen aizmirsis, „kas notiks ar „Vizmu” Lat-
vijā?”

Silķe apstājas: „Nu, es domāju, tā nonāks dokā, jo mazs remonts tai nebūtu par sliktu.”

„Un kapteinis un jūs visi?”

„Mēs jau gandrīz bez pārtraukuma esam veselu gadu braukuši. Būs mazliet jāatvelk elpa, jāapciemo radi, draugi...” un piepeši viņš briesmīgi nepareizi sāk svilpt „Dažu skaistu ziedu...”

Ludis nopūšas. Visi izklidīs. Kapteini viņš varbūt nekad vairs neredzēs, tāpat Silķi, Liepu, koku, bocmani.

„Tad man būs jāiet atpakaļ pie Trumuļiem,” viņš klusi saka.

Bet Silķe ir labā garastāvoklī un tāpēc Ludi mierina:

„Zini, ja jau tie audžu vecāki ar tevi neapietas kā ar cilvēku, tu katrā laikā vari iesniegt protestu bāriņu tiesai un lūgt, lai tev pagādā labākus.”

Ludis iepleš acis: „Bāriņu tiesai?”

„Nu jā, bērnu aizgādībai, aizbildņiem vai kā viņus tur sauc, kaut kas līdzīgs jau droši vien pastāv. Varbūt tevi ieliek patversmē.”

„Patversmē?” Ludis strauji purina galvu: „Nē, nē, tās jau ir tikai visādiem vājniekiem, veciem ļaudīm, zīdaiņiem...” Viņš ir pavisam apvainots: „Es taču esmu liels un stiprs un vesels.”

Un lai to apstiprinātu, viņš atloka piedurkni un, pievilcis roku, rāda Silķem savus muskuļus. Acis viņam drūmi zib.

„Nu brālīt, tad jau tev droši vien pataupīta kāda silta vietiņa Irlavas kolonijā,” Silķe saka. „Klaidoņi, lāča zagļi

196 un kaušļi tur katrā laikā gaidīti viesi.”

Tas nav domāts Jauni, ir tikai vienkārši tāds stipri parupjš joks, bet iekšēja nemiera nomocītajam puikam uzreiz saskrien asinis galvā, un sāpīgā niknumā viņš ar dūrēm metas Siļķem virsū. Tas atkāpjas dažus soļus un, noraudzīdamies uz zēna pārsietajām rokām, saka:

„Ne tik dikti, putniņ, sadziedē vispirms savas ķepiņas!”

Saruna notikusi zem paša komandas tilta, kur pašreiz kapteinis rīkojas ar navigācijas instrumentiem. Viņu pamanijs, Siļķe ātri pazūd aiz stūŗa. Ludis sadudzis nosēŗas zemē, pievelk kājas un ar muguru atbalstās pret sienu. Atkal viņam jāpārdzīvo viens no pašiem tumšākajiem šā citādi tik lieliskā ceļojuma brīŗiem.

„Puika!” viņš dzird saucienu no augŗas.

Ludis acumirkli ir kājās un piespieŗ rokas pie sāniem. Saucējs ir kapteinis, kas šai brīŗi ar tālskati pēŗi apvārsni.

„Panāc augŗā!” viņš saka.

Ludis gandrīz to nevar apjēgt: viņš drīkst uziet uz komandas tilta, spert kāju šai vissvētākajā vietā, ko tik no lejas aplūkojis ilgu pilniem skatiem.

Aiz uztraukuma viņš gandrīz paklūp pie ieejas.

„Nu nu, uzmanīgāk!” norūc kapteinis, „nav jau futbola laukums.”

Nu Ludis pavisam tuvu redz kompasu. Kapteinis viņu ieved karŗu mājiņā. Luŗa ziņkārīgās acis tūliņ pamana skapī raibos signālu karodziņus, plauktos satītās kartes, pie sienas barometru un kastē pulksteni. Uz galda gul jūŗas karte un tabulas. Kapteinis noliek tālskati un kaut ko rak-

sta. Pusbalsī tas atkārtu, uz kāda austrumu gaŗuma un ziemeļu platuma grada viņi šai mirklī atrodas.

„Vai tas rakstīts tabulās?” Ludis bikli jautā.

„Pa daļai arī tabulās. Kuģa atrašanās vieta nosakāma pēc pusdienas saules augstuma virs jūras apvāršņa un pēc chronometra,” kapteinis pamet ar galvu uz pulksteni.

Viņš stāsta vēl vairāk, velk uz papīra līnijas un aplūks un liek Ludim lūkoties arī tālskatī:

„Nem cieši, ne tik vārīgi!”

Un Ludis raugās un sāk saprast un satraukumā mīņājas no vienas kājas uz otru.

Un tad viņš skatās pāri kuģim uz jūru, kas no šejienes izskatās vēl plašāka.

„Nevar teikt, galva tev uz pleciem ir,” saka kapteinis, „tikai zināšanu vēl pamaz. Kā tev skolā īsti veicās ar rēķināšanu un ģeografiju? coberi arī gadījās?”

„Nē, rēķināšanā un ģeografijā nekad,” šai ziņā Ludim ir tīra sirdsapziņa, par angļu valodu un latviešu gramatiku jau kapteinis par laimi neprasa.

„Tas man patīk,” saka kapteinis un aizkūpina papīrosu, „bet vajag vēl vairāk mācīties: ģeometriju, astronomiju...”

Viņš domā un tad piepeši, pret Ludi pavērsies, saka:

„Nu ko tu teiktu, ja es būtu nolēmis tevi pieņemt par dēlu?”

Viņš apliek tam roku ap pleciem. Ludis pieķeras pie šās stiprās rokas un jūt, ka dažu labu reizi tumsā un at-

„Nu, vai tu būtu ar mieru?” kapteinis viņu mazliet papurina. „Ar taviem Trumuļiem jau es tiktu galā.”

Nevarēdams parunāt, Ludis māj tikai trīsreiz ar galvu un raugās uz jūru, lai kapteinis neredzētu, ka viņam acīs asaras.

„Tomēr no manas puses ir viens noteikums: tev man jāklausa ne tikai kā tēvam, bet arī kā kapteinim. Un mana pirmā pavēle ir, ka tev jāiet atpakaļ skolā. Nu?” viņš atkal to draudzīgi sakrata un Ludis pasmaida: „Ziemā skolā, bet vasaru tu man brauksi līdz uz „Vizmas” par misiņu, jaunāko matrozi u. t. t., mazgāsi un krāsosi kuģi, stāvēsi pie stūres un uz vakts, novērosi bāku ugunis, varēsi mācīties arī noteikt kuģa vietu...”

Ludim paliek tik mierīgi, labi un gaiši.

Kapteinis viņu palaiž vaļā. Te Ludim ienāk prātā kas nenoskaidrots:

„Bet lācis, kapteiņa kungs?”

„Saki vien „tēvs”! Jā, par to mums jāparunā. Brūnais ir par daudz izaudzis un var jau kļūt bīstams cilvēkiem. Tu jau to redzēji Madērā... Lāci mēs nodosim Rīgas zooloģiskam dārzam, un tu varēsi viņu šad tad apciemot. Esi drošs — zvēriem tur klājas labi!”

Beigas.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0304068820

VAKU ZIMEJUSI
M. KOVAĽEVSKA

2.1

[Faint handwritten signature or scribble]

17.DEC.1937